

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ: Α.Τ.Ε.Ι. ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ: ΣΕΥΠ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΑΥΤΙΣΜΟΣ

ΦΟΙΤΗΤΗΣ: ΠΡΙΦΤΗ ΔΕΣΠΟΙΝΑ- ΚΟΖΕΤΑ
ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: κ. ΜΑΚΡΗΣ Γ.

ΠΟΛΗ: ΚΑΛΑΜΑΤΑ
ΙΟΥΝΙΟΣ, 2014

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Συντομογραφίες και συμβολισμοί.....	
Περίληψη.....	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο ΕΙΣΑΓΩΓΗ	
1.1 Ιστορική αναδρομή.....	
1.2 Αυτισμός – Αυτιστικό Φάσμα – Δ.Α.Δ. – Δ.Α.Φ.....	
1.3 Χαρακτηριστικά του αυτισμού.....	
1.4 Αίτια αυτισμού.....	
1.5 Είδη Δ.Α.Δ.....	
1.6 Διαγνωστικά κριτήρια.....	
1.7 Συγκριτική μελέτη των Δ.Α.Δ.....	
1.8 Ανάλυση περιβάλλοντος.....	
1.8.1 Ατομικό περιβάλλον.....	
1.8.2 Οικογενειακό περιβάλλον.....	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ	
2.1 Συμμετέχοντες	
2.2 Ερευνητικά εργαλεία	
2.3 Διαδικασία	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	
3.1 Συμπεράσματα Μεθόδου TEACCH.....	
3.2 Επιλογή διδακτικών στόχων.....	
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	
Αξιολόγηση TEACCH.....	
Αποτελέσματα θεραπευτικής παρέμβασης.....	
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΙ

Δ.Α.Δ.....	Διάχυτες Αναπτυξιακές Διαταραχές
Δ.Α.Φ.....	Διαταραχές Αυτιστικού Φάσματος
Ε.Ε.Π.Α.Α.....	Ελληνική Εταιρεία Προστασίας Αυτιστικών Παιδιών
ΚΝΑΠ.....	Κέντρο Νευροεξελικτικής Αγωγής Παιδιού
NAS.....	National Autistic Society
Π.Ν.Α.....	Παιδοψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής
P.D.D.....	Pervasive Developmental Disorders
TEACCH.....	Treatment and Education of Autistic and Communication Handicapped Children

Περίληψη

Η συγκεκριμένη εργασία δημιουργήθηκε με σκοπό την συλλογή πληροφοριών γύρω από τον αυτισμό. Θα αναλύσουμε τον ορισμό του αυτισμού καθώς επίσης και τα αίτια που μέχρι σήμερα πιστεύεται ότι τον προκαλούν. Στην συνέχεια θα δούμε τα είδη του αυτισμού καθώς επίσης και τα διαγνωστικά κριτήρια αυτού. Προχωρώντας την εργασία θα εξετάσουμε το ατομικό καθώς και το οικογενειακό περιβάλλον ενός παιδιού που βρίσκεται στο φάσμα του αυτισμού.

Εν συνεχεία θα παραθέσουμε μια ερευνητική εργασία η οποία έχει πραγματοποιηθεί με την βοήθεια τεσσάρων παιδιών που ανήκουν στο φάσμα του αυτισμού καθώς επίσης και του Ειδικού σχολείου στο οποίο φοιτούν. Στην έρευνα αυτή θα καταλάβουμε λίγο καλύτερα τα χαρακτηριστικά του αυτισμού, την συχνότητα παρουσίας των χαρακτηριστικών αυτών, καθώς επίσης και κάποιες γενικευμένες συμπεριφορές των παιδιών που ανήκουν στο φάσμα του αυτισμού.

Στο τέλος της εργασίας παρατίθεται η αντίστοιχη βιβλιογραφία για οποιαδήποτε διευκρίνιση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 ιστορική αναδρομή

Για πρώτη φορά το (1911) χρησιμοποιήθηκε από τον Ελβετό ψυχίατρο Bleuler ο όρος αυτισμός με τον οποίο εξέφραζε την απώλεια της επικοινωνίας του ασθενούς με την πραγματικότητα. Στην συνέχεια ο Leo Kanner σύμφωνα με τον Νότα (2006), ο οποίος το 1924 ανέλαβε την κλινική John Hopkins στην Βαλτιμόρη, περιέγραψε το 1943 για πρώτη φορά τον αυτισμό και μάλιστα χρησιμοποίησε τον όρο «πρώιμος παιδικός αυτισμός» με τον οποίο περιέγραφε μια παιδική ψύχωση. Αρχικά ο ίδιος πίστευε ότι τα άτομα με αυτισμό έχουν φυσιολογική νοημοσύνη κάτι το οποίο αναίρεσε αργότερα διαπιστώνοντας ότι πολλά άτομα με αυτισμό είχαν «νοητική υστέρηση» και σοβαρές μαθησιακές δυσκολίες. Παράλληλα ο Asperger χωρίς να γνωρίζει την εργασία του Kanner, το 1944 περιέγραψε μια κατηγορία παιδιών τα οποία κατά την άποψη του είχαν μια εκ γενετής ανωμαλία και εμφάνιζαν τα χαρακτηριστικά προβλήματα του αυτισμού. Στα παιδιά με τις συγκεκριμένες δυσκολίες απέδωσε τον όρο άτομα με «άτομα με αυτιστική ψυχοπάθεια».

Με βάση τον (Quill, 1995) ο Asperger αναφέρει ότι το συγκεκριμένο σύνδρομο έχοντας πιο ελαφριάς μορφής συμπτώματα, κατατάσσεται στο υψηλότερο σημείο του αυτιστικού φάσματος. Πιο πρόσφατες αξιολογήσεις και διαγνωστικά κριτήρια αναφέρονται στο σύνδρομο Asperger περιγράφοντας το ως διαταραχή η οποία χαρακτηρίζεται από υψηλή λειτουργικότητα και με οριακό έως και φυσιολογικό δείκτη νοημοσύνης. Βέβαια τα τελευταία χρόνια οι έρευνες ξαναγυρίζουν στην αρχική έρευνα του Kanner πάνω στην οποία οι ερευνητές δίνουν μεγαλύτερη προσοχή στην κοινωνική αντίληψη μάθησης της γλώσσας και των προτύπων κοινωνικότητας. Τα συμπτώματα του αυτισμού εξετάζονται μέσα στο φυσικό τους περιβάλλον, με κοινωνική κατανόηση και κοινωνικο- επικοινωνιακές επαφές (Quill, 1995).

1.2 Αυτισμός – Αυτιστικό Φάσμα – Δ.Α.Δ. – Δ.Α.Φ

Ο αυτισμός αποτελεί μια διάχυτη διαταραχή της ψυχολογικής ανάπτυξης του ατόμου. Πρόκειται για μια διαταραχή ανάπτυξης που διαρκεί όλη τη ζωή του ανθρώπου και επιδρά καθοριστικά στον τρόπο με τον οποίο ένα άτομο επικοινωνεί με τους άλλους και γενικά με τον κόσμο γύρω του¹.

Εμφανίζεται συνήθως κατά τη διάρκεια των τριών πρώτων ετών της ζωής. Είναι μια νευρολογική διαταραχή που επηρεάζει τη λειτουργία του εγκεφάλου και την κανονική ανάπτυξη αυτού στους τομείς του συλλογισμού, των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων και των επικοινωνιακών δεξιοτήτων, ενώ παρατηρούνται ελλείψεις στη λεκτική και μη λεκτική επικοινωνία και τις δραστηριότητες αναψυχής. Συνολικά πρόκειται για μια διαταραχή που καθιστά δύσκολο για τα εν λόγω άτομα να επικοινωνήσουν με τους άλλους και να σχετιστούν με τον έξω κόσμο. Είναι δυνατόν να πραγματοποιούν επαναλαμβανόμενες κινήσεις του σώματος (χτύπημα χεριών, λίκνισμα), ασυνήθιστες αντιδράσεις σε άτομα ή συνημμένα σε αντικείμενα και αντιστέκονται σε τυχόν αλλαγές σχετικά με την καθημερινότητα και τη ρουτίνα τους. Σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να υπάρχει και μια επιθετική και/ή αυτοζημιογόνος συμπεριφορά².

Ο αυτισμός συμβαίνει σε περίπου 15 άτομα στα 10.000. Έχει τέσσερις φορές μεγαλύτερη συχνότητα στα αγόρια απ' ό,τι στα κορίτσια και δεν γνωρίζει φυλετικά, εθνικά ή κοινωνικά σύνορα. Το οικογενειακό εισόδημα, ο τρόπος ζωής και το μορφωτικό οικογενειακό επίπεδο δεν επηρεάζουν την πιθανότητα εμφάνισης του αυτισμού. Συντηρητικά, εκτιμάται ότι περίπου 400.000 άτομα στις ΗΠΑ έχουν σήμερα κάποια μορφή αυτισμού. Ποσοστό που θέτει πλέον τον αυτισμό ως τρίτη πιο συχνή διαταραχή της ανάπτυξης και ακολουθεί το σύνδρομο Down³.

Ειδικά σε χώρες όπως Αγγλία, Σκωτία, Ουαλία και Βόρεια Ιρλανδία το ποσοστό των ανθρώπων με αυτισμό είναι υψηλό. Περισσότεροι από 1 στους 100 ανθρώπους έχουν αυτισμό στις προαναφερόμενες περιοχές. Βέβαια ακριβώς δε μπορεί να υπολογιστεί ο αριθμός των ατόμων με αυτισμό, καθώς μερικές φορές πρόκειται για μια κρυφή διαταραχή. Το σημαντικό είναι πως τα άτομα αυτά μπορούν να αποκτήσουν πολλές δεξιότητες³.

Στην ελληνική Νομοθεσία ο αυτισμός εμφανίστηκε αναμφίβολα με την παρέμβαση της Ελληνικής Προστασίας Αυτιστικών Ατόμων το έτος 1999 και συγκεκριμένα με το Ν. 2716/1999 περί ψυχικής υγείας, καθώς και με το Ν. 2817/2000 για την Ειδική Αγωγή (ΕΕΠΑΑ).

Ο όρος Διάχυτη Αναπτυξιακή Διαταραχή (Δ.Α.Δ.) είναι ευρύτερος του αντίστοιχου όρου Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (Δ.Α.Φ.), παρά το γεγονός πως συχνά χρησιμοποιούνται ως συνώνυμες έννοιες (Νότας, 2006).

Η ανάλυση της Δ.Α.Δ. πραγματοποιείται στην ακόλουθη ενότητα.

Χαρακτηριστικά του αυτισμού

Κάποια χαρακτηριστικά σε βρεφική ηλικία, τα οποία είναι δύσκολο να εντοπιστούν και να θεωρηθούν συμπτώματα του αυτισμού είναι τα εξής παρακάτω:

1) Έλλειψη βλεμματικής επαφής και ανωμαλίες βλέμματος, στραβισμός, «βλέμμα που διαπερνά τοίχο»

¹ <http://www.autism.org.uk/About-autism/Autism-and-Asperger-syndrome-an-introduction/What-is-autism.aspx>

² <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20120820205334/http://www.autismclassroom.com/autism/>

³ <http://www.autism.org.uk/about-autism/autism-and-asperger-syndrome-an-introduction/what-is-autism/what-is-autism-easy-read.aspx>

- 2) Διαταραχές στην κινητική ανάπτυξη
 - 3) Έλλειψη χειρονομιών δειξίματος
 - 5) Διαταραχές στον ύπνο και στην θρέψη
 - 6) Λίγες ή και καθόλου φωνητικές εκπομπές
 - 7) Το βρέφος να είναι υπερβολικά ήρεμο ή σε υπερβολική διέγερση
 - 8) Απουσία ενδιαφέροντος για τα άτομα
 - 9) Δείχνει αδιαφορία απέναντι σε ήχους (σαν να είναι κωφό)
 - 10) Αδυναμία εναρμόνισης στην αγκαλιά της μητέρας
- (Delion Piere, 2000)

Κάποια άλλα ανησυχητικά σημάδια στη συμπεριφορά, τα οποία μπορούν να παρατηρηθούν σε παιδιά ηλικίας μέχρι 3 ετών είναι:

- Η μη ανταπόδοση χαμόγελου
- Αποφεύγει να χαιρετάει και να δείχνει
- Δίνει την εντύπωση ότι άλλοτε ακούει και άλλοτε όχι
- Το μη άκουσμα στο όνομα του
- Παρουσιάζει καθυστέρηση στο λόγο
- Σε περίπτωση κατά την οποία μιλήσει, λέει κάποιες λέξεις και μετά σταματάει απότομα
- Παίζει πάντα μόνο του, είναι εκεί μόνο για τον εαυτό του
- Δεν ενδιαφέρεται για τους ανθρώπους γύρω του, τους αγνοεί

- Δεν κοιτάει στα μάτια αλλά ούτε ανταποκρίνεται στις ομιλίες των Άλλων
- Περπατάει στα δάχτυλα
- Κάνει παράξενες και ασυνήθιστες κινήσεις
- Προσκολλάται σε ένα συγκεκριμένο αντικείμενο και δεν το Αποχωρίζεται
- Του αρέσει να βάζει αντικείμενα στη σειρά, παίζοντας ώρες Ολόκληρες
- Έχει ευαισθησία σε αμυδρούς ήχους και αγνοεί δυνατούς θορύβους
- Είναι υπερκινητικό
- Δεν προσποιείται στο παιχνίδι, ούτε μιμείται άλλους ανθρώπους (Γκονέλα,2006).

Γενικά τα χαρακτηριστικά συμπτώματα του αυτισμού που εμφανίζονται στους κυριότερους τομείς της ανάπτυξης είναι τα εξής παρακάτω:

Διαταραχή της κοινωνικής συμπεριφοράς

Τα άτομα με αυτισμό εμφανίζουν μειωμένη επιθυμία για κοινωνική αλληλεπίδραση (Weiss & Harris, 2001), έλλειψη του κοινωνικού ενδιαφέροντος, (Matson et al, 2007), αδυναμία ανάπτυξης σχέσεων με συνομηλίκους και κατανόησης των λεκτικών και μη λεκτικών μηνυμάτων (Grandin,1995).

Διαταραχή του λόγου και της επικοινωνίας

Τα παιδιά με αυτισμό εμφανίζουν καθυστερημένο ή πλήρη απόντα λόγο (Charlop-Christy et al., 2002), παρουσιάζονται παράλληλα πολλά προβλήματα τόσο στην κατανόηση όσο και στην παραγωγή του λόγου (Rundblad & Annaz, 2010).

Επαναλαμβανόμενη στερεότυπη συμπεριφορά

Ένα από τα βασικά γνωρίσματα των παιδιών με αυτισμό είναι η στερεότυπες κινήσεις οι οποίες είναι επαναλαμβανόμενες, κάποιες από αυτές που εμφανίζονται συχνά είναι να χτυπάνε τις παλάμες τους, να κινούνται μπρος – πίσω, κάποιες άλλες είναι η τήρηση της καθημερινής ρουτίνας (Turner, 1999 Green et al., 2006), οι αυτοτραυματισμοί και η επιθετικότητα (Hartley et al., 2008 Hausman et al., 2009).

Ακατάλληλες συναισθηματικές αντιδράσεις

Τα περισσότερα αυτιστικά παιδιά ακατάλληλες συναισθηματα με βάση τις συνθήκες και τις καταστάσεις. κάποιες από αυτές είναι η έλλειψη φόβου και η έλλειψη της ενσυναίσθησης (Loveland, 2005).

Ιδιόμορφη αισθητηριακή επεξεργασία

Τα παιδιά που ανήκουν στο φάσμα του αυτισμού εστιάζουν σε μεμονωμένα χαρακτηριστικά των ερεθισμάτων και αντιλαμβάνονται επιμέρους στοιχεία από το κάθε ερέθισμα και όχι το σύνολο τους (Bodfish et al., 2000). Παράλληλα έχουν ιδιόρρυθμη αντίδραση σε ακουστικά και απτικά ερεθίσματα π.χ.: να μην αντέχουν το νερό όταν κάνουν μπάνιο ή το κουδούνι της πόρτας που χτυπάει (Kern et al., 2006).

Ιδιόρρυθμο παιχνίδι

Το παιχνίδι των παιδιών που ανήκουν στο φάσμα του αυτισμού χαρακτηρίζεται από επαναλαμβανόμενες κινήσεις δεν έχουν συμβολικό παιχνίδι (Jarrod et al., 1996).

Ιδιαίτερες ικανότητες

Πολλά παιδιά με αυτισμό παρά τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στην καθημερινότητά τους δείχνουν να έχουν κάποιες πολύ ιδιαίτερες ικανότητες, κάποιες από αυτές είναι η επιδεξιότητα σε κατασκευές πάζλ και σχημάτων (Frith, 1999) και η τάση προς την μουσική (Applebaum et al., 1979).

1.3 Αιτιολογία

Μέχρι και σήμερα τα ακριβή αίτια δεν έχουν διατυπωθεί με ακρίβεια και παραμένουν άγνωστα, παρόλο που αποτελούν εδώ και πολλές δεκαετίες αντικείμενο εκτεταμένης και συνεχούς έρευνας. Πολλές οι θεωρίες οι οποίες έχουν διατυπωθεί, οι περισσότερες από αυτές κατατάσσονται σε δυο μεγάλες κατηγορίες σύμφωνα με το αιτιολογικό τους υπόβαθρο: α) τα περιβαλλοντικά ή ψυχογενή αίτια και β) τα οργανικά ή βιολογικά αίτια (Landrigan, 2010).

Περιβαλλοντικά ή ψυχογενή αίτια

Στα περιβαλλοντικά αίτια απέδωσε την εμφάνιση του αυτισμού ο πρωτοπόρος στην έρευνα γύρω από τον αυτισμό Leo Kanner. Ο ίδιος μετά από πολλή έρευνα σύνδεσε την έλλειψη της κοινωνικής αλληλεπίδρασης μεταξύ των γονέων και παιδιού με την εμφάνιση της διαταραχής του παιδιού, καθώς επίσης και τη συναισθηματική ανεπάρκεια που συνεπάγεται με αυτήν την κατάσταση (Κρουσταλάκης, 2005). Στην συνέχεια λίγο καιρό αργότερα ο Bettelheim ανέπτυξε την θεωρία της «ψυχρής μητέρας», σύμφωνα με την οποία ο αυτισμός του παιδιού οφείλεται στην ψυχρή στάση της μητέρας και έτσι δεν ικανοποιούνται οι συναισθηματικές και κοινωνικές ανάγκες του παιδιού. Έτσι με βάση το (Γένα, 2002), η θεωρία του Bettelheim οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το παιδί προσπαθεί να προσαρμοστεί σε ένα ψυχρό και παράλληλα σκληρό οικογενειακό περιβάλλον προσπαθώντας να καλύψει τα συναισθηματικά κενά που δημιουργεί η ενεπαρκής μητρική φιγούρα.

Ανεξάρτητα από το γεγονός ότι οι ψυχογενείς παράγοντες αμφισβητήθηκαν αρκετά από πολλούς ερευνητές, δεν παύουν ακόμη και σήμερα να επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τους γονείς των παιδιών που ανήκουν στο φάσμα του αυτισμού και αποτελούν καθοριστικό παράγοντα στον σχεδιασμό της εκπαιδευτικής παρέμβασης.

Βιολογικά αίτια

Έχουν αναφερθεί πολλές έρευνες στο βιολογικό υπόβαθρο της ύπαρξης του αυτισμού κάποιες αναφέρθηκαν στην μη φυσιολογική ανάπτυξη και μειωμένο όγκο των αμυγδαλών και του ιππόκαμπου των παιδιών που ανήκουν στο αυτιστικό φάσμα (Schumann et al., 2004 Mcalonan et al., 2005 Naciewicz et al., 2006). Πιο συγκεκριμένα πολλοί παρατήρησαν ότι η δυσκολία που αντιμετωπίζουν τα αυτιστικά άτομα στο να επεξεργαστούν τα ερεθίσματα που λαμβάνουν από το περιβάλλον οφείλεται σε δυσλειτουργία του ιππόκαμπου, μια μάζα του εγκεφαλικού ιστού, η λειτουργία της οποίας είναι να μεταβιβάσει πληροφορίες στην μακρόχρονη μνήμη για μακροχρόνια αποθήκευση (DeLong, 1992). Άλλες έρευνες αναφέρθηκαν σε ανωμαλίες στα κύτταρα του ημισφαιρίου της παρεγκεφαλίδας των ατόμων που ανήκουν στο αυτιστικό φάσμα (Bauman & Kemper, 1985 Hashimoto et al., 1995). Ωστόσο κάποιοι ερευνητές αμφισβήτησαν τις παραπάνω θεωρίες εξαιτίας της ανομοιογένειας των δειγμάτων όσων αφορά το φύλο, την ηλικία, το δείκτη νοημοσύνης και το γλωσσικό επίπεδο (Tager-Flusberg et al., 2001).

Οργανικά αίτια

Αρκετοί μελετητές έχουν αναφερθεί σε προγεννητικές, περιγεννητικές και μεταγεννητικές επιπλοκές οι οποίες έχουν αρνητικές επιπτώσεις στην λειτουργία του κεντρικού νευρικού συστήματος και του εγκεφάλου και πολλές φορές οδηγούν στην εμφάνιση του αυτισμού στο παιδί (Nelson, 1991 Grandin, 1995 Wing, 2000 Folstein & Rosen-Sheidley, 2001).

Σύμφωνα με βιοχημικές έρευνες που έχουν γίνει, έχει παρατηρηθεί αύξηση της «σεροτονίνης», ενός νευροδιαβιβαστή του εγκεφάλου που επεξεργάζεται τις πληροφορίες που εισέρχονται σε αυτόν μέσω των πέντε αισθήσεων – στο αίμα των ατόμων στο φάσμα του αυτισμού (Leboyer et al., 1992 Sodhi & Sanders-Bush, 2004). Ενώ σύμφωνα με το (Chugani et al., 1999), μια άλλη έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε παιδιά με ή χωρίς αυτισμό για να συγκριθούν τα επίπεδα της σεροτονίνης μεταξύ των δυο ομάδων, κατέδειξε ότι, σε αντίθεση με τα παιδιά της τυπικής ανάπτυξης, στα παιδιά με ΔΑΔ παρατηρείται απότομη αύξηση της σεροτονίνης γύρω στην ηλικία των 15 ετών, φτάνοντας σε επίπεδα που ξεπερνάνε εκείνα των ενηλίκων.

1.3 Είδη Δ.Α.Δ.

Οι Διάχυτες Αναπτυξιακές Διαταραχές (P.D.D., Pervasive Developmental Disorders) είναι μια ομάδα διαταραχών που χαρακτηρίζεται από ποιοτικές ανωμαλίες ως προς τις κοινωνικές συναλλαγές και τους τρόπους επικοινωνίας, καθώς και από περιορισμένες στερεότυπες και επαναλαμβανόμενες δραστηριότητες και ενδιαφέροντα. Αυτές οι ποιοτικές ανωμαλίες είναι ένα κυρίαρχο διάχυτο χαρακτηριστικό της λειτουργικότητας του ατόμου σε όλες τις περιστάσεις (ICD-10, 1992).

Είναι δηλαδή διαταραχές που χαρακτηρίζονται από δυσκολίες στην ανάπτυξη ποικίλων βασικών ανθρώπινων λειτουργιών, με κυριότερες την επικοινωνία και την κοινωνικοποίηση. Οι διαταραχές αυτές είναι οι ακόλουθες (Κοΐλιαρη, 2009):

- Αυτισμός (Autism)
- Σύνδρομο Asperger (Asperger Syndrome)
- Σύνδρομο Rett (Rett Syndrome)
- Αποδιοργανωτική Διαταραχή παιδικής ηλικίας (Childhood Disintegrative Disorder)
- Διάχυτη Αναπτυξιακή Διαταραχή μη προσδιοριζόμενη αλλιώς (P.D.D.-N.O.S., Pervasive Developmental Disorder- not otherwise specified)

Εκ των προαναφερθέντων διαταραχών ο αυτισμός, το σύνδρομο Asperger και η Διάχυτη Αναπτυξιακή Διαταραχή μη προσδιοριζόμενη αλλιώς αποτελούν τις διαταραχές του φάσματος του αυτισμού. Το σύνδρομο Rett και η Αποδιοργανωτική Διαταραχή της παιδικής ηλικίας είναι σπανιότερες και συχνά εντάσσονται στο φάσμα του αυτισμού⁴.

Υπάρχουν βέβαια και άλλες μορφές Δ.Α.Δ όπως η Διαταραχή υπερδραστηριότητας συνδεόμενη με νοητική καθυστέρηση και στερεότυπες κινήσεις, ο άτυπος αυτισμός και άλλες διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές (ICD-10, 1992).

1.4 Διαγνωστικά κριτήρια

Η διάγνωση αποτελεί την επίσημη αναγνώριση του αυτισμού και μπορεί να δοθεί είτε στην παιδική ηλικία είτε στην ενηλικίωση. Είναι πολύ σημαντική καθώς βοηθά καθοριστικά τόσο τα αυτιστικά άτομα όσο και τις οικογένειες τους, να συνειδητοποιήσουν και να αντιμετωπίσουν τις δυσκολίες και φυσικά να μάθουν για τις δυνατότητες πρόσβασης που έχουν σε υπηρεσίες και υποστηρικτικές δομές, που διαφορετικά δε θα είχαν την ευκαιρία να γνωρίζουν. Η σωστή διάγνωση βοηθά τα άτομα με αυτισμό να έχουν μια ολοκληρωμένη και ποιοτική ζωή. Λαμβάνοντας μια ακριβή εξήγηση της κατάστασης τους επέρχεται σε αυτά το αίσθημα της ανακούφισης. Βέβαια η διάγνωση του αυτισμού είναι δυνατό να παρουσιάσει και μεγάλες προκλήσεις σε μια οικογένεια, καθώς μπορεί να προκαλέσει σύγχυση, αναστάτωση, θυμό και ενοχές στα ίδια τα αυτιστικά άτομα⁵.

Τα Διαγνωστικά κριτήρια που διαμορφώνονται βάσει ICD-10 είναι (Νότας, 2006):

- 1) διαταραχή στην επικοινωνία
- 2) διαταραχή στην ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων
- 3) στερεοτυπικές συμπεριφορές
- 4) αντίσταση στην αλλαγή

Αξίζει να σημειωθεί πως στο φάσμα του ICD-10 υπάρχει μεγάλη μεταβλητότητα. Κάθε άνθρωπος είναι μια ξεχωριστή προσωπικότητα και έτσι η ίδια δεξιότητα μπορεί να διαφέρει ανά άτομο και ανά ηλικία. Η κλινική εμπειρία έχει αποδείξει μέχρι σήμερα, πως τα αυτιστικά άτομα παρουσιάζουν στην πλειοψηφία τους ένα συνδυασμό αυτιστικών χαρακτηριστικών, που σπάνια αποτελούν στοιχεία αποκλειστικά ενός μόνο συνδρόμου.

⁴ <http://www.ergotherapeia.com/index.php/pdd>

⁵ <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20120505200748/http://www.5boroughpartnership.nhs.uk/wellbeing/autism/getting-a-diagnosis/>

Τα Διαγνωστικά κριτήρια DSM-IV-TR (2000) ορίζουν συνολικά τρεις ομάδες διαγνωστικών κριτηρίων με συγκεκριμένα συμπτώματα. Βάσει αυτών, η διάγνωση μπορεί να επιτευχθεί στο 2^ο έτος της ηλικίας με εντοπισμό συνολικά 6 συμπτωμάτων από τις τρεις ομάδες (τουλάχιστον 2 από την 1^η ομάδα, 1 από την 2^η ομάδα και 1 από την 3^η) (ΕΕΠΙΑΑ).

1^η Ομάδα : διαταραχές στις κοινωνικές επαφές/ συναλλαγές

- α) εμφανής έκπτωση στη χρησιμοποίηση εξωλεκτικών συμπεριφορών (έκφραση προσώπου, στάση σώματος, χειρονομίες, βλεμματική επαφή)
- β) αδυναμία ανάπτυξης σχέσεων με συνομηλίκους
- γ) έλλειψη αυθόρμητης επδίωξης συμμετοχής σε απολαύσεις και γενικά ενδιαφέροντα με άλλα άτομα
- δ) έλλειψη κοινωνικής και/ ή συγκινησιακής αμοιβαιότητας

2^η Ομάδα : ποιοτικές εκπτώσεις ως προς την επικοινωνία

- α) ελλιπής ανάπτυξης της ομιλούμενης γλώσσας
- β) χαμηλή ικανότητα έναρξης ή διατήρησης της συζήτησης με άλλους σε άτομα με επαρκή ομιλία
- γ) επαναληπτική και/ ή στερεότυπη χρήση γλώσσας
- δ) έλλειψη αυθορμητισμού για παιχνίδι ειδικά για παίξιμο ρόλων ή κοινωνική μίμηση

3^η Ομάδα : περιορισμένα, στερεότυπα και επαναληπτικά πρότυπα συμπεριφοράς

- α) ενασχόληση αποκλειστικά με στερεότυπα και επαναληπτικά πρότυπα ενδιαφέροντος
- β) αδιάλλακτη εμμονή σε μη λειτουργικές συνήθειες ή γενικά τελετουργίες
- γ) επαναληπτικές και στερεότυπες κινήσεις χεριών
- δ) επίμονη ενασχόληση με μέρη αντικειμένων

Σε κάθε περίπτωση, οι γονείς είναι αυτοί που αντιλαμβάνονται συνήθως πρώτοι το πρόβλημα που υπάρχει. Η μεγάλη διάρκεια κλάματος του παιδιού, η ανυπαρξία βλεμματικής επαφής, η επίμονη εστίαση σε συγκεκριμένα αντικείμενα, η μη ανταπόκριση, η ανικανότητα φανταστικού παιχνιδιού ή γενικά παιχνιδιού με άλλα παιδιά, είναι ορισμένες μόνο ενδείξεις που μαρτυρούν τον αυτισμό. Σε αυτά τα συμπεριφορικά χαρακτηριστικά στηρίζονται οι γιατροί για την αξιολόγηση του παιδιού αλλά και την τελική διάγνωση. Η Λίστα για Αυτισμό στα Νήπια (CHAT) και η κλίμακα Αξιολόγησης Κατανόησης Αυτισμού (CARS) είναι ορισμένα βασικά εργαλεία για την αξιολόγηση του αυτισμού, όχι όμως και για την διάγνωση του. Για τη διάγνωση απαιτείται μια ομάδα ειδικών επιστημόνων όπως νευρολόγος, ψυχίατρος, ψυχολόγος, αναπτυξιακός παιδίατρος, γαστρεντερολόγος, λογοθεραπευτής και άλλες ειδικότητες⁶.

Όσον αφορά το νευροβιολογικό υπόστρωμα του αυτισμού αποτελεί αντικείμενο μελέτης κυρίως των τελευταίων ετών, με σημαντική τη συνδρομή των σύγχρονων απεικονιστικών μεθόδων διερεύνησης του εγκεφάλου. Αυτό που επιχειρείται είναι η ερμηνεία των κλινικών χαρακτηριστικών του συνδρόμου που έχει αξιολόγησε ερμηνεύσει ο Kanper (1943), δηλαδή: υστέρηση στη λειτουργία της κοινωνικής αμοιβαιότητας, ελλειμματική ανάπτυξη λόγου/ ομιλίας και ποικίλες στερεότυπες εμμονές. Το σύνολο

⁶ <http://www.autismhellas.gr/el/diagnosis.aspx>

αυτών των χαρακτηριστικών διαμορφώνει τον πυρήνα της διαταραχής. Αξίζει να επισημανθεί δε, πως η σχετιζόμενη υπόθεση του Kanner με ψυχογενείς παράγοντες του αυτισμού, δηλαδή ότι η διαταραχή εξαρτάται από την "ψυχρή συμπεριφορά των γονέων" δεν έχει ακόμη επιβεβαιωθεί ερευνητικά. Αντίθετα, ο αυτισμός θεωρείται νεύρο-αναπτυξιακή διαταραχή της περιόδου ανάπτυξης του εγκεφάλου κυρίως κατά την βρεφονηπιακή ηλικία (Κωτσόπουλος, 2007).

1.5 Συγκριτική μελέτη των Δ.Α.Δ.

Όπως ήδη επισημάνθηκε, τα άτομα με αυτισμό παρουσιάζουν σημαντικές δυσκολίες, με κυριότερες το να εκφράζουν στους άλλους ανθρώπους τις ανάγκες και τα συναισθήματα τους, να συναντούν άλλους ανθρώπους και να δημιουργούν φιλίες, να καταλαβαίνουν τα πιστεύω και τα αισθήματα των άλλων. Τα στοιχεία αυτά εμφανίζονται με διαφορετική ένταση σε κάθε άτομο, καθώς κάθε αυτιστικό άτομο είναι μοναδικό⁷.

Όσον αφορά την ηλικία και το φύλο εμφάνισης των Δ.Α.Δ. βάσει των ακόλουθων δεδομένων ορίζονται οι διαφορές. Ο αυτισμός εκδηλώνεται πριν την ηλικία των τριών ετών και χαρακτηρίζεται από διαταραγμένη ή μη φυσιολογική ανάπτυξη. Παρουσιάζεται 3 έως 4 φορές περισσότερο στα αγόρια απ' ό,τι στα κορίτσια. Το σύνδρομο του αυτισμού μπορεί να διαγνωσθεί σε οποιαδήποτε ηλικία και για να ορισθεί η διάγνωση πρέπει να έχουν παρουσιαστεί ανωμαλίες πριν τα 3 έτη. Αντίθετα, το σύνδρομο Rett έχει επισημανθεί μόνο σε κορίτσια και τα χαρακτηριστικά του διαφοροποιούνται ανάλογα με την έναρξη, την εξέλιξη και τη συμπτωματολογία. Πρόκειται για διαταραχή που αρχίζει συνήθως μεταξύ 7-24 μηνών (ICD-10, 1992).

Η διαταραχή Asperger εκδηλώνεται κυρίως στα αγόρια μέσω ποικίλων χαρακτηριστικών που καθιστούν τη διαταραχή από ελαφριά έως πολύ σοβαρή. Τα άτομα με Asperger έχουν κανονικό δείκτη νοημοσύνης και παρουσιάζουν αξιόλογες δεξιότητες. Στην Αποδιοργανωτική Διαταραχή παιδικής ηλικίας χαρακτηριστικό είναι το γεγονός πως στα άτομα με αυτή τη διαταραχή υπάρχει περίοδος φυσιολογικής ανάπτυξης και αργότερα εμφανίζεται απώλεια ικανοτήτων σε ορισμένους τομείς της ανάπτυξης. Τέλος, ο άτυπος αυτισμός εμφανίζεται μετά την ηλικία των 3 ετών, κυρίως σε άτομα με εμφανή νοητική υστέρηση και εξαιρετικά χαμηλό επίπεδο λειτουργικότητας (Μάνος, 1997).

Η διαταραχή του αυτισμού έχει έντονα χαρακτηριστικά στη συμπεριφορά, την επικοινωνία και τις κοινωνικές συναλλαγές του ατόμου. Στο σύνδρομο Rett την αρχικά φυσιολογική ανάπτυξη ακολουθεί η μερική απώλεια ομιλίας και δεξιοτήτων στους κινητικούς χειρισμούς και η επιβράδυνση της ανάπτυξης του κρανίου. Και εδώ η κοινωνική ανάπτυξη σταματά αλλά αντίθετα το κοινωνικό ενδιαφέρον τείνει να διατηρείται. Επίσης η αταξία και απραξία του κορμού αναπτύσσονται ως τα τέσσερα έτη.

Οι διαταραχές στις κοινωνικές συναλλαγές εντοπίζονται και στο σύνδρομο Asperger όπως στον αυτισμό, παράλληλα με ένα στερεότυπο και περιορισμένο φάσμα ενδιαφερόντων. Τα άτομα με Αποδιοργανωτική Διαταραχή παιδικής ηλικίας έχουν έντονη έλλειψη ενδιαφέροντος για το περιβάλλον και χαρακτηρίζονται από επαναλαμβανόμενους στερεότυπους κινητικούς ιδιοτροπισμούς και γενικά διαταραχές στην επικοινωνία και τις κοινωνικές συναλλαγές όπως και τα αυτιστικά άτομα.

⁷ <http://www.autism.org.uk/about-autism/autism-and-asperger-syndrome-an-introduction/what-is-autism/what-is-autism-easy-read.aspx>

Στον αυτισμό άλλα σημαντικά προβλήματα που εμφανίζονται είναι φοβίες, διαταραχές ύπνου και σίτισης, καθώς και εκρήξεις θυμού και επιθετικότητας κατά του ίδιου του ατόμου. Στο σύνδρομο Rett άλλα χαρακτηριστικά που παρατηρούνται είναι η απώλεια σκόπιμων κινήσεων των χεριών, οι στερεοτυπικές κινήσεις συστροφής τους και ο υπεραερισμός. Στη διαταραχή Asperger τα άτομα χαρακτηρίζονται από μεγάλη αδεξιότητα, ενώ στην Αποδιοργανωτική Διαταραχή παιδικής ηλικίας ένα βασικό χαρακτηριστικό είναι η έντονη ανησυχία του ατόμου και η δυσκολία έκφρασης και λόγου (ICD-10, 1992).

Ειδικότερα τα άτομα με σύνδρομο Asperger έχουν συνήθως μέτρια ή άνω του μέσου όρου νοημοσύνη. Έχουν λιγότερα προβλήματα στην ομιλία εκ των άλλων περιπτώσεων Δ.Α.Δ, δηλαδή δεν επισημαίνεται σημαντική επιβράδυνση στη γλωσσική ανάπτυξη, αλλά έχουν το ίδιο σημαντικές δυσκολίες στην κατανόηση και την επεξεργασία της γλώσσας⁸. Επίσης αξίζει να επισημανθεί πως ειδικά στα άτομα με Αποδιοργανωτική Διαταραχή παιδικής ηλικίας πολλές φορές η έκπτωση ικανοτήτων είναι δυνατό να σταματήσει και εν συνεχεία να ακολουθήσει ορισμένη βελτίωση.

1.6 Ανάλυση περιβάλλοντος

1.6.1 Ατομικό περιβάλλον

Ο αυτισμός επηρεάζει τις πέντε αισθήσεις των ατόμων ορίζοντας σε αυτά σημαντικές διαφορές. Συγκεκριμένα ως προς την όραση, κάποια άτομα με αυτισμό μπορεί να μην επιθυμούν να βλέπουν ή να παρατηρούν λαμπερά χρώματα και φώτα, ενώ σε κάποια άλλα η θέαση αυτή να είναι αρκετά επιθυμητή. Μια μερίδα των αυτιστικών ατόμων επίσης δεν επιθυμεί τους δυνατούς ήχους και ενοχλείται σημαντικά από αυτούς, ενώ σε άλλα άτομα αυτό είναι αρεστό.

Και ως προς τις μυρωδιές και την ποικιλία των γεύσεων υπάρχει αντίστοιχη διακύμανση επιθυμιών, όπως άλλωστε συμβαίνει και στα άτομα που δεν παρουσιάζουν διαταραχές. Ακριβή αριθμητικά δεδομένα και ποσοστά δεν έχουν καταδείξει επίσης τι μέρος των αυτιστικών ατόμων επιθυμεί να αγγίζεται από άλλα άτομα και τι όχι⁹.

Τα άτομα με αυτισμό έχουν αναμφίβολα ιδιαίτερη συμπεριφορά. Ενώ παρουσιάζουν προβλήματα στην ομιλία και το λόγο, εν τούτοις μπορούν να χρησιμοποιούν πράγματα όπως εικόνες και άλλα αντικείμενα ή και τη νοηματική γλώσσα για να επικοινωνήσουν. Δε μπορούν να αντιληφθούν τι λένε ή αισθάνονται οι άλλοι, μπορούν όμως να αντιγράψουν ή να μιμηθούν αυτούς. Ενώ μπορούν να μιλούν για το αγαπημένο τους θέμα, παρόλα αυτά δε μπορούν να ολοκληρώσουν μια συζήτηση, να συμμετέχουν σε παιχνίδια και γενικά δραστηριότητες με άλλους και πολλές φορές επιθυμούν να επαναλαμβάνουν την ίδια δραστηριότητα. Μπορεί να γνωρίζουν πολλά για το αγαπημένο τους θέμα, ενώ είναι καλοί στην απομνημόνευση πληροφοριών.

Σύμφωνα με το Σύλλογο Αυτισμού της Αμερικής, σε ατομικό επίπεδο τα αυτιστικά άτομα¹⁰:

- 1) γελούν, κλαίνε και γενικά δείχνουν την αγωνία τους για λόγους μη εμφανείς στους άλλους
- 2) προτιμούν να είναι μόνοι και συχνά έχουν νεύρα
- 3) έχουν μια εμφανή υπερευαισθησία στον πόνο

⁸ <http://www.autism.org.uk/About-autism/Autism-and-Asperger-syndrome-an-introduction/What-is-autism.aspx>

⁹ <http://www.autism.org.uk/about-autism/autism-and-asperger-syndrome-an-introduction/what-is-autism/what-is-autism-easy-read.aspx>

¹⁰ <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20120820205334/http://www.autismclassroom.com/autism/>

- 4) δεν έχουν πραγματικούς φόβους για τον κίνδυνο
- 5) δεν ανταποκρίνονται στις συνηθισμένες μεθόδους διδασκαλίας

1.6.2 Οικογενειακό περιβάλλον

Η οικογένεια είναι ένα σύστημα του οποίου τα μέλη έχουν αλληλεπίδραση ανεξάρτητα από το ποια είναι η δομή της κάθε οικογένειας. Η λειτουργία της είναι να συμπεριφέρεται ως αποδέκτης των πληροφοριών του εξωτερικού περιβάλλοντος. Εν συνεχεία είναι ο κύριος αποδέκτης των συμπτωμάτων της παθολογίας του ασθενούς καθώς επίσης και παράλληλα το κυριότερο υποστηρικτικό πλαίσιο, έτσι γίνεται αναπόφευκτη η αντανάκλαση του άγχους και της ψυχικής κατάστασης του μέλους που νοσεί, προς αυτή.

Με βάση τον (Μαδιανό, 2000), η οικογένεια είναι ο φορέας καθοδήγησης της συμπεριφοράς για την επίλυση προβλημάτων, παρέχει πρακτική βοήθεια στα μέλη της σε κατάσταση κρίσης και παράλληλα παίζει τον ρόλο του καταφυγίου όταν τα μέλη της αντιμετωπίζουν δύσκολες και επείγουσες καταστάσεις. Μια οικογένεια με ένα αυτιστικό άτομο παρουσιάζει κάποιες δυσλειτουργίες οι οποίες ξεκινάνε με την εμφάνιση των πρώτων ενδείξεων για διάγνωση κάποιου είδους αυτισμού.

Αρχικά η διάγνωση έρχεται και διαταράσσει την οικογενειακή γαλήνη. Αρχίζουν οι φόβοι πως θα δημιουργηθούν προβλήματα στην αλληλεπίδραση των μελών της οικογένειας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ

2.1 Συμμετέχοντες

Οι συμμετέχοντες είναι τέσσερα παιδιά τα οποία έχουν διαγνωστεί με αυτισμό από τα Κ.Ε.Δ.Δ.Υ και φοιτούν σε Δημόσιο Εδικό Εργαστήριο Εκπαίδευσης και Επαγγελματικής Κατάρτισης. Το νοητικό τους επίπεδο κυμαίνεται από πολύ χαμηλό έως και μέτριο.

Από τα παιδιά που συμμετείχαν στην έρευνα τα τρία είναι αγόρια και το ένα είναι κορίτσι. Οι ηλικίες του κυμαίνονται από 14 έως και 24.

2.2 Ερευνητικά εργαλεία

Το ερευνητικό εργαλείο αξιολόγησης το οποίο χρησιμοποίησε η ερευνήτρια είναι το TEACCH TEACCH (Treatment and Education of Autistic and Communication Handicapped Children), (Watson, Lord, Schatter and Schopler, 1989).). Επίσης η ερευνήτρια χρησιμοποίησε και μερικά ακόμη αξιολογικά εργαλεία τα οποία έχουν δημιουργηθεί από το TEACCH.

Τα εργαλεία αυτά έλεγξαν τους εξής παρακάτω τομείς:

- τις κοινωνικές δεξιότητες (εγγύτητα, βλεμματική επαφή, παράλληλη δραστηριότητα, κοινωνική ανταπόκριση, κοινωνική πρωτοβουλία, εναλλαγή σειράς, κανόνες, αμοιβαιότητα- μοίρασμα, προσαρμογή στις αλλαγές)
- τις επικοινωνιακές δεξιότητες
- τον γνωστικό τομέα (οπτική αντίληψη, ακουστική αντίληψη, γνωστικό- εκτελεστικό τομέα, γνωστικό- εκφραστικό τομέα, μίμηση, οπτική μνήμη, λειτουργική μνήμη, ακουστική μνήμη)
- τον οπτικοκινητικό συντονισμό
- την λεπτή κινητικότητα

(Ευδοκία Μητροπούλου, Νικόλαος Απτεσλής, Καλλόπη Τσακίνη)

2.3 Διαδικασία

Η διαδικασία αξιολόγησης των παιδιών σε αρχικό επίπεδο ξεκίνησε με την συλλογή πληροφοριών από τις διαγνώσεις που είχαν παραχωρήσει τα Κ.Ε.Δ.Δ.Υ. στο Ειδικό σχολείο. Στην συνέχεια πραγματοποιήθηκε εξατομικευμένη αξιολόγηση στο κάθε παιδί, από την ερευνήτρια. Οι διαδικασία της αξιολόγησης πραγματοποιήθηκε για να καθορισθεί ένα εξατομικευμένο επικοινωνιακό προφίλ για τον κάθε μαθητή ώστε να διευκρινιστεί το ποιες δεξιότητες από αυτές που έχουν που έχει ήδη αποκτήσει χρησιμοποιεί με ευελιξία και ποιες δεν χρησιμοποιεί καθόλου. Η αξιολόγηση επικεντρώθηκε σε τρία βασικά σημεία: α) στην αξιολόγηση της αυθόρμητης επικοινωνιακής συμπεριφοράς, την επικοινωνιακή πρόθεση, β) στην αποδοχή και αξιολόγηση πολυποίκλων επικοινωνιακών συστημάτων που εξυπηρετούν τις λειτουργίες της επικοινωνίας και γ) στην γενίκευση της επικοινωνιακής συμπεριφοράς σε διαφορετικά χωροχρονικά πλαίσια, η οποία αυξάνει την αυτονομία του μαθητή και αποτελεί μόνιμο διδακτικό στόχο.

Μέσα από την διαδικασία της αξιολόγησης εκτιμήθηκε το ποιες επικοινωνιακές δεξιότητες περιμένουμε να αποκτήσει ο κάθε μαθητής με την σωστή εκπαιδευτική παρέμβαση.

Επομένως πιο συγκεκριμένα αξιολογήθηκαν τα εξής παρακάτω:

- Λειτουργίες της επικοινωνίας:
 - Δήλωση αιτήματος
 - Προσέλκυση προσοχής
 - Απόρριψη- Άρνηση
 - Σχόλια
 - Παροχή πληροφοριών
 - Αναζήτηση πληροφοριών
 - Έκφραση συναισθημάτων
 - Χρήση κοινωνικών εκφράσεων ρουτίνας

- Δεξιότητες συζήτησης
- Βασικές μορφές μη λεκτικής επικοινωνίας

Λειτουργίες επικοινωνίας

Η αξιολόγηση της λειτουργίας της επικοινωνίας πραγματοποιήθηκε σε δυο επιμέρους στάδια. Το πρώτο στάδιο περιείχε την λεπτομερή παρατήρηση του μαθητή από την ερευνήτρια και την παράλληλη καταγραφή των μορφών της επικοινωνιακής συμπεριφοράς του σε συγκεκριμένα περιβάλλοντα και χρονικά διαστήματα, το δεύτερο στάδιο έγινε η περισυλλογή και ομαδοποίηση των μορφών της επικοινωνιακής συμπεριφοράς του κάθε παιδιού ανάλογα με τον λόγο για τον οποίο πραγματοποιήθηκαν.

Πρώτο στάδιο

Η παρατήρηση και η καταγραφή του δείγματος έγινε με βάση το πρωτόκολλο παρατήρησης το οποίο περιλαμβάνει τα εξής παρακάτω:

- Την συμπεριφορά
- Το πλαίσιο

- Την λειτουργία
 - Το σύστημα επικοινωνίας
 - Τις παρατηρήσεις
- (Όλα τα αποτελέσματα παρατίθενται στο παράρτημα)

Παρατίθενται κάποια ενδεικτικά παραδείγματα για την καλύτερη κατανόηση της διαδικασίας.(βλ. πίνακα 1)

Πίνακας 1
(πρώτο στάδιο αξιολόγησης: πρωτόκολλο παρατήρησης)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΜΑΘΗΤΗ:ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ:

Συμπεριφορά	Πλαίσιο	Λειτουργία της επικοινωνίας	Σύστημα επικοινωνίας και Λεξιλόγιο	Παρατηρήσεις
Παίζει μόνο του με μια μπάλα	Στο διάλειμμα	Ζητάει την μπάλα του αν κάποιος την πάρει	Κινητικό	Δεν ενοχλεί τους υπολοίπους κατά την διάρκεια του διαλείμματος
Παρατηρεί δραστηριότητες μέσα στην τάξη	Μέσα στην τάξη	Ενοχλείται εάν τον αποσπάσουν από την δραστηριότητά του	Βλεμματικό	Περιμένει οδηγίες για την κάθε δραστηριότητα. Η μόνη περίπτωση να κάνει κάτι από μόνος του είναι να πάρει κάποιο πάζλ και να ξεκινήσει να το φτιάχνει

Δεύτερο στάδιο

Πραγματοποιείται μετά από την συλλογή των πληροφοριών σχετικά με τις επικοινωνιακές λειτουργίες, ανάλογα με το πλαίσιο το επικοινωνιακό σύστημα και το λεξιλόγιο του κάθε μαθητή.(βλ. πίνακα 2)

Πίνακας 2
(δεύτερο στάδιο αξιολόγησης: λειτουργίες επικοινωνίας)

A.	Λειτουργίες της Επικοινωνίας	Πλαίσιο(τόπος/ πρόσωπα/ δραστηριότητα)	Σύστημα επικοινωνίας	Λεξιλόγιο (έννοιες)	Παρατηρήσεις
1.	Δήλωση αιτήματος				
1.	Ζητά αντικείμενο / δραστηριότητα	τάξη	κινητικά	νερό	μόνο φαγητό και μόνο από τις δασκάλες
2.	Ζητά βοήθεια				
3.	Ζητά άδεια				
4.	Ζητά από κάποιον να επαναλάβει μια δραστηριότητα				
5.	Ζητά από κάποιον διάλλειμα ή να σταματήσει μια δραστηριότητα				

B. Βασικές δεξιότητες συζήτησης

Η επικοινωνία σε πραγματολογικό επίπεδο σύμφωνα με τους (Roth, 1984 & Spekman's, 1984), σε πραγματολογικό επίπεδο εξετάζεται μέσα από τρεις αλληλοσυσχετιζόμενες περιοχές: α) τις επικοινωνιακές πράξεις (speech acts), οι οποίες αφορούν τις προθέσεις του ομιλητή και τον τρόπο που

αυτές εκφράζονται, καθώς και το αποτέλεσμα το οποίο φτάνει στον ακροατή (εμπρόθετη επικοινωνία), β) η διαχείριση της συζήτησης (conversation management) και γ) η γνώση για την οπτική του συνομιλητή (presuppositional knowledge) (Adersen- Wood, Smith 1997).

Το τμήμα του εργαλείου που αφορά τις δεξιότητες συζήτησης δεν αξιολογεί την πραγματολογική ικανότητα σε όλα της τα επίπεδα αλλά καλύπτει το επίπεδο των βασικών λεκτικών και μη λεκτικών δεξιοτήτων που αναδύονται κατά την διάρκεια της συνομιλίας, δηλαδή:

- Την ποσότητα (όσες πληροφορίες χρειάζονται και όχι περισσότερες)
 - Την ποιότητα (ειλικρίνεια)
 - Τη συσχέτιση (αναφορά σε κάτι πρόσφατα αναφερθέν)
 - Τον τρόπο έκφρασης (περιεκτικότητα και μεθοδικότητα)
- (Adersen- Wood, Smith 1997)

Στο έντυπο αξιολόγησης καταγράφεται:

- το πλαίσιο στο οποίο πραγματοποιείται η κάθε δεξιότητα
- η περιγραφή της δεξιότητας
- παρατηρήσεις σημαντικές για τον ερευνητή (βλ. πίνακα 3)

Πίνακας 3
(αξιολόγηση δεξιοτήτων συζήτησης)

Β.	Δεξιότητες συζήτησης	Πλαίσιο (τόπος, πρόσωπα)	Μορφή Περιγραφή	Παρατηρήσεις
1.	Απευθύνει τον λόγο σε κάποιον	Δασκάλα	Πιάνει τον συμμαθητή του από το χέρι	
2.	Κατανοεί όταν του απευθύνουν τον λόγο			
3.	Δίνει προσοχή (παρακολουθεί) όταν κάποιος άλλος μιλάει			

Γ. Βασικές μορφές μη λεκτικής επικοινωνίας

Σε αυτό το επίπεδο της αξιολόγησης θα δούμε μια σειρά από δραστηριότητες οι οποίες αφορούν την αξιολόγηση των χειρονομιών και νοημάτων, τις εκφράσεις του προσώπου και την στάση του σώματος.

Το έντυπο αποτελείται από α) το πλαίσιο, β) την περιγραφή της συγκεκριμένης χειρονομίας, γ) τη χρήση ή την κατανόησή της αντίστοιχα και δ) τις παρατηρήσεις. (βλ. πίνακα 4)

Πίνακας 4
(αξιολόγηση μη λεκτικής επικοινωνίας)

Γ.	Βασικές μορφές μη λεκτικής επικοινωνίας	Πλαίσιο	Μορφή Περιγραφή	Κατανόηση: Κ Χρήση: Χ	Παρατηρήσεις
1.	Χειρονομίες και νοήματα				
	Ναι/ Κι άλλο/ Αποδοχή	Τάξη	Κουνά το κεφάλι	X	
	Όχι / Δεν θέλω/ Αρνηση				
	Έλα/ Φύγε				
	Σήκω/ Κάθισε				
	Σταμάτα/ Περίμενε				
	Γεια σου				

Άλλα εργαλεία αξιολόγησης

Αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων

Σε αυτό το σημείο της αξιολόγησης εξετάζουμε όλα τα υπόλοιπα στάδια που αναφέραμε νωρίτερα. Αξιολογούμε τον κάθε μαθητή την συγκεκριμένη χρονική περίοδο μέσα από ποικίλες δραστηριότητες ειδικά διαμορφωμένες για να μας δίνουν μια αντιπροσωπευτική εικόνα. Μετά από ένα εύλογο χρονικό διάστημα και την σωστή θεραπευτική παρέμβαση επαναξιολογούμε τον μαθητή και καταγράφουμε τα αποτελέσματα ώστε να παρατηρήσουμε την οποιαδήποτε στασιμότητα ή μεταβολή αντίδρασης του μαθητή. (βλ. πίνακα 5).

Πίνακας 5
(αξιολόγηση οπτικής αντίληψης)

A.	Οπτική αντίληψη	1 ^η Εκτίμηση Ημ/νία:	2 ^η Εκτίμηση Ημ/νία	Παρατηρήσεις

1.	Ακολουθεί με το βλέμμα την κίνηση αντικειμένων: σαπουνόφουσκες, μπαλόνια	O	A	N	O	A	N	
				√				
2.	Ακολουθεί με το βλέμμα την συγκεκριμένη τροχιά ενός αντικειμένου		√					

Πίνακας 6
(αξιολόγηση ακουστικής αντίληψης ικανοτήτων)

B.	Ακουστική αντίληψη	1 ^η Εκτίμηση			2 ^η Εκτίμηση			Παρατηρήσεις
		Ημ/νία:			Ημ/νία			
		O	A	N	O	A	N	
1.	Παρατηρεί γύρω του όταν ένας ήχος παράγεται στο περιβάλλον του			√				
2.	Προσανατολίζεται σωστά προς την κατεύθυνση πηγής του ήχου			√				

Πίνακας 7
(αξιολόγηση γνωστικού- εκτελεστικού τομέα)

Γ.	Γνωστικός- εκτελεστικός τομέας	1 ^η Εκτίμηση			2 ^η Εκτίμηση			Παρατηρήσεις
		Ημ/νία:			Ημ/νία			
		O	A	N	O	A	N	
1.	Αγγίζει ή δείχνει όταν του ζητηθεί μέλη του προσώπου ή του σώματος (τουλάχιστον τρία)							
	αρχικά σε κούκλα			√				
	στον εαυτό του			√				

Πίνακας 8
(αξιολόγηση γνωστικού- εκφραστικού τομέα)

Δ.	Γνωστικός- εκφραστικός τομέας	1 ^η Εκτίμηση			2 ^η Εκτίμηση			Παρατηρήσεις
		Ημ/νία:			Ημ/νία			
		O	A	N	O	A	N	
1.	Αναγνωρίζει και ονομάζει γεωμετρικά σχήματα π.χ.: κύκλος, τετράγωνο, τρίγωνο...	√						
2.	Κατανοεί και ονομάζει ημιτελή ζωγραφικά σχήματα π.χ.: κύκλος	√						

Πίνακας 9
(αξιολόγηση μιμητικής λειτουργίας)

Ε.	Μίμηση	1 ^η Εκτίμηση			2 ^η Εκτίμηση			Παρατηρήσεις
		Ημ/νία:			Ημ/νία			
		O	A	N	O	A	N	
1.	Μιμείται αδρές κινήσεις του εκπαιδευτικού ή των συνομηλίκων του με τα χέρια, πόδια, κεφάλι, σώμα			√				
2.	Μιμείται απλές κινήσεις όταν του ζητείται από τον εκπαιδευτικό(αντίο, φιλάκια, παλαμάκια)			√				

Πίνακας 10
(αξιολόγηση μνήμης)

ΣΤ.	Οπτική μνήμη	1 ^η Εκτίμηση Ημ/νία:			2 ^η Εκτίμηση Ημ/νία			Παρατηρήσεις
		O	A	N	O	A	N	
1.	Επαναλαμβάνει αντικείμενα που είδε ή εικόνες αντικειμένων			√				
2.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει χρώματα που είδε			√				

Πίνακας 11
(αξιολόγηση οπτικοκινητικού συντονισμού)

Α.	Δραστηριότητες	1 ^η Εκτίμηση Ημ/νία:			2 ^η Εκτίμηση Ημ/νία			Παρατηρήσεις
		O	A	N	O	A	N	
1.	Κάνει εσφηνώματα			√				
2.	Κάνει πάζλ			√				

Πίνακας 12
(αξιολόγηση κοινωνικών δεξιοτήτων)

Δ.	Γνωστικός- εκφραστικός τομέας	1 ^η Εκτίμηση Ημ/νία:			2 ^η Εκτίμηση Ημ/νία			Παρατηρήσεις
		O	A	N	O	A	N	
I.	Εγγύτητα (η ικανότητα του να βρίσκεται κοντά σε άλλους, πόσο κοντά, και κατά την διάρκεια ποιόν δραστηριοτήτων)							
1.	Ανέχεται την φυσική επαφή			√				

π.χ.: αγκάλιασμα, γαργάλημα, κατά την διάρκεια της δουλειάς ή της ξεκούρασης.							
---	--	--	--	--	--	--	--

Πίνακας 12
(αξιολόγηση κοινωνικών δεξιοτήτων)

Α.	Δραστηριότητες	1 ^η Εκτίμηση			2 ^η Εκτίμηση			Παρατηρήσεις
		Ημ/νία:			Ημ/νία			
		Ο	Α	Ν	Ο	Α	Ν	
1.	Περνά χάνδρες ή κρίκους σε στυλό, σύρμα, κορδόνι ή κλωστή			√				
2.	Κολλά ή ξεκολλά αυτοκόλλητα ή ετικέτες			√				

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

3.1 Αποτελέσματα μεθόδου TEACCH

Μαθητής Α

Τα αποτελέσματα ήταν σε γενικές γραμμές αναμενόμενα μέσα από τα χαρακτηριστικά που γνωρίζουμε ότι διέπουν τον αυτισμό. Και στα τέσσερα παιδιά παρατηρήθηκαν ελλείμματα στον γνωστικό τομέα, στις επικοινωνιακές λειτουργίες και στις κοινωνικές λειτουργίες. Σε μικρότερο ποσοστό είχαμε την εμφάνιση διαταραχής στον οπτικοκινητικό συντονισμό και στην λεπτή κινητικότητα.

Αναλυτικά το πρώτο παιδί ο Γιώργος έχει ένα καλό επίπεδο κοινωνικής συμπεριφοράς, συμμετέχει σε δραστηριότητες ομαδικές και μη και αυτοεξυπηρετείται μόνος του. Όσον αφορά τις λειτουργίες της επικοινωνίας το επίπεδο στο οποίο βρίσκεται είναι στον σχηματισμό απλών, συντακτικής δομής, φράσεων και το λεξιλόγιό του είναι αρκετά φτωχό. Εν συνεχεία όσον αφορά τις δεξιότητες της συζήτησης δεν μπορεί να διατηρήσει μια συζήτηση εξαιτίας του μειωμένου του γνωστικού επιπέδου, απαντάει μόνο σε εύκολες ερωτήσεις και δεν θα κάνει ο ίδιος κάποια ερώτηση ώστε να δοθεί συνέχεια στην συζήτηση. Συνεχίζοντας στον τομέα της μη λεκτικής μορφής επικοινωνίας παρατηρήθηκε ότι ο μαθητής δεν κατανοεί τα νοήματα και τις χειρονομίες και κάνει χρήση μόνο μερικών από αυτών.

Καθώς συνεχίζουμε την αξιολόγησή μας στο επίπεδο των γνωστικών ικανοτήτων, παρατηρούμε δυσκολίες στην οπτική αντίληψη, λιγότερες στην ακουστική αντίληψη όπου φαίνεται να τα καταφέρνει καλύτερα, στον γνωστικό- εκτελεστικό τομέα επίσης παρατηρούμε κάποιες δυσκολίες στα γεωμετρικά σχήματα αλλά έχουμε μεγαλύτερη επιτυχία σε δραστηριότητες που αφορούν την σωματογνωσία.

Πολλά ελλείμματα παρατηρούμε και στον γνωστικό- εκφραστικό τομέα τα οποία πηγάζουν και από το φτωχό λεξιλόγιο. Προχωρώντας την αξιολόγησή μας παρατηρήσαμε πως ο μαθητής τα καταφέρνει αρκετά καλά με την λειτουργία της μίμησης, με την ακουστική μνήμη και την οπτική μνήμη, υστερώντας στην λειτουργική μνήμη.

Τέλος παρατηρούνται πολλά ελλείμματα σε τομείς της κοινωνικής δεξιότητας σε αντίθεση με τους αντίστοιχους τομείς της οπτικοκινητικής λειτουργίας και εκείνη της λεπτής κίνησης όπου δεν παρατηρούνται ιδιαίτερα ελλείμματα.

Μαθητής Β

Ο επόμενος μαθητής ο Κώστας έχει ένα χαμηλό επίπεδο κοινωνικής συμπεριφοράς, δεν συμμετέχει σε δραστηριότητες ομαδικές και του αρέσει να απασχολείται μόνος του, βέβαια και αυτός αυτοεξυπηρετείται μόνος του. Όσον αφορά τις λειτουργίες της επικοινωνίας το επίπεδο στο οποίο βρίσκεται είναι στην παραγωγή μικρών σε συλλάβες λέξεις, δεν υπάρχει η σύνταξη φράσεων ή προτάσεων και το λεξιλόγιό του είναι αρκετά φτωχό. Εν συνεχεία όσον αφορά τις δεξιότητες της συζήτησης δεν μπορεί να διατηρήσει μια συζήτηση εξαιτίας του μειωμένου του γνωστικού επιπέδου, απαντάει μόνο σε εύκολες ερωτήσεις και οι απαντήσεις του είναι μονολεκτικές. Συνεχίζοντας στον τομέα της μη λεκτικής μορφής επικοινωνίας παρατηρήθηκε ότι ο μαθητής δεν κατανοεί τα νοήματα και τις χειρονομίες και η μόνη μη λεκτική μέθοδος επικοινωνίας που χρησιμοποιεί είναι ο χαιρετισμός «γεια» και το κούνημα του κεφαλιού που δηλώνει άρνηση.

Καθώς συνεχίζουμε την αξιολόγησή μας στο επίπεδο των γνωστικών ικανοτήτων, παρατηρούμε δυσκολίες στην οπτική αντίληψη, στην ακουστική αντίληψη, στον γνωστικό- εκτελεστικό τομέα όπως επίσης και στον γνωστικό- εκφραστικό τομέα. Στο κομμάτι της αξιολόγησης που αναφέρεται στην μιμητική λειτουργία τα αποτελέσματα είναι περισσότερο ενθαρρυντικά. Προχωρώντας παρακάτω στην οπτική μνήμη πάλι παρατηρούμε αρκετές δυσκολίες, όπως εξίσου και στην λειτουργική μνήμη, ενώ φαίνεται να τα καταφέρνει καλύτερα στην ακουστική μνήμη.

Πολλά ελλείμματα παρουσιάζονται και στις λειτουργίες του οπτικοκινητικού συντονισμού, σε αντίθεση με τις επιδόσεις του στην αξιολόγηση των κοινωνικών δεξιοτήτων όπου έχουμε αρκετά προβλήματα αλλά σε καλύτερο επίπεδο από άλλους τομείς της αξιολόγησης, όπως επίσης και στην λεπτή κινητικότητα δεν παρατηρούμε σχεδόν καθόλου ελλείμματα.

Μαθητής Γ

Στον επόμενο μαθητή παρατηρούμε έντονα προβλήματα σχεδόν σε όλους τους τομείς της αξιολόγησης. Πολλά ελλείμματα παρατηρούνται στις γνωστικές δεξιότητες όπως επίσης και στις κοινωνικές. Υπάρχει απουσία λόγου και επικοινωνεί μετά βίας με χειρονομίες και κραυγές. Δεν συμμετέχει σε καμία ομαδική δραστηριότητα μόνο με έντονη καθοδήγηση εξαιτίας και του ότι υπάρχει κινητικό πρόβλημα.

Εκφράζει τα συναισθήματά του με κραυγές και σκουντήματα, κατά την διάρκεια των δραστηριοτήτων μέσα στην τάξη δεν συμμετέχει απλά παρακολουθεί ήσυχα.

Του αρέσουν ελάχιστες δραστηριότητες και προσπαθεί να συμμετάσχει και να τις πραγματοποιήσει, με μεγάλη δυσκολία. Η λεπτή κινητικότητα παρουσιάζει πολλά ελλείμματα λόγω του κινητικού προβλήματος που αντιμετωπίζει.

Μαθητής Δ

Η τελευταία μαθήτρια που αξιολογήθηκε η Μαρία έδειξε κοινά ελλείμματα με τον προηγούμενο μαθητή. Αναλυτικότερα ελλείμματα παρατηρούνται στις γνωστικές δεξιότητες όπως επίσης και στις κοινωνικές. Υπάρχει απουσία λόγου και επικοινωνεί μετά βίας με χειρονομίες και κραυγές. Δεν συμμετέχει σε καμία ομαδική δραστηριότητα μόνο με έντονη καθοδήγηση και παρότρυνση. Συνεχώς γελάει έντονα και δεν μπορεί να προσηλωθεί σε μια εργασία ή δραστηριότητα.

Εκφράζει τα συναισθήματά της με κραυγές και σκουντήματα, κατά την διάρκεια των δραστηριοτήτων μέσα στην τάξη συμμετέχει σε κάποιες δραστηριότητες οι οποίες θα είναι εκτελεστικά εύκολες και τις οποίες θα καθυστερήσει αρκετά για να τις ολοκληρώσει.

Η λεπτή κινητικότητα παρουσιάζει πολλά ελλείμματα καθώς επίσης και ο οπτικοκινητικός συντονισμός. Υπακούει σε εντολές αλλά δεν δείχνει προθυμία να επικοινωνήσει με το εξωτερικό περιβάλλον.

3.2 Επιλογή διδακτικών στόχων

Μαθητής Α

Οι διδακτικοί στόχοι που τέθηκαν για τον μαθητή Α είναι οι εξής παρακάτω:

Βραχυπρόθεσμοι στόχοι:

- Εμπλουτισμός λεξιλογίου
- Δημιουργία ορθής φράσης, των 2- 3 λέξεων με σωστή συντακτική δομή

Μακροπρόθεσμος στόχος:

- Να είναι όσο το δυνατόν πιο λειτουργικό

(Δρ. Μ. Καμπανάρου, 2007; American Speech- Language- Hearing Association, 2003).

Μαθητής Β

Οι διδακτικοί στόχοι που τέθηκαν για τον μαθητή Β είναι οι εξής παρακάτω:

Βραχυπρόθεσμοι στόχοι:

- Εμπλουτισμός λεξιλογίου
- Έκφραση επιθυμίας
-

Μακροπρόθεσμος στόχος:

- Να είναι όσο το δυνατόν πιο λειτουργικό

(Δρ. Μ. Καμπανάρου, 2007; American Speech- Language- Hearing Association, 2003).

Μαθητές Γ και Δ

Βραχυπρόθεσμος στόχος:

- Εκμάθηση επικοινωνίας μέσω ανταλλαγής εικόνων Pecs

Μακροπρόθεσμος στόχος:

- Να είναι όσο το δυνατόν πιο λειτουργικοί

(Δρ. Μ. Καμπανάρου, 2007; American Speech- Language- Hearing Association, 2003).

3.3 Θεραπευτική παρέμβαση

Μαθητής Α

• Εμπλουτισμός λεξιλογίου

Ο διδακτικός μας στόχος είναι να εμπλουτίσουμε το λεξιλόγιο του μαθητή. Η θεραπευτική παρέμβαση αποτελείται από ποικίλο υλικό με εικόνες τις οποίες αφού τις κατονομάσουμε ζητάμε από τον μαθητή να τις επαναλαμβάνει μετά από εμάς. Διορθώνουμε τυχόν εκφραστικά λάθη και επαναλαμβάνουμε μέχρι να σιγουρευτούμε ότι το παιδί έχει κατακτήσει την λέξη.

Με το ίδιο σκεπτικό αλλάζοντας μόνο το είδος της δραστηριότητας χρησιμοποιούμε και άλλες δραστηριότητες ώστε να μην βαρεθεί ο μαθητής και εγκαταλείψει την προσπάθεια.

Σε επόμενη φάση ελέγχουμε το αν ο μαθητής έχει κατακτήσει την λέξη, εάν ναι συνεχίζουμε στην επόμενη ένα όχι επανερχόμαστε σε επόμενη συνεδρία (Κακούρος Ε. – Μανιαδάκη Κ., 2006).

- **Σύνταξη ορθής φράσης των 2- 3 λέξεων**

Η θεραπευτική μας παρέμβαση σε αυτόν τον βραχυπρόθεσμο στόχο πραγματοποιήθηκε με τον εξής τρόπο, αρχικά ζητάμε από το παιδί έχοντας μπροστά του μια εικόνα απλή να επαναλάβει μετά από εμάς αυτό που αντικατοπτρίζει την εικόνα, ξεκινάμε με φράσεις των δυο λέξεων π.χ.: πίνω νερό. Στην συνέχεια ζητάμε από το παιδί να μας πει που βλέπει την εικόνα «πίνω νερό» και να μας την δώσει.

Σε επόμενο στάδιο είναι να μας πει τι δείχνει αυτή η εικόνα από μόνος του. Ποτέ δεν σταματάμε την συνεχή επανάληψη σε κάθε συνεδρία για να μην ξεχνάει το παιδί αυτά που κατακτάει και να τα συντηρεί στην μνήμη του.

Μαθητής Β

- **Εμπλουτισμός λεξιλογίου**

Ο διδακτικός μας στόχος είναι να εμπλουτίσουμε το λεξιλόγιο του μαθητή. Η θεραπευτική παρέμβαση αποτελείται και σε αυτήν την περίπτωση από ποικίλο υλικό με εικόνες τις οποίες αφού τις κατονομάσουμε ζητάμε από τον μαθητή να τις επαναλαμβάνει μετά από εμάς. Διορθώνουμε τυχόν εκφραστικά λάθη και επαναλαμβάνουμε μέχρι να σιγουρευτούμε ότι το παιδί έχει κατακτήσει την λέξη. Με το ίδιο σκεπτικό αλλάζοντας μόνο το είδος της δραστηριότητας χρησιμοποιούμε και άλλες δραστηριότητες ώστε να μην βαρεθεί ο μαθητής και εγκαταλείψει την προσπάθεια.

Σε επόμενη φάση ελέγχουμε το αν ο μαθητής έχει κατακτήσει την λέξη, εάν ναι συνεχίζουμε στην επόμενη ένα όχι επανερχόμαστε σε επόμενη συνεδρία (Keith Landis, Judith Vander Woude, Arthur E. Jongsma, Jr. , 2010).

- **Έκφραση επιθυμίας**

Η θεραπευτική μας παρέμβαση και σε αυτόν τον βραχυπρόθεσμο στόχο πραγματοποιήθηκε με τον εξής τρόπο, αρχικά ζητάμε από το παιδί έχοντας μπροστά του μια εικόνα απλή να επαναλάβει μετά από εμάς αυτό που αντικατοπτρίζει την εικόνα, ξεκινάμε με φράσεις των δυο λέξεων π.χ.: πίνω νερό. Στην συνέχεια ζητάμε από το παιδί να μας πει που βλέπει την εικόνα «πίνω νερό» και να μας την δώσει.

Εν συνεχεία ταυτίζουμε την έννοια του πίνω με του θέλω. Μαθαίνουμε στο παιδί ποια έκφραση χρησιμοποιούμε για να μας δοθεί κάτι. Σε αυτό το σημείο βοηθάει και η επιβράβευση η οποία ενισχύει την θέληση και επιμονή του μαθητή.

Σε επόμενο στάδιο είναι να μας πει τι δείχνει αυτή η εικόνα από μόνος του. Ποτέ δεν σταματάμε την συνεχή επανάληψη σε κάθε συνεδρία για να μην ξεχνάει το παιδί αυτά που κατακτάει και να τα συντηρεί στην μνήμη του.

Μαθητής Γ και Δ

Σε αυτούς τους δύο μαθητές η παρέμβαση έγινε μέσω της εκμάθησης της επικοινωνίας με την χρήση ανταλλαγής εικόνων Pecs δηλαδή:

- Οπτικό σύστημα για την διδασκαλία της επικοινωνίας

- Χρησιμοποιεί κάρτες
- Βασίζεται στα ενδιαφέροντα του ατόμου χρειάζονται δυο ενήλικες για την εκπαίδευση
- Ιδιαίτερα χρήσιμο για την κοινωνική συναλλαγή, την επικοινωνία, τις ρουτίνες

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΜΑΘΗΤΗΣ Α

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΜΑΘΗΤΗ: Γιώργος Κ.....

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: 16/10/2013

Συμπεριφορά	Πλαίσιο	Λειτουργία της επικοινωνίας	Σύστημα επικοινωνίας και Λεξιλόγιο	Παρατηρήσεις
Παίζει μόνο του με μια μπάλα	Στο διάλειμμα	Ζητάει την μπάλα του αν κάποιος την πάρει	Κινητικό	Δεν ενοχλεί τους υπολοίπους κατά την διάρκεια του διαλείμματος
Παρατηρεί δραστηριότητες μέσα στην τάξη	Μέσα στην τάξη	Ενοχλείται εάν τον αποσπάσουν από την δραστηριότητά του	Βλεμματικό	Περιμένει οδηγίες για την κάθε δραστηριότητα. Η μόνη περίπτωση να κάνει κάτι από μόνος του είναι να πάρει κάποιο πάζλ και να

				Ξεκινήσει να το φτιάχνει
Συμμετέχει σε δραστηριότητες	Μέσα στην τάξη και γενικότερα στον χώρο του σχολείου	Απολαμβάνει τις δραστηριότητες που του αρέσουν και συμμετέχει σε πολλές χωρίς να παραπονιέται	Κινητικό	Περιμένει να του δείξει κάποιος τι ακριβώς θα πρέπει να κάνει, δεν είναι πολύ πρόθυμο λόγω και του σωματικού του βάρους
Ζητά την άδεια για να κάνει κάτι	Στο σπίτι και στο σχολείο	Παράλληλα ζητά και πολλές φορές βοήθεια σε περίπτωση που θα δυσκολευτεί	Λεκτικό	Είναι πολύ ευγενικό και ευχάριστο παιδί
Αυτοεξυπηρετείται μόνο του	Στο σπίτι και στο σχολείο	Προσπαθεί να τα καταφέρει μόνος του για αρκετή ώρα, μόλις όμως αντιληφθεί πως δεν τα καταφέρνει ζητά βοήθεια	Κινητικό	Σε αυτόν τον τομέα δεν χρειάζεται καθόλου βοήθεια. Διατηρεί όλους τους κανόνες της υγιεινής
Απαντάει σε ερωτήσεις μονολεκτικά (συνήθως λέγοντας ΝΑΙ)	Σε όποιο άτομο θεωρεί οικείο του	Επαναλαμβάνει στις περισσότερες των περιπτώσεων την ερώτηση και απαντάει	Λεκτικό	Ηχολαλεί και η αντίληψή του είναι σε πιο χαμηλά επίπεδα από εκείνα της ομιλίας του.

		συνήθως με ένα <<Ναι>>		
--	--	------------------------	--	--

Πίνακας 1 (πρώτο στάδιο αξιολόγησης: πρωτόκολλο παρατήρησης)

A.	Λειτουργίες της Επικοινωνίας	Πλαίσιο(τόπος/ πρόσωπα/ δραστηριότητα)	Σύστημα επικοινωνίας	Λεξιλόγιο (έννοιες)	Παρατηρήσεις
1.	Δήλωση αιτήματος	Ναι , ζητά να πάει τουαλέτα, να βγει διάλειμμα, να φάει	Λεκτικό	Φτωχό, κατέχει βασικές λέξεις που χρησιμεύουν στην αυτοεξυπηρέτησή του	
1.	Ζητά αντικείμενο / δραστηριότητα	Ναι, του παρατέθηκαν διάφορα αντικείμενα μπροστά του ανάμεσα σε αυτά και μια μπάλα και ζήτησε να πάρει την μπάλα	Λεκτικό και κινητικό	«Θέλω μπάλα»	
2.	Ζητά βοήθεια	Ναι, του ζητήθηκε να δέσει τα κορδόνια του, αφού προσπάθησε για λίγο ζήτησε βοήθεια από την δασκάλα του	Λεκτικό	«Κορόνι»	
3.	Ζητά άδεια	Ναι, για να πάει τουαλέτα	Λεκτικό και κινητικό	«Πιτι» και πολλές φορές θα δείξει και τα γεννητικά του όργανα	
4.	Ζητά από κάποιον να επαναλάβει μια δραστηριότητα	Ναι, του αρέσουν πολύ οι φούσκες. Κάθε	Λεκτικό	«Φούκες, πάλι, πάλι»	

		φορά θα ζητήσει να τις κάνουμε πάλι			
5.	Ζητά από κάποιον διάλειμμα ή να σταματήσει μια δραστηριότητα	Ναι, όταν κουραστεί από κάτι θα ζητήσει να βγει έξω ή να φτιάξει πάζλ που του αρέσει	Λεκτικό	«Πάει έξω Γιώργος, πάζλ»	

Πίνακας 2 (δεύτερο στάδιο αξιολόγησης: λειτουργίες της επικοινωνίας)

A.	Λειτουργίες της Επικοινωνίας	Πλαίσιο(τόπος/ πρόσωπα/ δραστηριότητα)	Σύστημα επικοινωνίας	Λεξιλόγιο (έννοιες)	Παρατηρήσεις
2.	Προσέλκυση της προσοχής				
1.	Τραβά την προσοχή των άλλων που βρίσκονται κοντά του όταν θέλει να επικοινωνήσει	Όχι, δεν θα φωνάζει ούτε θα πιάσει τον άλλον από το χέρι ή οτιδήποτε άλλο ώστε να καταλάβει ότι κάτι χρειάζεται. Θα ζητήσει κάτι χαμηλόφωνα και δεν θα σου απευθύνει τον λόγο ώστε να καταλάβεις πως ζητά κάτι	Λεκτικό	Μικρές φράσεις των 2-3 λέξεων, χωρίς δομή. Ανοργάνωτος λόγος. Αρθρωτικά και φωνολογικά λάθη	
2.	Τραβά την προσοχή των άλλων που βρίσκονται μακριά του όταν θέλει να επικοινωνήσει	Όχι			
3.	Τραβά την προσοχή των άλλων που τον κοιτούν ή όχι	Όχι, θα σου απευθύνει τον λόγο μόνο όταν του τον απευθύνεις αποκαλώντας τον με το όνομά του, π.χ.	Λεκτικό	Απαντάει: «Ναι καλά», η χροιά του είναι τραχιά και η φωνή του αλλοιωμένη	

		<<Γιώργο είσαι καλά;>>			
4.	Καθοδηγεί την προσοχή των άλλων σε κάτι που θέλει να προσέξουν	Μόνο σε περίπτωση που θέλει να δείξει κάτι το οποίο τον αφορά άμεσα. Π.χ: αν χαθεί η αγαπημένη του μπάλα, θα παρακινήσει τον δάσκαλό του να τον βοηθήσει να το βρει	Λεκτικό	«Μπάλα, πάει μπάλα»	
3.	Αρνηση- Απόρριψη				
1.	Αρνείται αντικείμενο	Ναι, αν του ζητηθεί για αρκετή ώρα να ασχοληθεί με κάποιο αντικείμενο που δεν είναι της αρεσκείας του θα το επιστρέψει στον δάσκαλο	Λεκτικό	«Πάρε»	
2.	Αρνείται εργασία	Σε αρχικό στάδιο όχι, στην συνέχεια αν βαρεθεί ή κουραστεί θα σταματήσει να την εκτελεί	Λεκτικό	Θα ζητήσει κάτι που να του αρέσει, κάποιο αγαπημένο του αντικείμενο ή κάποιο φαγητό που μπορεί να υπάρχει μέσα στον χώρο	

3.	Αρνείται να εκτελέσει μια οδηγία	Όχι θα την εκτελέσει. Μπορεί βέβαια αργότερα να εγκαταλείψει. Π.χ: να χρωματίσει ένα κύκλο.	Κινητικό και λεκτικό	Όταν κουραστεί θα πει «τελείωσε»	
----	----------------------------------	---	----------------------	----------------------------------	--

Πίνακας 3 (δεύτερο στάδιο αξιολόγησης: λειτουργίες της επικοινωνίας)

A.	Λειτουργίες της Επικοινωνίας	Πλαίσιο(τόπος/ πρόσωπα/ δραστηριότητα)	Σύστημα επικοινωνίας	Λεξιλόγιο (έννοιες)	Παρατηρήσεις
4.	Σχόλια				
1.	Σχολιάζει τον εαυτό του	Όχι θα επαναλάβει κάτι το οποίο τον αφορά μετά τον δάσκαλό του μιλώντας σε Γ'Ενικό	Λεκτικό	«Γιώγος καλό παιδί»	
2.	Σχολιάζει άλλα πρόσωπα	Όχι			
3.	Σχολιάζει αντικείμενα	Όχι			
4.	Σχολιάζει ενέργειες	Ναι αν κάτι σπάσει π.χ: ένα ποτήρι θα το προσέξει και θα το πει	Λεκτικό	«Έσπασε ποτήρι»	
5.	Σχολιάζει το απροσδόκητο ή το λάθος	Ναι			
6.	Δηλώνει ότι τελείωσε μια δραστηριότητα	Ναι θα πει ότι τελείωσε την δραστηριότητα που του έχει ανατεθεί	Λεκτικό	«Τελείωσε Γιώγος»	
5.	Παροχή πληροφοριών				
1.	Ανταποκρίνεται σε ερωτήσεις και δίνει πληροφορίες για τον εαυτό του	Όχι			

2.	Ανταποκρίνεται σε ερωτήσεις και δίνει πληροφορίες για αντικείμενα ή πρόσωπα	Ναι, περιγράφει τον παππού του σε ερωτήσεις που του κάνει ο δάσκαλος, λέει τι φαγητό έχει φάει την προηγούμενη μέρα καθώς και το που πήγε βόλτα	Λεκτικό	Έχει ο παππούς άσπρα μαλλιά; «Όχι , μαύρα μαλλιά», Τι φαγητό έφαγες χτες το μεσημέρι; «Πατάτες , μπιφτέκι», Που πήγες χτες; «Βόλτα στο πάρκο»	
3.	Δίνει πληροφορίες για γεγονότα ή ενέργειες (προσωπικές εμπειρίες ή μη) από το παρελθόν ή που θα πραγματοποιηθούν στο μέλλον(π.χ: απαντά σε ερωτήσεις: Που πήγες; Τι έκανες; Που θα πας;)	Ναι αλλά όχι πάντοτε. Θα πει κάτι το οποίο του συνέβη από μόνος του γιατί θα θέλει να το πει. Δεν θα το πει όταν τον ρωτήσει ο άλλος. Δίνει πληροφορίες για κάτι που θα του συμβεί σε ανύποπτο χρόνο	Λεκτικό	«Πάει πλυντήριο χάλασε»	
4.	Απαντά σε ερωτήσεις (ναι, όχι δεν ξέρω)	Ναι χωρίς όμως να είναι αντιπροσωπευτικές οι απαντήσεις τις περισσότερες φορές	Λεκτικό	Πεινάς Γιώργο; «Ναι», μετά από λίγη ώρα ξαναγίνεται η ίδια ερώτηση και απαντάει «Όχι»	
5.	Δίνει διευκρινήσεις	Όχι			
6.	Περιγράφει αντικείμενα, εικόνες , πρόσωπα(που δεν είναι παρόντα)	Επειδή οι γνωστικές του λειτουργίες χρήζουν βελτίωσης θα προσπαθήσει να περιγράψει	Λεκτικό	Τι σχήμα έχει η μπάλα; «Τρίγωνη»	

		κάνοντας πολλά λάθη			
7.	Παρέχει πληροφορίες σχετικά με τον χώρο ή τον χρόνο;	Όχι, δεν γνωρίζει την έννοια του αύριο, μετά, σε λίγο, πριν από λίγο κ.λ.π. Όσων αφορά τον χώρο μπορεί να τοποθετηθεί και να περιγράψει	Λεκτικό	Ακολουθεί εντολές πήγαινε στην πόρτα, έλα εδώ, πήγαινε έξω	
8.	Βάζει σε σειρά γεγονότα	Όχι			
6.	Αναζήτηση πληροφοριών				
1.	Ζητά πληροφορίες σχετικά με αντικείμενα, πρόσωπα ή ενέργειες	Όχι			
2.	Ρωτάει ποιος; Που; Πότε; Τι; Γιατί;	Όχι			
3.	Ζητά διευκρινήσεις σχετικά με πρόσωπα, πράγματα, ενέργειες	Όχι			
7.	Έκφραση συναισθημάτων				
1.	Εκφράζει συναισθήματα(χαρά, λύπη, θυμός, φόβος)	Ναι, αν είναι χαρούμενος θα γελάσει, αν είναι φοβισμένος από κάποιον ήχο θα τον πιάσει κρίση, όταν εκνευρίζεται φωνάζει, όταν ενοχλείται από κάτι αυτοτραυματίζεται δαγκώνοντας το	Κινητικό		

		χέρι του			
2.	Εκφράζει ανάγκες	Ναι	Λεκτικό	«Βγάλω μπούζα, ζέστη»	
3.	Εκφράζει επιθυμίες, επιλογές	Ναι	Κινητικό	Θα διαλέξει αν θα πάρει τον χυμό πορτοκάλι ή την κόκα κόλλα που του αρέσει περισσότερο	
8.	Χρήση κοινωνικών εκφράσεων ρουτίνας				
1.	Χαιρετά	Ναι, αφού βέβαια τον χαιρετήσει ο άλλος πρώτα, αυτοβούλως δεν θα χαιρετήσει			
2.	Συστήνεται (λέει το όνομα του)	Όχι μόνο εφόσον τον ρωτήσουν	Λεκτικό	«Γιώργος»	
3.	Ευχαριστεί	Ναι μετά από παρότρυνση του δασκάλου ή των ατόμων της οικογένειάς του.	Λεκτικό	Τι λέμε Γιώργο; «Φαριστό» (Ευχαριστώ)	
4.	Συγχαίρει	Όχι			
5.	Λέει «παρακαλώ»	Ναι			
6.	Άλλο...				

Πίνακας 4 (δεύτερο στάδιο αξιολόγησης: λειτουργίες της επικοινωνίας)

B.	Δεξιότητες συζήτησης	Πλαίσιο (τόπος, πρόσωπα)	Μορφή Περιγραφή	Παρατηρήσεις
1.	Απευθύνει τον λόγο σε κάποιον	Ναι χωρίς να κάνει εισαγωγή ή να προσφωνήσει το όνομα αυτού στον οποίο απευθύνεται	Το μόνο πράγμα που θα σου δώσει να καταλάβεις ότι σου απευθύνει τον λόγο είναι ότι θα στρέψει το βλέμμα του προς το μέρος	

			σου	
2.	Κατανοεί όταν του απευθύνουν τον λόγο	Συνήθως αν έχει το βλέμμα του προς το μέρος σου ή αν τον αποκαλέσεις με το όνομά του		
3.	Δίνει προσοχή (παρακολουθεί) όταν κάποιος άλλος μιλάει	Γενικά ναι, θα διατηρήσει την προσοχή του μόνο με παρότρυνση	Όταν του ζητάς να σε κοιτάξει ή να σου απαντήσει	
4.	Προσέχει τα πρόσωπα (εστιάζει) όταν απευθύνεται σε κάποιον	Ναι για λίγα δευτερόλεπτα και μετά απορροφάται από κάτι που του αρέσει		
5.	Διατηρεί κατάλληλη απόσταση από τον συνομιλητή του	Συνήθως ναι, πολλές φορές μπορεί να πλησιάσει περισσότερο χωρίς όμως να έρθει σε άμεση επαφή με τον συνομιλητή του		
6.	Εισάγει ένα θέμα για συζήτηση με κατάλληλο τρόπο	Όχι	Θα πει αυτό που θέλει χωρίς εισαγωγές	
7.	Διατηρεί μια συζήτηση κάνοντας σχόλια ή υποβάλλοντας ερωτήσεις σχετικές με το θέμα της συζήτησης	Συζήτηση διατηρεί μέσα από ερωτήσεις που του τίθενται όχι κάνοντας σχόλια ή υποβάλλοντας ερωτήσεις		
8.	Αλλάζει θέμα σε μια συζήτηση	Ναι, μπορεί να θυμηθεί κάτι άσχετο με την συζήτηση και να το πει		
9.	Κλείνει μια συζήτηση με κατάλληλο τρόπο	Όχι	Θα την κλείσει είτε σταματώντας να μιλάει είτε μιλώντας για κάτι άσχετο με τον εαυτό του	
10.	Περιμένει την σειρά του για να μιλήσει. Κατανοεί την εναλλαγή σειράς των συνομιλητών	Ναι μπορεί να μιλήσει ενώ μιλάει κάποιος άλλος αλλά σταματάει όταν του δοθεί η εντολή να σταματήσει και περιμένει να του πουν κάτι για να συνεχίσει να μιλάει		
11.	Διακόπτει ευγενικά μια συζήτηση για να ρωτήσει ή πει κάτι σχετικό	Όχι, είναι ευγενικό παιδί αλλά δεν θα ρωτήσει αν μπορεί να μιλήσει και να		

		πει κάτι σχετικό		
12.	Αφηγείται μια προσωπική ή όχι εμπειρία με μια λογική σειρά	Όχι, η διαδοχική σειρά που θα πει κάτι είναι λαθεμένη		
13.	Χρησιμοποιεί κατάλληλο λεξιλόγιο σχετικά με την θεματολογία της συζήτησης	Όχι		
14.	Εστιάζει την προσοχή του και αναφέρεται στο κυρίως θέμα της συζήτησης και όχι σε άσχετες λεπτομέρειες	Αναφέρεται σε ότι τον ρωτήσεις		
15.	Κάνει κατάλληλη χρήση του χρόνου όταν μιλάει χωρίς να κουράζει τον συνομιλητή	Δεν μιλάει πολύ γιατί ο λόγος του είναι μειωμένος, το λεξιλόγιο του φτωχό και το μήκος εκφωνήματος του μικρό		
16.	Ανταποκρίνεται σε ερωτήσεις του συνομιλητή του μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα	Ανταποκρίνεται αμέσως, αλλά οι απαντήσεις δεν είναι πάντα εύστοχες και σωστές		
17.	Κατανοεί το χιούμορ ή αυτό που υπονοείται	Όχι		

Πίνακας 5 (αξιολόγηση δεξιοτήτων συζήτησης)

Γ.	Βασικές μορφές μη λεκτικής επικοινωνίας	Πλαίσιο	Μορφή Περιγραφή	Κατανόηση: Κ Χρήση: Χ	Παρατηρήσεις
1.	Χειρονομίες και νοήματα				
	Ναι/ Κι άλλο/ Αποδοχή	Τάξη	Αρχικά παρακολουθήσαμε την συμπεριφορά του για να δούμε ποιο από αυτά εκφέρει αυθόρμητα και στην συνέχεια τα κάναμε εμείς να δούμε το κατά πόσο τα κατανοεί	X	
	Όχι / Δεν θέλω/ Άρνηση	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	X	

	Έλα/ Φύγε	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	K	
	Σήκω/ Κάθισε	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	-	
	Σταμάτα/ Περίμενε	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	-	
	Γεια σου	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	K, X	
	Ήσυχία	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	K, X	
	Άλλο...				
2.	Εκφράσεις προσώπου				
	Χαρούμενος	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	K, X	
	Λυπημένος	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	K, X	
	Φοβισμένος	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	X	
	Θυμωμένος	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	K, X	
3.	Στάση σώματος (που μπορεί να δείχνει:)				
	Προσμονή	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	-	
	Αποστροφή	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	-	
	Αναμονή	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	-	
	Περισυλλογή/ Σκέψη	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	-	
	Απορία/ Άγνοια	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	-	
	Επιθετικότητα/ Θυμό	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	K, X	
	Φιλικότητα/ Αγάπη/ Παρηγοριά	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	K, X	
	Πόνο	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	K, X	
	Χαρά	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	K, X	

Άλλο...				
---------	--	--	--	--

Πίνακας 6 (αξιολόγηση βασικών δεξιοτήτων μη λεκτικής επικοινωνίας)

Γνωστικές ικανότητες

Α.	Οπτική αντίληψη	1 ^η Εκτίμηση			2 ^η Εκτίμηση			Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 4/11/13 Ημ/νία 28/03/14						
		O	A	N	O	A	N	
1.	Ακολουθεί με το βλέμμα την κίνηση αντικειμένων: σαπουνόφουσκες, μπαλόνια			√			√	
2.	Ακολουθεί με το βλέμμα την συγκεκριμένη τροχιά ενός αντικειμένου		√			√		
3.	Τοποθετεί στην σωστή τους θέση εσφηνώματα με γεωμετρικά σχήματα ή αντικείμενα που βλέπει για πρώτη φορά			√			√	
4.	Ταυτίζει πέντε κύβους με τους αντίστοιχους δίσκους ανάλογα με το χρώμα	√			√			
5.	Βρίσκει κρυμμένο αντικείμενο κάτω από αναποδογυρισμένο φλιτζάνι, ανάμεσα σε τρία π.χ.: καραμέλα			√			√	

Πίνακας 7 (αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων)

Β.	Ακουστική αντίληψη	1 ^η Εκτίμηση			2 ^η Εκτίμηση			Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 4/11/13 Ημ/νία						
		O	A	N	O	A	N	
1.	Παρατηρεί γύρω του όταν ένας ήχος παράγεται στο περιβάλλον του			√			√	
2.	Προσανατολίζεται σωστά προς την κατεύθυνση πηγής του ήχου			√			√	
3.	Αντιδρά στο όνομά του			√			√	
4.	Διαχωρίζει ήχους τριών ή τεσσάρων μουσικών οργάνων	√			√			

5.	Διαχωρίζει ήχους διαφορετικών ηχητικών πηγών	√			√			
----	--	---	--	--	---	--	--	--

Πίνακας 8 (αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων)

Γ.	Γνωστικός- εκτελεστικός τομέας	1 ^η Εκτίμηση 2 ^η Εκτίμηση						Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 4/11/13			Ημ/νία			
		O	A	N	O	A	N	
1.	Αγγίζει ή δείχνει όταν του ζητηθεί μέλη του προσώπου ή του σώματος (τουλάχιστον τρία)							
	αρχικά σε κούκλα			√			√	
	στον εαυτό του			√			√	
	σε καθρέφτη	√			√			
2.	Δείχνει ή δίνει γεωμετρικά σχήματα: κύκλο, τετράγωνο, τρίγωνο	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Δεν γνωρίζει τα σχήματα, γνωρίζει μόνο τις ονομασίες χωρίς να μπορεί να τις ταυτίσει με τα αντίστοιχα σχήματα
3.	Δείχνει ή δίνει αντικείμενα με διαφορετικά μεγέθη	√			√			
4.	Δείχνει ή δίνει χρώματα όταν του ζητηθεί			√			√	1 ^η Εκτίμηση: Δεν γνωρίζει το ροζ
5.	Ολοκληρώνει πάζλ έξι κομματιών (με τετράγωνα κομμάτια)			√			√	
6.	Ταυτίζει εικόνες							
	Χρώματα			√			√	
	Σχήματα			√			√	
	Σύμβολα			√			√	
	Λέξεις με εικόνες			√			√	
	Προτάσεις με εικόνες			√			√	
7.	Φτιάχνει έναν άνθρωπο με έξι ή δώδεκα κομμάτια			√			√	
8.	Δίνει ή μετρά έξι κύβους τουλάχιστον	√			√			

9.	Εκτελεί απλές εντολές: δώσε μου, κάθισε, άνοιξε την πόρτα			√			√	
10.	Εκτελεί εντολές σε σχέση με τον χώρο ή τον χρόνο π.χ.: βάλε ή πήγαινε							
	Πάνω- κάτω	√			√			
	Αριστερά- δεξιά	√			√			
	Μπροστά από- πίσω από	√			√			
	Μέσα- έξω			√			√	
	Τώρα- πριν- μετά	√			√			
11.	Ομαδοποιεί:							
	Αντικείμενα πραγματικά	√			√			
	Γεωμετρικά σχήματα	√			√			
	Χρώματα	√			√			
	Μεγέθη	√			√			
	Γράμματα και αριθμούς	√			√			
12.	Διατάσσει αντικείμενα ή γεωμετρικά σχήματα, από το μικρότερο στο μεγαλύτερο ή και αντίστροφα							
13.	Διατάσσει νομίσματα ανάλογα με την αξία τους	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Δεν γνωρίζει την αξία, την χρήση και την ονομασία των χρημάτων
14.	Βάζει σε λογική σειρά εικόνες που βλέπει	√			√			
15.	Βρίσκει και δίνει τουλάχιστον τέσσερα αντικείμενα μέσα από μια σακούλα χωρίς να βλέπει			√			√	
16.	Παριστάνει πέντε ενέργειες που βλέπει σε κάρτες (παντομίμα) όταν του ζητηθεί		√			√		
17.	Ομαδοποιεί κάρτες επιλέγοντας χρώμα και σχήμα ή μέγεθος: (εντολή: Βάλε μαζί αυτά που είναι μπλε και μεγάλα)	√			√			
18.	Δίνει το αντικείμενο που θα του ζητηθεί με λεκτική εντολή (από ένα καλάθι με			√			√	

	διαφορετικά αντικείμενα)							
19.	Δείχνει τη χρήση τεσσάρων τουλάχιστον αντικειμένων			√			√	1 ^η Εκτίμηση: Χτένα, οδοντόβουρτσα, πιρούνι, ποτήρι
20.	Δείχνει ή αναγνωρίζει τουλάχιστον τέσσερις εικόνες			√			√	
21.	Διαβάξει και εκτελεί μια εντολή	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Δεν διαθέτει την αναγνωστική λειτουργία
22.	Κάνει αντιστοιχίσεις	√			√			
23.	Συναρμολογεί παιχνίδια και εικόνες βλέποντας ένα πρότυπο			√			√	

Πίνακας 9 (αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων)

Δ.	Γνωστικός- εκφραστικός τομέας	1 ^η Εκτίμηση 2 ^η Εκτίμηση						Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 5/11/13			Ημ/νία 29/03/14			
		O	A	N	O	A	N	
1.	Αναγνωρίζει και ονομάζει γεωμετρικά σχήματα π.χ.: κύκλος, τετράγωνο, τρίγωνο...	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Γνωρίζει τις ονομασίες αλλά δεν γνωρίζει το ποια ονομασία αντικατοπτρίζει το αντίστοιχο σχήμα
2.	Κατανοεί και ονομάζει ημιτελή ζωγραφικά σχήματα π.χ.: κύκλος	√			√			
3.	Αναγνωρίζει και ονομάζει μεγέθη							
	μεγάλος- μικρός	√			√			
	ψηλός- κοντός	√			√			
	φαρδύς- στενός	√			√			
	χονδρός- λεπτός	√			√			
4.	Αναγνωρίζει και ονομάζει χρώματα			√			√	1 ^η Εκτίμηση: Εκτός από το ροζ
5.	Ονομάζει το φύλο του	√			√			
6.	Αναγνωρίζει και ονομάζει τις έννοιες ένα- πολλά			√			√	
7.	Μετρά και ονομάζει αντικείμενα (π.χ.: κύβους, - Πόσα είναι;)	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Δεν ξέρει να μετρά. Μετράει ρομποτικά από το ένα μέχρι το δέκα
8.	Μετρά χωρίς αντικείμενα μέχρι το δέκα			√			√	
9.	Ονομάζει αριθμούς μέχρι το	√			√			

	δέκα						
10	Ονομάζει αντικείμενα καθημερινής χρήσης		√			√	1 ^η Εκτίμηση: Οδοντόβουρτσα, χτένα, ομπρέλα, προύνη
11	Αναγνωρίζει και ονομάζει αντικείμενα ή ενέργειες σε εικόνες		√			√	1 ^η Εκτίμηση: Ονομάζει αντικείμενα και ενέργειες, όχι όμως πολλά πράγματα λόγω του φτωχού του λεξιλογίου
12	Γνωρίζει και ονομάζει τις ημέρες της εβδομάδας	√			√		
13	Γνωρίζει και ονομάζει τους μήνες του χρόνου	√			√		
14	Γνωρίζει και ονομάζει τις εποχές	√			√		
15	Γνωρίζει και ονοματίζει το σήμερα, χθες, αύριο, μεθαύριο, προχθές ή τώρα, πριν, μετά		√			√	1 ^η Εκτίμηση: Γνωρίζει το εχθές και το τώρα, τα υπόλοιπα δεν τα γνωρίζει καθόλου
16	Γνωρίζει και ονοματίζει το πρωί, μεσημέρι, απόγευμα, βράδυ			√		√	
17	Γνωρίζει και ονομάζει την εναλλαγή της ημέρας- νύχτας			√		√	
18	Γνωρίζει και ονομάζει την ώρα	√			√		

Πίνακας 10 (αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων)

Ε.	Μίμηση	1 ^η Εκτίμηση 2 ^η Εκτίμηση						Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 6/11/13			Ημ/νία 29/03/14			
		Ο	Α	Ν	Ο	Α	Ν	
1.	Μιμείται αδρές κινήσεις του εκπαιδευτικού ή των συνομηλίκων του με τα χέρια, πόδια, κεφάλι, σώμα			√			√	
2.	Μιμείται απλές κινήσεις όταν του ζητείται από τον εκπαιδευτικό(αντίο, φιλάκια, παλαμάκια)			√			√	
3.	Μιμείται ήχους και συλλαβές (μία- μία)			√			√	
4.	Μιμείται ήχους και συλλαβές (μία- μία)			√			√	
5.	Μιμείται κινήσεις με οικεία παιχνίδια (αυτοκινητάκια,			√			√	

	αεροπλανάκια, αλογάκια)						
6.	Μιμείται πράξεις με αντικείμενα καθημερινής χρήσης (οδοντόβουρτσα, χτένα)			√			√
7.	Μιμείται ενέργειες χωρίς το αντικείμενο			√			√
8.	Μιμείται πράξεις χρησιμοποιώντας παιχνίδια: κούκλα, μαριονέτα	√			√		
9.	Μιμείται κινήσεις του εκπαιδευτικού με κομμάτια κατασκευαστικών παιχνιδιών βήμα- βήμα: κύβοι, μαγνητικός πίνακας	√			√		
10	Μιμείται σχέδια με πλαστελίνη ή ζυμάρι	√					
11	Μιμείται κινήσεις με αντικείμενα και ταυτόχρονη παραγωγή ήχων (π.χ. τρενάκι που κινείται και ταυτόχρονα κάνει τσαφ τσουφ)			√			
12	Μιμείται κινήσεις ακούγοντας παιγνιδοτράγουδα (κεφάλι, ώμοι, γόνατα και πόδια, ή πλάθω κουλουράκια)			√			

Πίνακας 11 (αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων)

ΣΤ.	Οπτική μνήμη	1 ^η Εκτίμηση 2 ^η Εκτίμηση						Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 7/11/13			Ημ/νία 29/03/14			
		Ο	Α	Ν	Ο	Α	Ν	
1.	Επαναλαμβάνει αντικείμενα που είδε ή εικόνες αντικειμένων			√			√	
2.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει χρώματα που είδε			√			√	
3.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει σχήματα που είδε			√			√	
4.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει ψηφία στη σειρά που είδε τέσσερα ή πέντε	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Δεν αναγνωρίζει καθόλου τα ψηφία
5.	Επαναλαμβάνει γράμματα που είδε στην σειρά τέσσερα	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Δεν αναγνωρίζει καθόλου τα γράμματα

	ή πέντε						
6.	Επαναλαμβάνει λέξεις που είδε τέσσερις ή πέντε	√			√		1 ^η Εκτίμηση: Δεν κατέχει την αναγνωστική ικανότητα
7.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει απλές προτάσεις που είδε π.χ.: θέλω χαρτί	√			√		-»-
8.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει σύνθετες προτάσεις, φράσεις που είδε π.χ.: θέλω ένα άσπρο χαρτί	√			√		-»-

Πίνακας 12 (αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων)

Ζ.	Λειτουργική μνήμη	1 ^η Εκτίμηση 2 ^η Εκτίμηση						Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 7/11/13			Ημ/νία 29/03/14			
		O	A	N	O	A	N	
1.	Ανησυχεί και ψάχνει για ένα αντικείμενο που χάθηκε	√			√			
2.	Ονομάζει ή δείχνει φωτογραφία του εαυτού του και των συμμαθητών του			√			√	
3.	Ονομάζει ή δείχνει φωτογραφίες οικείων προσώπων			√			√	
4.	Ονομάζει ή δείχνει ονόματα οικείων προσώπων	√			√			
5.	Λέει ή δείχνει κάρτα με το όνομά του	√			√			
6.	Λέει η δείχνει κάρτα με το τηλέφωνό του	√			√			
7.	Λέει ή δείχνει κάρτα με την διεύθυνσή του	√			√			
8.	Λέει πόσο χρονών είναι ή δείχνει κάρτα με την ημερομηνία γέννησης του	√			√			

Πίνακας 13 (αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων)

Η.	Ακουστική μνήμη	1 ^η Εκτίμηση 2 ^η Εκτίμηση						Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 7/11/13			Ημ/νία 29/03/14			
		O	A	N	O	A	N	
1.	Επαναλαμβάνει αντικείμενα που άκουσε ή εικόνες αντικειμένων			√			√	

2.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει χρώματα που άκουσε			✓			✓	
3.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει σχήματα που άκουσε			✓			✓	
4.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει ψηφία στη σειρά που άκουσε τέσσερα ή πέντε			✓			✓	
5.	Επαναλαμβάνει γράμματα που άκουσε στην σειρά τέσσερα ή πέντε			✓			✓	
6.	Επαναλαμβάνει λέξεις που άκουσε τέσσερις ή πέντε			✓			✓	
7.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει απλές προτάσεις που άκουσε π.χ.: θέλω χαρτί			✓			✓	
8.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει σύνθετες προτάσεις, φράσεις που άκουσε π.χ.: θέλω ένα άσπρο χαρτί	✓				✓		1 ^η Εκτίμηση: Δεν ολοκληρώνει την πρόταση έτσι όπως την άκουσε. Λέει «ντέλο ένα άπρο χαρτί»

Πίνακας 14 (αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων)

Οπτικοκινητικός συντονισμός

Α.	Δραστηριότητες	1 ^η Εκτίμηση 2 ^η Εκτίμηση						Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 8/11/13			Ημ/νία 29/03/14			
		O	A	N	O	A	N	
1.	Κάνει εσφηνώματα			✓			✓	
2.	Κάνει πάζλ			✓			✓	
3.	Τοποθετεί καρφάκια (ψηφιδωτά)			✓			✓	
4.	Καρφώνει καρφί σε συγκεκριμένο σημείο χρησιμοποιώντας σφυρί		✓			✓		1 ^η Εκτίμηση: Δυσκολεύεται να στοχεύσει στο καρφί
5.	Χρησιμοποιεί κατσαβίδι για να βιδώσει		✓			✓		1 ^η Εκτίμηση: Δυσκολεύεται να κρατήσει σταθερό το κατσαβίδι
6.	Βάζει το κλειδί στην κλειδαριά			✓			✓	
7.	Κόβει πάνω σε ίσιες γραμμές			✓			✓	
8.	Κόβει καμπύλες γραμμές			✓			✓	
9.	Κόβει περίπλοκα σχήματα	✓			✓			
10	Μπορεί με το δάχτυλό του να πατήσει κουμπί σε παιχνίδι ή			✓			✓	

	πίانو							
11	Έχει την δυνατότητα να φέρει το δάχτυλό του (δείκτη) στα χείλη, μύτη, αυτιά			√			√	1 ^η Εκτίμηση: Δεν ξέρει να μετρά. Μετράει ρομποτικά από το ένα μέχρι το δέκα
12	Χρωματίζει σχέδιο χωρίς να ξεφεύγει από το περίγραμμα	√			√			
13	Τοποθετεί κύβους τον έναν πάνω στον άλλον			√			√	
14	Αντιγράφει κάθετες γραμμές ή οριζόντιες	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Ζωγραφίζει ότι εκείνος θέλει. Δείχνει να μη καταλαβαίνει την εντολή
15	Αντιγράφει κύκλο, τετράγωνο, τρίγωνο, ρόμβο	√			√			
16	Αντιγράφει γράμματα ή αριθμούς			√			√	
17	Κλείνει μαρκαδόρους			√			√	

Πίνακας 15 (αξιολόγηση οπτικοκινητικού συντονισμού)

Κοινωνικές δεξιότητες

Δ.	Γνωστικός- εκφραστικός τομέας	1 ^η Εκτίμηση 2 ^η Εκτίμηση						Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 8/11/13			Ημ/νία 29/03/14			
		O	A	N	O	A	N	
I.	Εγγύτητα (η ικανότητα του να βρίσκεται κοντά σε άλλους, πόσο κοντά, και κατά την διάρκεια ποιόν δραστηριοτήτων)							
1.	Ανέχεται την φυσική επαφή π.χ.: αγκάλιασμα, γαργάλημα, κατά την διάρκεια της δουλειάς ή της ξεκούρασης.			√			√	1 ^η Εκτίμηση: Κατά την διάρκεια και της δουλειάς και της ξεκούρασης
2.	Αναζητά την παρηγοριά όταν έχει χτυπήσει ή είναι στεναχωρημένος	√			√			
3.	Ανέχεται θορύβους ή κινήσεις των άλλων που δουλεύουν ή παίζουν δίπλα του			√			√	1 ^η Εκτίμηση: Δεν αντέχει τις φωνές, κλείνει ερμητικά τα αυτιά του και αντιδράει έντονα με αυτοτραυματισμούς
4.	Αναγνωρίζει τα όρια χώρων διαφορετικών δραστηριοτήτων			√			√	
5.	Έχει κατάλληλη απόσταση			√			√	

	σώματος από άλλα πρόσωπα σε διαφορετικό περιβάλλον							
6.	Κινείται ανάμεσα στο πλήθος, αποφεύγοντας να αγγίξει ανθρώπους που είναι κοντά του			√			√	
II.	Βλεμματική επαφή							
1.	Έχει βλεμματική επαφή			√			√	
2.	Παρατηρεί τα πρόσωπα των άλλων			√			√	1 ^η Εκτίμηση: Όχι όμως έντονα
3.	Παρατηρεί τους άλλους γύρω του ενώ ασχολούνται με κάποια δραστηριότητα			√			√	
4.	Αντιλαμβάνεται οπτικά ότι ένα οικείο πρόσωπο έρχεται ή φεύγει			√			√	
II	Παράλληλη δραστηριότητα							
I.	(πόσο είναι ικανό το παιδί να απασχολείται με δραστηριότητες κοντά στους άλλους, χωρίς να τους ενοχλεί ή να αλληλεπιδρά μαζί τους)							
1.	Μπορεί να δουλεύει μόνος του μια δραστηριότητα, όρθιος ή καθιστός χωρίς να ενοχλεί τους άλλους			√			√	1 ^η Εκτίμηση: Ζωγραφίζει ότι εκείνος θέλει. Δείχνει να μη καταλαβαίνει την εντολή
2.	Απασχολείται στον ελεύθερο χρόνο μόνος και ανεξάρτητα, ενώ παράλληλα παίζουν δίπλα του οι άλλοι, μεγάλοι ή μικροί			√			√	
3.	Παραμένει στην ομάδα κατά την διάρκεια ομαδικών δραστηριοτήτων, χωρίς να συμμετέχει σε αυτές			√			√	
4.	Μετακινείται μαζί με την ομάδα σε διαφορετικούς χώρους			√			√	
IV	Κοινωνική ανταπόκριση	O	A	N	O	A	N	

1.	Ανταποκρίνεται με βλεμματική επαφή ή με προσανατολισμό:						
	σε οικείους ενήλικες			√			√
	σε οικείους συνομήλικες			√			√
	σε αγνώστους			√			√
2.	Ανταποκρίνεται και ακολουθεί γνωστές οδηγίες όταν οι άλλοι χρησιμοποιούν:						
	υλικές παροτρύνσεις (αντικείμενα)			√			√
	νοήματα ή χειρονομίες			√			√
	οπτικές παροτρύνσεις (εικόνες)	√			√		
	λεκτικές οδηγίες			√			√
3.	Ανταποκρίνεται και ακολουθεί καινούριες οδηγίες όταν οι άλλοι χρησιμοποιούν:						
	υλικές παροτρύνσεις (αντικείμενα)	√			√		
	νοήματα ή χειρονομίες	√			√		
	οπτικές παροτρύνσεις (εικόνες)	√			√		
	λεκτικές παροτρύνσεις			√			√
4.	Αντιδρά με διαφορετικό τρόπο σε γνωστούς απ' ότι σε αγνώστους	√			√		
5.	Ανταποκρίνεται σε οδηγίες παροτρύνσεις ώστε να απασχοληθεί στον ελεύθερο χρόνο του			√			√
6.	Συμμετέχει σε ομαδικές δραστηριότητες όταν του δίνονται απλές οδηγίες από			√			√

	οικεία πρόσωπα							
7.	Συμμετέχει σε ομαδικές δραστηριότητες μιμούμενος άλλους	√			√			
8.	Ανταποκρίνεται όταν του ζητηθεί βοήθεια	√			√			
9.	Ανταποκρίνεται στο χαμόγελο			√			√	
10	Κάνει χειραψία	√			√			
V.	Κοινωνική πρωτοβουλία	O	A	N	O	A	N	
1.	Επιλέγει και συμμετέχει σε ομαδικές δραστηριότητες ρουτίνας (και χαίρεται γι' αυτό)			√			√	
2.	Παίρνει πρωτοβουλία και αρχίζει μια δραστηριότητα ή παιχνίδι με ένα ή και περισσότερα πρόσωπα αυθόρμητα	√			√			
3.	Αναλαμβάνει πρωτοβουλία να βοηθήσει κάποιον χωρίς να του ζητηθεί	√			√			
VI	Εναλλαγή σειράς	O	A	N	O	A	N	
1.	Περιμένει την σειρά του σε ομαδικές δραστηριότητες με ένα ή περισσότερα οικεία πρόσωπα		√			√		1 ^η Εκτίμηση: Χρειάζεται παρότρυνση για να συμμετέχει σε κάποια δραστηριότητα
	Χωρίς να αγγίζει τους άλλους			√			√	
	Χωρίς να φεύγει από την γραμμή			√			√	
	Κάνοντας επιλογές	√			√			
	Χρησιμοποιώντας αντικείμενα και υλικά	√			√			
	Εκτελώντας οδηγίες			√			√	

	Συμμετέχοντας σε επιτραπέζιες δραστηριότητες			√			√	
VI I	Κανόνες	O	A	N	O	A	N	
1.	Είναι ικανός να ακολουθεί απλούς κανόνες κοινωνικής συμπεριφοράς, π.χ.: χαιρετάω όταν συναντώ κάποιον	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Χρειάζεται παρότρυνση για να ενεργήσει ανάλογα με την παρούσα συνθήκη
2.	Μπορεί να θέσει κανόνες για καινούργιες καταστάσεις	√			√			
3.	Δέχεται επαναπροσδιορισμό διαφορούμενων κανόνων	√			√			
IX	Αμοιβαιότητα- μοίρασμα							
1.	Είναι ικανός να περιμένει να ολοκληρωθεί μια δραστηριότητα αλληλεπίδρασης χωρίς να διακόψει			√			√	
2.	Ανέχεται σύντομη διακοπή δραστηριοτήτων			√			√	
3.	Δείχνει σεβασμό για τα προσωπικά αντικείμενα και τον προσωπικό χώρο των άλλων			√			√	
4.	Παρακολουθεί τις αντιδράσεις των άλλων και χρησιμοποιεί αυτήν την πληροφορία για να μεταβάλλει την δική του συμπεριφορά (όχι με την έννοια της τιμωρίας)	√			√			
5.	Συμμορφώνεται με κάτι που του ζητά κάποιος σε θέση εξουσίας (ενήλικας ή μαθητής)			√			√	
6.	Μπορεί να χρησιμοποιεί μια οριοθετημένη περιοχή μαζί με τους συμμαθητές του π.χ.: χώρος παιχνιδιού, χώρος εργασίας		√			√		1 ^η Εκτίμηση: Συγγχεί πολλές φορές τον χώρο εργασίας με τον χώρο του παιχνιδιού
7.	Μπορεί να δώσει αντικείμενα στους γύρω του			√			√	

8.	Μπορεί να μοιράζεται υλικά με άλλους όταν υπάρχει:			√			√	
	Δομημένο περιβάλλον εργασίας			√			√	
	Ομαδικές δραστηριότητες ρουτίνας			√			√	
	Ανεξάρτητες δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου			√			√	
X.	Προσαρμογή στις αλλαγές	O	A	N	O	A	N	
	Προσαρμόζεται και ανέχεται αλλαγές:							
	Στο πρόγραμμα			√			√	
	Στα υλικά			√			√	
	Στα πρόσωπα			√			√	
	Στις δραστηριότητες			√			√	
	Στις αλλαγές χώρου			√			√	

Πίνακας 16 (αξιολόγηση κοινωνικών δεξιοτήτων)

Λεπτή κινητικότητα

A.	Δραστηριότητες	1 ^η Εκτίμηση 2 ^η Εκτίμηση						Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 7/11/13			Ημ/νία 29/03/14			
		O	A	N	O	A	N	
1.	Περνά χάνδρες ή κρίκους σε στυλό, σύρμα, κορδόνι ή κλωστή			√			√	
2.	Κολλά ή ξεκολλά αυτοκόλλητα ή ετικέτες			√			√	
3.	Ανοιγοκλείνει φερμουάρ			√			√	
4.	Πιάνει και μετατοπίζει ένα-ένα μικρά αντικείμενα π.χ.: φασόλια			√			√	
5.	Μπορεί να κάνει μικρά μπαλάκια με μαλακό χαρτί			√			√	
6.	Κρατά σωστά γραφικά μέσα			√			√	

7.	Βιδώνει ξεβιδώνει			√			√
8.	Κουμπώνει ξεκουμπώνει			√			√
9.	Κλειδώνει ξεκλειδώνει			√			√
10.	Κολλά διαφορετικά υλικά			√			√
11.	Κόβει με το ψαλίδι διαφορετικά υλικά: χαρτί ύφασμα, κλωστή σπάγκο			√			√
12.	Χρησιμοποιεί μανταλάκια, τσιμπίδες, συνδετήρες, σούστες			√			√
13.	Γυρίζει σελίδες στο βιβλίο			√			√
14.	Τραβά σχοινάκι σε παιχνίδι με μουσική			√			√
15.	Κάνει με το δείκτη σχέδια σε ζυμάρι ή πλαστελίνη			√			√
16.	Φτιάχνει απλά σχέδια με ζυμάρι ή πλαστελίνη			√			√
17.	Βάζει ή βγάζει με από σακούλα αντικείμενα			√			√
18.	Μουτζουράνει αυθόρμητα στο χαρτί	√			√		
19.	Ανοιγοκλείνει διακόπτες			√			√
20.	Διπλώνει ξεδιπλώνει χαρτί ή ύφασμα						

Πίνακας 17 (αξιολόγηση λεπτής κινητικότητας)

ΜΑΘΗΤΗΣ Β

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΜΑΘΗΤΗ: Κωνσταντίνος Α.....

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: 16/10/2013

Συμπεριφορά	Πλαίσιο	Λειτουργία της επικοινωνίας	Σύστημα επικοινωνίας και Λεξιλόγιο	Παρατηρήσεις
-------------	---------	--------------------------------	---	--------------

Παίζει μόνο του, τρέχει παντού και ηχολαλεί συνεχώς	Στο διάλειμμα	Πλησιάζει τους συμμαθητές του και ζητά την προσοχή τους	Κινητικό Λεκτικό	Δεν ενοχλεί τους υπολοίπους κατά την διάρκεια του διαλείμματος, αλλά προσπαθεί να τους προσεγγίσει
Δεν παρατηρεί δραστηριότητες μέσα στην τάξη, το βλέμμα του είναι μονίμως έξω από την αίθουσα	Μέσα στην τάξη	Δεν ενοχλείται εάν τον αποσπάσουν από την δραστηριότητά του	Βλεμματικό	Περιμένει οδηγίες για την κάθε δραστηριότητα. Δεν παίρνει πρωτοβουλίες για εκκίνηση κάποιας δραστηριότητας
Συμμετέχει σε δραστηριότητες, μόνο μετά από παρότρυνση του εκπαιδευτικού	Μέσα στην τάξη και γενικότερα στον χώρο του σχολείου	Δεν του αρέσει να τον περιορίζουν και να τον βάζουν να κάνει κάποια εργασία ή κάποια δραστηριότητα, προτιμάει να είναι μόνος του	Κινητικό	Δεν συμμετέχει χωρίς παρότρυνση και καθοδήγηση, διότι θα σταματήσει την δραστηριότητα μόλις ο εκπαιδευτικό απομακρυνθεί
Δεν ζητά άδεια για να κάνει κάτι επειδή ο λόγος του είναι σχεδόν απών	Στο σπίτι και στο σχολείο	Δεν ζητά ποτέ βοήθεια για κάτι γιατί αμελή τον εαυτό του και δεν δίνει προσοχή σε καταστάσεις	-	Δεν δημιουργεί ποτέ προβλήματα και είναι υπάκουω σε εντολές και οδηγίες

Αυτοεξυπηρετείται μόνο του τόσο για να πάει στην τουαλέτα όσο και για να φάει	Στο σπίτι και στο σχολείο	Γνωρίζει καλά και τις δυο ενέργειες και δεν χρειάζεται βοήθεια. Το μόνο που δεν μπορεί να κάνει μόνος του είναι το να ετοιμάσει το γεύμα του	Κινητικό	Σε αυτόν τον τομέα δεν χρειάζεται καθόλου βοήθεια. Διατηρεί όλους τους κανόνες της υγιεινής
Απαντάει σε ερωτήσεις μονολεκτικά (συνήθως λέγοντας ΝΑΙ)	Σε όποιο άτομο θεωρεί οικείο του	Απαντάει τελείως από συνήθεια και δεν είναι αντιπροσωπευτικές οι απαντήσεις του. Όταν κουραστεί θα στρέψει το βλέμμα του αλλού	Λεκτικό	Ηχολαλεί και η αντίληψή του είναι χαμηλά επίπεδα όπως επίσης και εκείνα της ομιλίας του.

Πίνακας 1 (πρώτο στάδιο αξιολόγησης: πρωτόκολλο παρατήρησης)

A.	Λειτουργίες της Επικοινωνίας	Πλαίσιο(τόπος/ πρόσωπα/ δραστηριότητα)	Σύστημα επικοινωνίας	Λεξιλόγιο (έννοιες)	Παρατηρήσεις
1.	Δήλωση αιτήματος	Δεν ζητά τίποτα, γνωρίζει τι πρέπει να κάνει όταν χτυπήσει το κουδούνι, ή όταν θελήσει να πάει τουαλέτα θα πάει μόνος του	Κινητικό	Φτωχό, κατέχει βασικές λέξεις που χρησιμεύουν στην αυτοεξυπηρέτησή του, τις οποίες όμως δεν χρησιμοποιεί ποτέ	
1.	Ζητά αντικείμενο / δραστηριότητα	Όχι δεν ζητά, θα εξερευνήσει όλα τα αντικείμενα αλλά δεν θα θελήσει να ασχοληθεί με	Κινητικό		

		κανένα			
2.	Ζητά βοήθεια	Όχι δεν ζητά			
3.	Ζητά άδεια	Δεν ζητά άδεια συνήθως θα υποδείξει την αυλή θέλοντας να ζητήσει να βγει έξω	Λεκτικό και κινητικό	Θα πει «έσο», (έξω) και θα υποδείξει ην αυλή	
4.	Ζητά από κάποιον να επαναλάβει μια δραστηριότητα	Όχι		Συνήθως δεν τον ευχαριστεί τίποτα ιδιαίτερα	
5.	Ζητά από κάποιον διάλειμμα ή να σταματήσει μια δραστηριότητα	Ναι, όταν κουραστεί από κάτι θα ζητήσει να βγει έξω	Λεκτικό Κινητικό	«Έσο», εννοώντας «έξω» και παράλληλα δείχνοντας το παράθυρο	

Πίνακας 2 (δεύτερο στάδιο αξιολόγησης: λειτουργίες της επικοινωνίας)

A.	Λειτουργίες της Επικοινωνίας	Πλαίσιο(τόπος/ πρόσωπα/ δραστηριότητα)	Σύστημα επικοινωνίας	Λεξιλόγιο (έννοιες)	Παρατηρήσεις
2.	Προσέλκυση της προσοχής				
1.	Τραβά την προσοχή των άλλων που βρίσκονται κοντά του όταν θέλει να επικοινωνήσει	Όχι, δεν θα φωνάξει ούτε θα πιάσει τον άλλον από το χέρι ή οτιδήποτε άλλο ώστε να καταλάβει ότι κάτι χρειάζεται. Θα ζητήσει κάτι χωρίς επιμονή και μέσα από την ηχολαλία	Λεκτικό	Δεν χρησιμοποιεί φράσεις μόνο λέξεις απλές και με λίγες συλλαβές, με αρθρωτικά και φωνολογικά λάθη, η ομιλία του είναι ακατάληπτη	
2.	Τραβά την προσοχή	Όχι			

	των άλλων που βρίσκονται μακριά του όταν θέλει να επικοινωνήσει				
3.	Γραβά την προσοχή των άλλων που τον κοιτούν ή όχι	Όχι, θα σου απευθύνει τον λόγο μόνο όταν του τον απευθύνεις αποκαλώντας τον με το όνομά του, π.χ. <<Κώστα είσαι καλά;>>	Λεκτικό	Απαντάει: «Ναι », η χροιά του είναι κανονική και η φωνή του επίσης	
4.	Καθοδηγεί την προσοχή των άλλων σε κάτι που θέλει να προσέξουν	Όχι			
3.	Άρνηση- Απόρριψη				
1.	Αρνείται αντικείμενο	Ναι, αν του ζητηθεί για αρκετή ώρα να ασχοληθεί με κάποιο αντικείμενο που δεν είναι της αρεσκείας του θα το εγκαταλείψει	Κινητικό		
2.	Αρνείται εργασία	Σε αρχικό στάδιο όχι, στην συνέχεια αν βαρεθεί ή κουραστεί θα σταματήσει να την εκτελεί	Κινητικό		

3.	Αρνείται να εκτελέσει μια οδηγία	Όχι θα την εκτελέσει. Μπορεί βέβαια αργότερα να εγκαταλείψει. Π.χ.: να του ζητηθεί να πει την λέξη μπάλα	Λεκτικό	Όταν κουραστεί θα αφαιρεθεί και δεν θα ξανασυγκεντρωθεί	
----	----------------------------------	--	---------	---	--

Πίνακας 3 (δεύτερο στάδιο αξιολόγησης: λειτουργίες της επικοινωνίας)

A.	Λειτουργίες της Επικοινωνίας	Πλαίσιο(τόπος/ πρόσωπα/ δραστηριότητα)	Σύστημα επικοινωνίας	Λεξιλόγιο (έννοιες)	Παρατηρήσεις
4.	Σχόλια				
1.	Σχολιάζει τον εαυτό του	Όχι θα επαναλάβει κάτι μετά τον εκπαιδευτικό	Λεκτικό	Ο τρόπος που επαναλαμβάνει αυτό που ακούει είναι λανθασμένος π.χ.: είμαι καλό παιδί, «ειμε καο πι»	
2.	Σχολιάζει άλλα πρόσωπα	Όχι			
3.	Σχολιάζει αντικείμενα	Όχι			
4.	Σχολιάζει ενέργειες	Όχι			
5.	Σχολιάζει το απροσδόκητο ή το λάθος	Όχι			
6.	Δηλώνει ότι τελείωσε μια δραστηριότητα	Όχι			
5.	Παροχή πληροφοριών				
1.	Ανταποκρίνεται σε ερωτήσεις και δίνει πληροφορίες για τον εαυτό του	Όχι			

2.	Ανταποκρίνεται σε ερωτήσεις και δίνει πληροφορίες για αντικείμενα ή πρόσωπα	Όχι			
3.	Δίνει πληροφορίες για γεγονότα ή ενέργειες (προσωπικές εμπειρίες ή μη) από το παρελθόν ή που θα πραγματοποιηθούν στο μέλλον(π.χ: απαντά σε ερωτήσεις: Που πήγες; Τι έκανες; Που θα πας;)	Όχι			
4.	Απαντά σε ερωτήσεις (ναι, όχι δεν ξέρω)	Ναι χωρίς όμως να είναι αντιπροσωπευτικές οι απαντήσεις του	Λεκτικό	Πεινάς Κώστα; «Ναι», «Όχι»,	
5.	Δίνει διευκρινήσεις	Όχι			
6.	Περιγράφει αντικείμενα, εικόνες, πρόσωπα(που δεν είναι παρόντα)	Όχι			
7.	Παρέχει πληροφορίες σχετικά με τον χώρο ή τον χρόνο;	Όχι, δεν γνωρίζει την έννοια του αύριο, μετά, σε λίγο, πριν από λίγο κ.λ.π.		Ακολουθεί εντολές πήγαινε στην πόρτα, έλα εδώ, πήγαινε έξω	
8.	Βάζει σε σειρά γεγονότα	Όχι			
6.	Αναζήτηση πληροφοριών				
1.	Ζητά πληροφορίες σχετικά με αντικείμενα,	Όχι			

	πρόσωπα ή ενέργειες				
2.	Ρωτάει ποιος; Που; Πότε; Τι; Γιατί;	Όχι			
3.	Ζητά διευκρινήσεις σχετικά με πρόσωπα, πράγματα, ενέργειες	Όχι			
7.	Έκφραση συναισθημάτων				
1.	Εκφράζει συναισθήματα(χαρά, λύπη, θυμός, φόβος)	Όχι			
2.	Εκφράζει ανάγκες	Ναι	Λεκτικό Κινητικό	«Έσο»	
3.	Εκφράζει επιθυμίες, επιλογές	Ναι	Κινητικό	Θα διαλέξει αν θα πάρει τον χυμό πορτοκάλι ή την κόκα κόλλα που του αρέσει περισσότερο	
8.	Χρήση κοινωνικών εκφράσεων ρουτίνας				
1.	Χαιρετά	Δεν θα χαιρετήσει αυτοβούλως, όταν κάποιος τον χαιρετήσει θα πει «γεια»			
2.	Συστήνεται (λέει το όνομα του)	Όχι			
3.	Ευχαριστεί	Ναι μετά από παρότρυνση του δασκάλου ή των ατόμων της οικογένειάς του.	Λεκτικό	Πες ευχαριστώ «αριστώ» (Ευχαριστώ)	
4.	Συγχαίρει	Όχι			

5.	Λέει «παρακαλώ»	Όχι			
6.	Άλλο...				

Πίνακας 4 (δεύτερο στάδιο αξιολόγησης: λειτουργίες της επικοινωνίας)

B.	Δεξιότητες συζήτησης	Πλαίσιο (τόπος, πρόσωπα)	Μορφή Περιγραφή	Παρατηρήσεις
1.	Απευθύνει τον λόγο σε κάποιον	Όχι		
2.	Κατανοεί όταν του απευθύνουν τον λόγο	Συνήθως αν έχει το βλέμμα του προς το μέρος σου ή αν τον αποκαλέσεις με το όνομά του		
3.	Δίνει προσοχή (παρακολουθεί) όταν κάποιος άλλος μιλάει	Γενικά ναι, θα διατηρήσει την προσοχή του μόνο με παρότρυνση	Όταν του ζητάς να σε κοιτάξει	
4.	Προσέχει τα πρόσωπα (εστιάζει) όταν απευθύνεται σε κάποιον	Ναι παρατηρεί αρκετά τα πρόσωπα των άλλων		
5.	Διατηρεί κατάλληλη απόσταση από τον συνομιλητή του	Συνήθως ναι, πολλές φορές μπορεί να πλησιάσει περισσότερο χωρίς όμως να έρθει σε άμεση επαφή με τον συνομιλητή του		
6.	Εισάγει ένα θέμα για συζήτηση με κατάλληλο τρόπο	Όχι	Θα πει αυτό που θέλει χωρίς εισαγωγές	
7.	Διατηρεί μια συζήτηση κάνοντας σχόλια ή υποβάλλοντας ερωτήσεις σχετικές με το θέμα της συζήτησης	Όχι		
8.	Αλλάζει θέμα σε μια συζήτηση	-		
9.	Κλείνει μια συζήτηση με κατάλληλο τρόπο	-		
10.	Περιμένει την σειρά του για να μιλήσει. Κατανοεί την εναλλαγή σειράς των συνομιλητών	-		

11.	Διακόπτει ευγενικά μια συζήτηση για να ρωτήσει ή πει κάτι σχετικό	Όχι		
12.	Αφηγείται μια προσωπική ή όχι εμπειρία με μια λογική σειρά	Όχι		
13.	Χρησιμοποιεί κατάλληλο λεξιλόγιο σχετικά με την θεματολογία της συζήτησης	Όχι		
14.	Εστιάζει την προσοχή του και αναφέρεται στο κυρίως θέμα της συζήτησης και όχι σε άσχετες λεπτομέρειες	Όχι , απαντάει πάντα μονολεκτικά και δεν συνεχίζει ποτέ την συζήτηση		
15.	Κάνει κατάλληλη χρήση του χρόνου όταν μιλάει χωρίς να κουράζει τον συνομιλητή	Όχι		
16.	Ανταποκρίνεται σε ερωτήσεις του συνομιλητή του μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα	Ανταποκρίνεται αμέσως		
17.	Κατανοεί το χιούμορ ή αυτό που υπονοείται	Όχι		

Πίνακας 5 (αξιολόγηση δεξιοτήτων συζήτησης)

Γ.	Βασικές μορφές μη λεκτικής επικοινωνίας	Πλαίσιο	Μορφή Περιγραφή	Κατανόηση: Κ Χρήση: Χ	Παρατηρήσεις
1.	Χειρονομίες και νοήματα				
	Ναι/ Κι άλλο/ Αποδοχή	Τάξη	Αρχικά παρακολουθήσαμε την συμπεριφορά του για να δούμε ποιο από αυτά εκφέρει αυθόρμητα και στην συνέχεια τα κάναμε εμείς να δούμε το κατά πόσο τα κατανοεί	-	
	Όχι / Δεν θέλω/ Άρνηση	Τάξη/	-»-	X	

		Διάλειμμα			
	Έλα/ Φύγε	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	-	
	Σήκω/ Κάθισε	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	-	
	Σταμάτα/ Περίμενε	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	-	
	Γεια σου	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	K, X	
	Ήσυχία	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	K	
	Άλλο...				
2.	Εκφράσεις προσώπου				
	Χαρούμενος	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	X	
	Λυπημένος	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	X	
	Φοβισμένος	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	X	
	Θυμωμένος	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	-	
3.	Στάση σώματος (που μπορεί να δείχνει:)				
	Προσμονή	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	-	
	Αποστροφή	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	-	
	Αναμονή	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	-	
	Περисυλλογή/ Σκέψη	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	-	
	Απορία/ Άγνοια	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	-	
	Επιθετικότητα/ Θυμό	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	K	
	Φιλικότητα/ Αγάπη/ Παρηγοριά	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	K	
	Πόνο	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	X	
	Χαρά	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	X	

	Διάλειμμα			
Άλλο...				

Πίνακας 6 (αξιολόγηση βασικών δεξιοτήτων μη λεκτικής επικοινωνίας)

Γνωστικές ικανότητες

Α.	Οπτική αντίληψη	1 ^η Εκτίμηση			2 ^η Εκτίμηση			Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 4/11/13			Ημ/νία 24/03/14			
		O	A	N	O	A	N	
1.	Ακολουθεί με το βλέμμα την κίνηση αντικειμένων: σαπουνόφουσκες, μπαλόνια	√			√			
2.	Ακολουθεί με το βλέμμα την συγκεκριμένη τροχιά ενός αντικειμένου	√			√			
3.	Τοποθετεί στην σωστή τους θέση εσφηνώματα με γεωμετρικά σχήματα ή αντικείμενα που βλέπει για πρώτη φορά	√			√			
4.	Ταυτίζει πέντε κύβους με τους αντίστοιχους δίσκους ανάλογα με το χρώμα	√			√			
5.	Βρίσκει κρυμμένο αντικείμενο κάτω από αναποδογυρισμένο φλιτζάνι, ανάμεσα σε τρία π.χ.: καραμέλα	√			√			

Πίνακας 7 (αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων)

Β.	Ακουστική αντίληψη	1 ^η Εκτίμηση			2 ^η Εκτίμηση			Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 4/11/13			Ημ/νία 24/03/14			
		O	A	N	O	A	N	
1.	Παρατηρεί γύρω του όταν ένας ήχος παράγεται στο περιβάλλον του	√			√			
2.	Προσανατολίζεται σωστά προς την κατεύθυνση πηγής του ήχου	√			√			
3.	Αντιδρά στο όνομά του			√			√	
4.	Διαχωρίζει ήχους τριών ή τεσσάρων μουσικών	√			√			

	οργάνων						
5.	Διαχωρίζει ήχους διαφορετικών ηχητικών πηγών	√			√		

Πίνακας 8 (αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων)

Γ.	Γνωστικός- εκτελεστικός τομέας	1 ^η Εκτίμηση 2 ^η Εκτίμηση						Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 4/11/13			Ημ/νία 24/03/14			
		O	A	N	O	A	N	
1.	Αγγίζει ή δείχνει όταν του ζητηθεί μέλη του προσώπου ή του σώματος (τουλάχιστον τρία)							
	αρχικά σε κούκλα			√			√	
	στον εαυτό του			√			√	
	σε καθρέφτη	√			√			
2.	Δείχνει ή δίνει γεωμετρικά σχήματα: κύκλο, τετράγωνο, τρίγωνο	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Δεν γνωρίζει τα σχήματα, γνωρίζει μόνο τις ονομασίες χωρίς να μπορεί να τις ταυτίσει με τα αντίστοιχα σχήματα
3.	Δείχνει ή δίνει αντικείμενα με διαφορετικά μεγέθη	√			√			
4.	Δείχνει ή δίνει χρώματα όταν του ζητηθεί	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Δεν γνωρίζει το ροζ
5.	Ολοκληρώνει πάζλ έξι κομματιών (με τετράγωνα κομμάτια)	√			√			
6.	Ταυτίζει εικόνες	√			√			
	Χρώματα	√			√			
	Σχήματα	√			√			
	Σύμβολα	√			√			
	Λέξεις με εικόνες	√			√			
	Προτάσεις με εικόνες	√			√			
7.	Φτιάχνει έναν άνθρωπο με έξι ή δώδεκα κομμάτια			√			√	
8.	Δίνει ή μετρά έξι κύβους τουλάχιστον	√			√			

9.	Εκτελεί απλές εντολές: δώσε μου, κάθισε, άνοιξε την πόρτα			√			√	
10.	Εκτελεί εντολές σε σχέση με τον χώρο ή τον χρόνο π.χ.: βάλε ή πήγαινε							
	Πάνω- κάτω	√			√			
	Αριστερά- δεξιά	√			√			
	Μπροστά από- πίσω από	√			√			
	Μέσα- έξω			√			√	
	Τώρα- πριν- μετά	√			√			
11.	Ομαδοποιεί:							
	Αντικείμενα πραγματικά	√			√			
	Γεωμετρικά σχήματα	√			√			
	Χρώματα	√			√			
	Μεγέθη	√			√			
	Γράμματα και αριθμούς	√			√			
12.	Διατάσσει αντικείμενα ή γεωμετρικά σχήματα, από το μικρότερο στο μεγαλύτερο ή και αντίστροφα							
13.	Διατάσσει νομίσματα ανάλογα με την αξία τους	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Δεν γνωρίζει την αξία, την χρήση και την ονομασία των χρημάτων
14.	Βάζει σε λογική σειρά εικόνες που βλέπει	√			√			
15.	Βρίσκει και δίνει τουλάχιστον τέσσερα αντικείμενα μέσα από μια σακούλα χωρίς να βλέπει	√			√			
16.	Παριστάνει πέντε ενέργειες που βλέπει σε κάρτες (παντομίμα) όταν του ζητηθεί		√			√		
17.	Ομαδοποιεί κάρτες επιλέγοντας χρώμα και σχήμα ή μέγεθος: (εντολή: Βάλε μαζί αυτά που είναι μπλε και μεγάλα)	√			√			
18.	Δίνει το αντικείμενο που θα του ζητηθεί με λεκτική εντολή (από ένα καλάθι με	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Δυσκολεύεται αρκετά γιατί δεν έχει καλό επίπεδο λεξιλογίου

	διαφορετικά αντικείμενα)						
19.	Δείχνει τη χρήση τεσσάρων τουλάχιστον αντικειμένων	√			√		1 ^η Εκτίμηση: Χτένα, οδοντόβουρτσα, πιρούνι, ποτήρι
20.	Δείχνει ή αναγνωρίζει τουλάχιστον τέσσερις εικόνες			√		√	1 ^η Εκτίμηση: μπάλα, ψωμί, ποτήρι, παπούτσια
21.	Διαβάζει και εκτελεί μια εντολή	√			√		1 ^η Εκτίμηση: Δεν διαθέτει την αναγνωστική λειτουργία
22.	Κάνει αντιστοιχίσεις	√			√		
23.	Συναρμολογεί παιχνίδια και εικόνες βλέποντας ένα πρότυπο	√			√		

Πίνακας 9 (αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων)

Δ.	Γνωστικός- εκφραστικός τομέας	1 ^η Εκτίμηση			2 ^η Εκτίμηση			Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 5/11/13 Ημ/νία						
		O	A	N	O	A	N	
1.	Αναγνωρίζει και ονομάζει γεωμετρικά σχήματα π.χ.: κύκλος, τετράγωνο, τρίγωνο...	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Δεν τα αναγνωρίζει καθόλου
2.	Κατανοεί και ονομάζει ημιτελή ζωγραφικά σχήματα π.χ.: κύκλος	√			√			
3.	Αναγνωρίζει και ονομάζει μεγέθη							
	μεγάλος- μικρός	√			√			
	ψηλός- κοντός	√			√			
	φαρδύς- στενός	√			√			
	χονδρός- λεπτός	√			√			
4.	Αναγνωρίζει και ονομάζει χρώματα		√			√		1 ^η Εκτίμηση: Γνωρίζει το μπλε, το μαύρο και το άσπρο χρώμα
5.	Ονομάζει το φύλο του	√			√			
6.	Αναγνωρίζει και ονομάζει τις έννοιες ένα- πολλά	√			√			
7.	Μετρά και ονομάζει αντικείμενα (π.χ.: κύβους, - Πόσα είναι;)	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Δεν ξέρει να μετρά.
8.	Μετρά χωρίς αντικείμενα μέχρι το δέκα	√			√			
9.	Ονομάζει αριθμούς μέχρι το	√			√			

	δέκα							
10	Ονομάζει αντικείμενα καθημερινής χρήσης			√			√	1 ^η Εκτίμηση: Οδοντόβουρτσα, χτένα, ομπρέλα, πιρούνι
11	Αναγνωρίζει και ονομάζει αντικείμενα ή ενέργειες σε εικόνες	√			√			
12	Γνωρίζει και ονομάζει τις ημέρες της εβδομάδας	√			√			
13	Γνωρίζει και ονομάζει τους μήνες του χρόνου	√			√			
14	Γνωρίζει και ονομάζει τις εποχές	√			√			
15	Γνωρίζει και ονοματίζει το σήμερα, χθες, αύριο, μεθαύριο, προχθές ή τώρα, πριν, μετά	√			√			
16	Γνωρίζει και ονοματίζει το πρωί, μεσημέρι, απόγευμα, βράδυ	√			√			
17	Γνωρίζει και ονομάζει την εναλλαγή της ημέρας- νύχτας	√			√			
18	Γνωρίζει και ονομάζει την ώρα	√			√			

Πίνακας 10 (αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων)

Ε.	Μίμηση	1 ^η Εκτίμηση			2 ^η Εκτίμηση			Παρατηρήσεις
		Ο	Α	Ν	Ο	Α	Ν	
1.	Μιμείται αδρές κινήσεις του εκπαιδευτικού ή των συνομηλίκων του με τα χέρια, πόδια, κεφάλι, σώμα			√				
2.	Μιμείται απλές κινήσεις όταν του ζητείται από τον εκπαιδευτικό(αντίο, φιλάκια, παλαμάκια)			√				
3.	Μιμείται ήχους και συλλαβές (μία- μία)			√				
4.	Μιμείται ήχους και συλλαβές (μία- μία)			√				
5.	Μιμείται κινήσεις με οικεία παιχνίδια (αυτοκινητάκια, αεροπλανάκια, αλογάκια)			√				

6.	Μιμείται πράξεις με αντικείμενα καθημερινής χρήσης (οδοντόβουρτσα, χτένα)			√				
7.	Μιμείται ενέργειες χωρίς το αντικείμενο			√				
8.	Μιμείται πράξεις χρησιμοποιώντας παιχνίδια: κούκλα, μαριονέτα	√						
9.	Μιμείται κινήσεις του εκπαιδευτικού με κομμάτια κατασκευαστικών παιχνιδιών βήμα- βήμα: κύβοι, μαγνητικός πίνακας	√						
10	Μιμείται σχέδια με πλαστελίνη ή ζυμάρι	√						
11	Μιμείται κινήσεις με αντικείμενα και ταυτόχρονη παραγωγή ήχων (π.χ. τρενάκι που κινείται και ταυτόχρονα κάνει τσαφ τσουφ)	√						
12	Μιμείται κινήσεις ακούγοντας παιχνιδοτραγουδά (κεφάλι, ώμοι, γόνατα και πόδια, ή πλάθω κουλουράκια)		√					1 ^η Εκτίμηση; Μόνο με συνεχή παρότρυνση

Πίνακας 11 (αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων)

ΣΤ.	Οπτική μνήμη	1 ^η Εκτίμηση 2 ^η Εκτίμηση Ημ/νία: 7/11/13 Ημ/νία						Παρατηρήσεις
		O	A	N	O	A	N	
1.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει αντικείμενα που είδε ή εικόνες αντικειμένων			√			√	
2.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει χρώματα που είδε			√			√	
3.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει σχήματα που είδε			√			√	
4.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει ψηφία στη σειρά που είδε τέσσερα ή πέντε	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Δεν αναγνωρίζει καθόλου τα ψηφία

5.	Επαναλαμβάνει γράμματα που είδε στην σειρά τέσσερα ή πέντε	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Δεν αναγνωρίζει καθόλου τα γράμματα
6.	Επαναλαμβάνει λέξεις που είδε τέσσερις ή πέντε	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Δεν κατέχει την αναγνωστική ικανότητα
7.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει απλές προτάσεις που είδε π.χ.: θέλω χαρτί	√			√			-»-
8.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει σύνθετες προτάσεις, φράσεις που είδε π.χ.: θέλω ένα άσπρο χαρτί	√			√			-»-

Πίνακας 12 (αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων)

Ζ.	Λειτουργική μνήμη	1 ^η Εκτίμηση 2 ^η Εκτίμηση						Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 7/11/13			Ημ/νία			
		O	A	N	O	A	N	
1.	Ανησυχεί και ψάχνει για ένα αντικείμενο που χάθηκε	√			√			
2.	Ονομάζει ή δείχνει φωτογραφία του εαυτού του και των συμμαθητών του	√			√			
3.	Ονομάζει ή δείχνει φωτογραφίες οικείων προσώπων			√			√	1 ^η Εκτίμηση: Αναγνωρίζει την φωτογραφία της μητέρας του
4.	Ονομάζει ή δείχνει ονόματα οικείων προσώπων	√			√			
5.	Λέει ή δείχνει κάρτα με το όνομά του	√			√			
6.	Λέει η δείχνει κάρτα με το τηλέφωνό του	√			√			
7.	Λέει ή δείχνει κάρτα με την διεύθυνσή του	√			√			
8.	Λέει πόσο χρονών είναι ή δείχνει κάρτα με την ημερομηνία γέννησης του	√			√			

Πίνακας 13 (αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων)

Η.	Ακουστική μνήμη	1 ^η Εκτίμηση 2 ^η Εκτίμηση						Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 7/11/13			Ημ/νία			
		O	A	N	O	A	N	
1.	Επαναλαμβάνει αντικείμενα που άκουσε ή εικόνες			√			√	

	αντικειμένων							
2.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει χρώματα που άκουσε			√				√
3.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει σχήματα που άκουσε			√				√
4.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει ψηφία στη σειρά που άκουσε τέσσερα ή πέντε	√			√			
5.	Επαναλαμβάνει γράμματα που άκουσε στην σειρά τέσσερα ή πέντε	√			√			
6.	Επαναλαμβάνει λέξεις που άκουσε τέσσερις ή πέντε	√			√			
7.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει απλές προτάσεις που άκουσε π.χ.: θέλω χαρτί			√				√
8.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει σύνθετες προτάσεις, φράσεις που άκουσε π.χ.: θέλω ένα άσπρο χαρτί			√				√
								1 ^η Εκτίμηση: Δεν ολοκληρώνει την φράση έτσι όπως την άκουσε. Λέει «τέλο ατί»
								1 ^η Εκτίμηση: Δεν ολοκληρώνει την πρόταση έτσι όπως την άκουσε. Λέει «τέλο άπο ατί»

Πίνακας 14 (αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων)

Οπτικοκινητικός συντονισμός

Α.	Δραστηριότητες	1 ^η Εκτίμηση 2 ^η Εκτίμηση						Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 8/11/13 Ημ/νία			Ημ/νία			
		O	A	N	O	A	N	
1.	Κάνει εσφηνώματα	√			√			
2.	Κάνει πάζλ	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Φτιάχνει πάζλ αλλά όχι σωστά, απλά κολλάει τα κομμάτια μεταξύ τους
3.	Τοποθετεί καρφάκια (ψηφιδωτά)	√			√			
4.	Καρφώνει καρφί σε συγκεκριμένο σημείο χρησιμοποιώντας σφυρί		√			√		1 ^η Εκτίμηση: Δυσκολεύεται να στοχεύσει στο καρφί
5.	Χρησιμοποιεί κατσαβίδι για να βιδώσει	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Δυσκολεύεται να κρατήσει σταθερό το κατσαβίδι
6.	Βάζει το κλειδί στην κλειδαριά			√				√
7.	Κόβει πάνω σε ίσιες γραμμές	√			√			
8.	Κόβει καμπύλες γραμμές	√			√			
9.	Κόβει περίπλοκα σχήματα	√			√			

10	Μπορεί με το δάχτυλό του να πατήσει κουμπί σε παιχνίδι ή πιάνο			√			√	
11	Έχει την δυνατότητα να φέρει το δάχτυλό του (δείκτη) στα χείλη, μύτη, αυτιά			√			√	1 ^η Εκτίμηση: Δεν ξέρει να μετρά
12	Χρωματίζει σχέδιο χωρίς να ξεφεύγει από το περίγραμμα	√			√			
13	Τοποθετεί κύβους τον έναν πάνω στον άλλον			√			√	
14	Αντιγράφει κάθετες γραμμές ή οριζόντιες	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Ζωγραφίζει ότι εκείνος θέλει. Δείχνει να μη καταλαβαίνει την εντολή
15	Αντιγράφει κύκλο, τετράγωνο, τρίγωνο, ρόμβο	√			√			
16	Αντιγράφει γράμματα ή αριθμούς	√			√			
17	Κλείνει μαρκαδόρους			√			√	

Πίνακας 15 (αξιολόγηση οπτικοκινητικού συντονισμού)

Κοινωνικές δεξιότητες

Δ.	Γνωστικός- εκφραστικός τομέας	1 ^η Εκτίμηση 2 ^η Εκτίμηση						Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 8/11/13			Ημ/νία			
		O	A	N	O	A	N	
1.	Εγγύτητα (η ικανότητα του να βρίσκεται κοντά σε άλλους, πόσο κοντά, και κατά την διάρκεια ποιόν δραστηριοτήτων)							
1.	Ανέχεται την φυσική επαφή π.χ.: αγκάλιασμα, γαργάλημα, κατά την διάρκεια της δουλειάς ή της ξεκούρασης.	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Κατά την διάρκεια και της δουλειάς και της ξεκούρασης δεν αντέχει την σωματική επαφή
2.	Αναζητά την παρηγοριά όταν έχει χτυπήσει ή είναι στεναχωρημένος	√			√			
3.	Ανέχεται θορύβους ή κινήσεις των άλλων που δουλεύουν ή παίζουν δίπλα του			√			√	
4.	Αναγνωρίζει τα όρια χώρων διαφορετικών δραστηριοτήτων	√			√			

5.	Έχει κατάλληλη απόσταση σώματος από άλλα πρόσωπα σε διαφορετικό περιβάλλον			√			√	
6.	Κινείται ανάμεσα στο πλήθος, αποφεύγοντας να αγγίξει ανθρώπους που είναι κοντά του	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Πέφτει πάνω σε άλλους χωρίς βέβαια να προκαλεί κάποιον τραυματισμό
II.	Βλεμματική επαφή							
1.	Έχει βλεμματική επαφή			√			√	
2.	Παρατηρεί τα πρόσωπα των άλλων			√			√	1 ^η Εκτίμηση: Αρκετά επίμονα
3.	Παρατηρεί τους άλλους γύρω του ενώ ασχολούνται με κάποια δραστηριότητα	√			√			
4.	Αντιλαμβάνεται οπτικά ότι ένα οικείο πρόσωπο έρχεται ή φεύγει	√			√			
II	Παράλληλη δραστηριότητα							
I.	(πόσο είναι ικανό το παιδί να απασχολείται με δραστηριότητες κοντά στους άλλους, χωρίς να τους ενοχλεί ή να αλληλεπιδρά μαζί τους)							
1.	Μπορεί να δουλεύει μόνος του μια δραστηριότητα, όρθιος ή καθιστός χωρίς να ενοχλεί τους άλλους			√			√	1 ^η Εκτίμηση: Ζωγραφίζει ότι εκείνος θέλει. Δείχνει να μη καταλαβαίνει την εντολή
2.	Απασχολείται στον ελεύθερο χρόνο μόνος και ανεξάρτητα, ενώ παράλληλα παίζουν δίπλα του οι άλλοι, μεγάλοι ή μικροί			√			√	
3.	Παραμένει στην ομάδα κατά την διάρκεια ομαδικών δραστηριοτήτων, χωρίς να συμμετέχει σε αυτές	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Έχει την τάση να φεύγει από την ομάδα και να απασχολείται μόνος του
4.	Μετακινείται μαζί με την ομάδα σε διαφορετικούς χώρους			√			√	

IV	Κοινωνική ανταπόκριση	O	A	N	O	A	N	
1.	Ανταποκρίνεται με βλεμματική επαφή ή με προσανατολισμό:							
	σε οικείους ενήλικες			√			√	
	σε οικείους συνομήλικες			√			√	
	σε αγνώστους			√			√	
2.	Ανταποκρίνεται και ακολουθεί γνωστές οδηγίες όταν οι άλλοι χρησιμοποιούν:							
	υλικές παροτρύνσεις (αντικείμενα)			√			√	
	νοήματα ή χειρονομίες	√			√			
	οπτικές παροτρύνσεις (εικόνες)	√			√			
	λεκτικές οδηγίες			√			√	
3.	Ανταποκρίνεται και ακολουθεί καινούριες οδηγίες όταν οι άλλοι χρησιμοποιούν:							
	υλικές παροτρύνσεις (αντικείμενα)	√			√			
	νοήματα ή χειρονομίες	√			√			
	οπτικές παροτρύνσεις (εικόνες)	√			√			
	λεκτικές παροτρύνσεις			√			√	
4.	Αντιδρά με διαφορετικό τρόπο σε γνωστούς απ' ότι σε αγνώστους	√			√			
5.	Ανταποκρίνεται σε οδηγίες παροτρύνσεις ώστε να απασχοληθεί στον ελεύθερο χρόνο του			√			√	

6.	Συμμετέχει σε ομαδικές δραστηριότητες όταν του δίνονται απλές οδηγίες από οικεία πρόσωπα			√			√	
7.	Συμμετέχει σε ομαδικές δραστηριότητες μιμούμενος άλλους	√			√			
8.	Ανταποκρίνεται όταν του ζητηθεί βοήθεια	√			√			
9.	Ανταποκρίνεται στο χαμόγελο	√			√			
10	Κάνει χειραψία	√			√			
V.	Κοινωνική πρωτοβουλία	O	A	N	O	A	N	
1.	Επιλέγει και συμμετέχει σε ομαδικές δραστηριότητες ρουτίνας (και χαιρέται γι' αυτό)	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Τον ευχαριστεί μόνο το ατομικό παιχνίδι δεν του αρέσει να πραγματοποιεί ομαδικές δραστηριότητες
2.	Παίρνει πρωτοβουλία και αρχίζει μια δραστηριότητα ή παιχνίδι με ένα ή και περισσότερα πρόσωπα αυθόρμητα	√			√			
3.	Αναλαμβάνει πρωτοβουλία να βοηθήσει κάποιον χωρίς να του ζητηθεί	√			√			
VI	Εναλλαγή σειράς	O	A	N	O	A	N	
1.	Περιμένει την σειρά του σε ομαδικές δραστηριότητες με ένα ή περισσότερα οικεία πρόσωπα		√			√		1 ^η Εκτίμηση: Χρειάζεται παρότρυνση για να συμμετέχει σε κάποια δραστηριότητα
	Χωρίς να αγγίζει τους άλλους	√			√			
	Χωρίς να φεύγει από την γραμμή	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Συνήθως τον προσανατολίζει ο εκπαιδευτικός
	Κάνοντας επιλογές	√			√			
	Χρησιμοποιώντας αντικείμενα και υλικά	√			√			

	Εκτελώντας οδηγίες			√			√	
	Συμμετέχοντας σε επιτραπέζιες δραστηριότητες			√			√	
VI	Κανόνες	O	A	N	O	A	N	
I								
1.	Είναι ικανός να ακολουθεί απλούς κανόνες κοινωνικής συμπεριφοράς, π.χ.: χαιρετάω όταν συναντώ κάποιον	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Χρειάζεται παρότρυνση για να ενεργήσει ανάλογα με την παρούσα συνθήκη
2.	Μπορεί να θέσει κανόνες για καινούργιες καταστάσεις	√			√			
3.	Δέχεται επαναπροσδιορισμό διαφορούμενων κανόνων	√			√			
IX	Αμοιβαιότητα- μοίρασμα							
1.	Είναι ικανός να περιμένει να ολοκληρωθεί μια δραστηριότητα αλληλεπίδρασης χωρίς να διακόψει	√			√			
2.	Ανέχεται σύντομη διακοπή δραστηριοτήτων			√			√	
3.	Δείχνει σεβασμό για τα προσωπικά αντικείμενα και τον προσωπικό χώρο των άλλων			√			√	
4.	Παρακολουθεί τις αντιδράσεις των άλλων και χρησιμοποιεί αυτήν την πληροφορία για να μεταβάλλει την δική του συμπεριφορά (όχι με την έννοια της τιμωρίας)	√			√			
5.	Συμμορφώνεται με κάτι που του ζητά κάποιος σε θέση εξουσίας (ενήλικας ή μαθητής)			√			√	
6.	Μπορεί να χρησιμοποιεί μια οριοθετημένη περιοχή μαζί με τους συμμαθητές του π.χ.: χώρος παιχνιδιού, χώρος εργασίας	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Συγγέει πάντα τον χώρο εργασίας με τον χώρο του παιχνιδιού

7.	Μπορεί να δώσει αντικείμενα στους γύρω του			√			√	
8.	Μπορεί να μοιράζεται υλικά με άλλους όταν υπάρχει:			√			√	
	Δομημένο περιβάλλον εργασίας			√			√	
	Ομαδικές δραστηριότητες ρουτίνας			√			√	
	Ανεξάρτητες δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου			√			√	
X.	Προσαρμογή στις αλλαγές	O	A	N	O	A	N	
	Προσαρμόζεται και ανέχεται αλλαγές:							
	Στο πρόγραμμα			√			√	
	Στα υλικά			√			√	
	Στα πρόσωπα			√			√	
	Στις δραστηριότητες			√			√	
	Στις αλλαγές χώρου			√			√	

Πίνακας 16 (αξιολόγηση κοινωνικών δεξιοτήτων)

Λεπτή κινητικότητα

A.	Δραστηριότητες	1 ^η Εκτίμηση 2 ^η Εκτίμηση						Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 7/11/13			Ημ/νία			
		O	A	N	O	A	N	
1.	Περνά χάνδρες ή κρίκους σε στυλό, σύρμα, κορδόνι ή κλωστή			√			√	
2.	Κολλά ή ξεκολλά αυτοκόλλητα ή ετικέτες			√			√	
3.	Ανοιγοκλείνει φερμουάρ			√			√	
4.	Πιάνει και μετατοπίζει ένα-ένα μικρά αντικείμενα π.χ.: φασόλια			√			√	
5.	Μπορεί να κάνει μικρά			√			√	

	μπαλάκια με μαλακό χαρτί						
6.	Κρατά σωστά γραφικά μέσα		√			√	
7.	Βιδώνει ξεβιδώνει		√			√	
8.	Κουμπώνει ξεκουμπώνει		√			√	
9.	Κλειδώνει ξεκλειδώνει		√			√	
10.	Κολλά διαφορετικά υλικά		√			√	
11.	Κόβει με το ψαλίδι διαφορετικά υλικά: χαρτί ύφασμα, κλωστή σπάγκο		√			√	
12.	Χρησιμοποιεί μανταλάκια, τσιμπίδες, συνδετήρες, σούστες		√			√	
13.	Γυρίζει σελίδες στο βιβλίο		√			√	
14.	Τραβά σχοινάκι σε παιχνίδι με μουσική		√			√	
15.	Κάνει με το δείκτη σχέδια σε ζυμάρι ή πλαστελίνη		√			√	
16.	Φτιάχνει απλά σχέδια με ζυμάρι ή πλαστελίνη		√			√	
17.	Βάζει ή βγάζει με από σακούλα αντικείμενα		√			√	
18.	Μουτζουρώνει αυθόρμητα στο χαρτί	√			√		
19.	Ανοιγοκλείνει διακόπτες		√			√	
20.	Διπλώνει ξεδιπλώνει χαρτί ή ύφασμα						

Πίνακας 17 (αξιολόγηση λεπτής κινητικότητας)

ΜΑΘΗΤΗΣ Γ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΜΑΘΗΤΗ: Βασίλης Λ.....

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: 16/10/2013

Συμπεριφορά	Πλαίσιο	Λειτουργία της επικοινωνίας	Σύστημα επικοινωνίας και Λεξιλόγιο	Παρατηρήσεις
Είναι πολύ ήσυχο παιδί	Στο διάλειμμα, στην τάξη	Δεν πλησιάζει τους συμμαθητές του, ούτε ζητά την προσοχή τους		Δεν ενοχλεί τους υπολοίπους κατά την διάρκεια του διαλείμματος
Παρατηρεί δραστηριότητες μέσα στην τάξη αλλά δεν συμμετέχει	Μέσα στην τάξη	Δεν ενοχλείται εάν τον αποσπάσουν από την δραστηριότητά του	Βλεμματικό	Περιμένει οδηγίες για την κάθε δραστηριότητα. Δεν παίρνει πρωτοβουλίες για εκκίνηση κάποιας δραστηριότητας
Συμμετέχει σε δραστηριότητες, μόνο μετά από παρότρυνση του εκπαιδευτικού	Μέσα στην τάξη και γενικότερα στον χώρο του σχολείου	Αποζητά την βοήθεια με την βλεμματική επαφή	Βλεμματικό Κινητικό	Δεν συμμετέχει χωρίς παρότρυνση και καθοδήγηση διότι αδυνατεί να πραγματοποιήσει μόνος του μια δραστηριότητα
Δεν ζητά άδεια για να κάνει κάτι επειδή ο λόγος του είναι απών	Στο σπίτι και στο σχολείο	Ζητά βοήθεια με κραυγές		Δεν δημιουργεί ποτέ προβλήματα και είναι υπάκουω σε εντολές και οδηγίες

Δεν αυτοεξυπηρετείται	Στο σπίτι και στο σχολείο			
Δεν απαντάει σε ερωτήσεις, βγάζει μόνο κραυγές	Σε όλους γνωστούς κι αγνώστους			

Πίνακας 1 (πρώτο στάδιο αξιολόγησης: πρωτόκολλο παρατήρησης)

A.	Λειτουργίες της Επικοινωνίας	Πλαίσιο(τόπος/ πρόσωπα/ δραστηριότητα)	Σύστημα επικοινωνίας	Λεξιλόγιο (έννοιες)	Παρατηρήσεις
1.	Δήλωση αιτήματος	Με κραυγές		Απών	
1.	Ζητά αντικείμενο / δραστηριότητα	Όχι δεν ζητά			
2.	Ζητά βοήθεια	Ναι	Κραυγές		
3.	Ζητά άδεια	Υποδεικνύει και βγάζει κραυγές	Κινητικό		
4.	Ζητά από κάποιον να επαναλάβει μια δραστηριότητα	Όχι			
5.	Ζητά από κάποιον				

διάλειμμα ή να σταματήσει μια δραστηριότητα				
---	--	--	--	--

Πίνακας 2 (δεύτερο στάδιο αξιολόγησης: λειτουργίες της επικοινωνίας)

A.	Λειτουργίες της Επικοινωνίας	Πλαίσιο(τόπος/ πρόσωπα/ δραστηριότητα)	Σύστημα επικοινωνίας	Λεξιλόγιο (έννοιες)	Παρατηρήσεις
2.	Προσέλκυση της προσοχής				
1.	Τραβά την προσοχή των άλλων που βρίσκονται κοντά του όταν θέλει να επικοινωνήσει	Ναι με τραβήγματα από τα ρούχα και κραυγές	κινητικό		
2.	Τραβά την προσοχή των άλλων που βρίσκονται μακριά του όταν θέλει να επικοινωνήσει	Όχι			
3.	Τραβά την προσοχή των άλλων που τον κοιτούν ή όχι	Όχι			
4.	Καθοδηγεί την προσοχή των άλλων σε κάτι που θέλει να προσέξουν	Ναι			
3.	Άρνηση- Απόρριψη				
1.	Αρνείται αντικείμενο	Όχι			
2.	Αρνείται εργασία	Όχι			

3.	Αρνείται να εκτελέσει μια οδηγία	Όχι θα την εκτελέσει.	κινητικό		
----	----------------------------------	-----------------------	----------	--	--

Πίνακας 3 (δεύτερο στάδιο αξιολόγησης: λειτουργίες της επικοινωνίας)

A.	Λειτουργίες της Επικοινωνίας	Πλαίσιο(τόπος/ πρόσωπα/ δραστηριότητα)	Σύστημα επικοινωνίας	Λεξιλόγιο (έννοιες)	Παρατηρήσεις
4.	Σχόλια				
1.	Σχολιάζει τον εαυτό του	Όχι			
2.	Σχολιάζει άλλα πρόσωπα	Όχι			
3.	Σχολιάζει αντικείμενα	Όχι			
4.	Σχολιάζει ενέργειες	Όχι			
5.	Σχολιάζει το απροσδόκητο ή το λάθος	Όχι			
6.	Δηλώνει ότι τελείωσε μια δραστηριότητα	Όχι			
5.	Παροχή πληροφοριών				
1.	Ανταποκρίνεται σε ερωτήσεις και δίνει πληροφορίες για τον εαυτό του	Όχι			

2.	Ανταποκρίνεται σε ερωτήσεις και δίνει πληροφορίες για αντικείμενα ή πρόσωπα	Όχι			
3.	Δίνει πληροφορίες για γεγονότα ή ενέργειες (προσωπικές εμπειρίες ή μη) από το παρελθόν ή που θα πραγματοποιηθούν στο μέλλον(π.χ: απαντά σε ερωτήσεις: Που πήγες; Τι έκανες; Που θα πας;)	Όχι			
4.	Απαντά σε ερωτήσεις (ναι, όχι δεν ξέρω)	Όχι			
5.	Δίνει διευκρινήσεις	Όχι			
6.	Περιγράφει αντικείμενα, εικόνες , πρόσωπα(που δεν είναι παρόντα)	Όχι			
7.	Παρέχει πληροφορίες σχετικά με τον χώρο ή τον χρόνο;	Όχι			
8.	Βάζει σε σειρά γεγονότα	Όχι			
6.	Αναζήτηση πληροφοριών				
1.	Ζητά πληροφορίες σχετικά με αντικείμενα, πρόσωπα ή ενέργειες	Όχι			
2.	Ρωτάει ποιος; Που; Πότε; Τι; Γιατί;	Όχι			

3.	Ζητά διευκρινήσεις σχετικά με πρόσωπα, πράγματα, ενέργειες	Όχι			
7.	Έκφραση συναισθημάτων				
1.	Εκφράζει συναισθήματα(χαρά, λύπη, θυμός, φόβος)	Όχι			
2.	Εκφράζει ανάγκες	Ναι	Κινητικό		
3.	Εκφράζει επιθυμίες, επιλογές	Ναι	Κινητικό	Θα διαλέξει αν θα πάρει τον χυμό πορτοκάλι ή την κόκα κόλλα που του αρέσει περισσότερο	
8.	Χρήση κοινωνικών εκφράσεων ρουτίνας				
1.	Χαιρετά	Δεν θα χαιρετήσει αυτοβούλως, όταν κάποιος τον χαιρετήσει θα χαιρετήσει			
2.	Συστήνεται (λέει το όνομα του)	Όχι			
3.	Ευχαριστεί	Όχι			
4.	Συγχαίρει	Όχι			
5.	Λέει «παρακαλώ»	Όχι			
6.	Άλλο...				

Πίνακας 4 (δεύτερο στάδιο αξιολόγησης: λειτουργίες της επικοινωνίας)

B.	Δεξιότητες συζήτησης	Πλαίσιο	Μορφή	Παρατηρήσεις
-----------	-----------------------------	----------------	--------------	---------------------

		(τόπος, πρόσωπα)	Περιγραφή	
1.	Απευθύνει τον λόγο σε κάποιον	Όχι		
2.	Κατανοεί όταν του απευθύνουν τον λόγο	Συνήθως αν έχει το βλέμμα του προς το μέρος σου ή αν τον αποκαλέσεις με το όνομά του		
3.	Δίνει προσοχή (παρακολουθεί) όταν κάποιος άλλος μιλάει	Γενικά ναι, θα διατηρήσει την προσοχή του μόνο με παρότρυνση	Όταν του ζητάς να σε κοιτάξει	
4.	Προσέχει τα πρόσωπα (εστιάζει) όταν απευθύνεται σε κάποιον	Όχι		
5.	Διατηρεί κατάλληλη απόσταση από τον συνομιλητή του	Συνήθως ναι, πολλές φορές μπορεί να πλησιάσει περισσότερο χωρίς όμως να έρθει σε άμεση επαφή με τον συνομιλητή του		
6.	Εισάγει ένα θέμα για συζήτηση με κατάλληλο τρόπο	Όχι		
7.	Διατηρεί μια συζήτηση κάνοντας σχόλια ή υποβάλλοντας ερωτήσεις σχετικές με το θέμα της συζήτησης	Όχι		
8.	Αλλάζει θέμα σε μια συζήτηση	-		
9.	Κλείνει μια συζήτηση με κατάλληλο τρόπο	-		
10.	Περιμένει την σειρά του για να μιλήσει. Κατανοεί την εναλλαγή σειράς των συνομιλητών	-		
11.	Διακόπτει ευγενικά μια συζήτηση για να ρωτήσει ή πει κάτι σχετικό	Όχι		
12.	Αφηγείται μια προσωπική ή όχι εμπειρία με μια λογική σειρά	Όχι		
13.	Χρησιμοποιεί κατάλληλο λεξιλόγιο σχετικά με την	Όχι		

	θεματολογία της συζήτησης			
14.	Εστιάζει την προσοχή του και αναφέρεται στο κυρίως θέμα της συζήτησης και όχι σε άσχετες λεπτομέρειες	Όχι , απόντας λόγος		
15.	Κάνει κατάλληλη χρήση του χρόνου όταν μιλάει χωρίς να κουράζει τον συνομιλητή	Όχι		
16.	Ανταποκρίνεται σε ερωτήσεις του συνομιλητή του μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα	Όχι		
17.	Κατανοεί το χιούμορ ή αυτό που υπονοείται	Όχι		

Πίνακας 5 (αξιολόγηση δεξιοτήτων συζήτησης)

Γ.	Βασικές μορφές μη λεκτικής επικοινωνίας	Πλαίσιο	Μορφή Περιγραφή	Κατανόηση: Κ Χρήση: Χ	Παρατηρήσεις
1.	Χειρονομίες και νοήματα				
	Ναι/ Κι άλλο/ Αποδοχή	Τάξη	Αρχικά παρακολουθήσαμε την συμπεριφορά του για να δούμε ποιο από αυτά εκφέρει αυθόρμητα και στην συνέχεια τα κάναμε εμείς να δούμε το κατά πόσο τα κατανοεί	-	
	Όχι / Δεν θέλω/ Άρνηση	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	X	
	Έλα/ Φύγε	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	-	
	Σήκω/ Κάθισε	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	-	
	Σταμάτα/ Περίμενε	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	-	
	Γεια σου	Τάξη/	-»-	K, X	

		Διάλειμμα			
	Ήσυχία	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	-	
	Άλλο...				
2.	Εκφράσεις προσώπου				
	Χαρούμενος	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	X	
	Λυπημένος	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	X	
	Φοβισμένος	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	X	
	Θυμωμένος	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	X	
3.	Στάση σώματος (που μπορεί να δείχνει:)				
	Προσμονή	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	-	
	Αποστροφή	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	-	
	Αναμονή	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	-	
	Περισυλλογή/ Σκέψη	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	-	
	Απορία/ Άγνοια	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	-	
	Επιθετικότητα/ Θυμό	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	-	
	Φιλικότητα/ Αγάπη/ Παρηγοριά	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	-	
	Πόνο	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	X	
	Χαρά	Τάξη/ Διάλειμμα	-»-	X	
	Άλλο...				

Πίνακας 6 (αξιολόγηση βασικών δεξιοτήτων μη λεκτικής επικοινωνίας)

Γνωστικές ικανότητες

A.	Οπτική αντίληψη	1^η Εκτίμηση 2^η Εκτίμηση Ημ/νία: 4/11/13 Ημ/νία 17/03/14	Παρατηρήσεις
-----------	------------------------	--	---------------------

1.	Ακολουθεί με το βλέμμα την κίνηση αντικειμένων: σαπουνόφουσκες, μπαλόνια	O	A	N	O	A	N	
2.	Ακολουθεί με το βλέμμα την συγκεκριμένη τροχιά ενός αντικειμένου	√			√			
3.	Τοποθετεί στην σωστή τους θέση εσφηνώματα με γεωμετρικά σχήματα ή αντικείμενα που βλέπει για πρώτη φορά	√			√			
4.	Ταυτίζει πέντε κύβους με τους αντίστοιχους δίσκους ανάλογα με το χρώμα	√			√			
5.	Βρίσκει κρυμμένο αντικείμενο κάτω από αναποδογυρισμένο φλιτζάνι, ανάμεσα σε τρία π.χ.: καραμέλα	√			√			

Πίνακας 7 (αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων)

B.	Ακουστική αντίληψη	1 ^η Εκτίμηση 2 ^η Εκτίμηση						Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 4/11/13			Ημ/νία 24/03/14			
		O	A	N	O	A	N	
1.	Παρατηρεί γύρω του όταν ένας ήχος παράγεται στο περιβάλλον του	√			√			
2.	Προσανατολίζεται σωστά προς την κατεύθυνση πηγής του ήχου	√			√			
3.	Αντιδρά στο όνομά του			√			√	
4.	Διαχωρίζει ήχους τριών ή τεσσάρων μουσικών οργάνων	√			√			
5.	Διαχωρίζει ήχους διαφορετικών ηχητικών πηγών	√			√			

Πίνακας 8 (αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων)

Γ.	Γνωστικός- εκτελεστικός τομέας	1 ^η Εκτίμηση 2 ^η Εκτίμηση						Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 4/11/13			Ημ/νία 24/03/14			
		O	A	N	O	A	N	
1.	Αγγίζει ή δείχνει όταν του ζητηθεί μέλη του προσώπου ή του σώματος (τουλάχιστον τρία)							
	αρχικά σε κούκλα	√			√			
	στον εαυτό του	√			√			
	σε καθρέφτη	√			√			
2.	Δείχνει ή δίνει γεωμετρικά σχήματα: κύκλο, τετράγωνο, τρίγωνο	√			√			
3.	Δείχνει ή δίνει αντικείμενα με διαφορετικά μεγέθη	√			√			
4.	Δείχνει ή δίνει χρώματα όταν του ζητηθεί	√			√			
5.	Ολοκληρώνει πάζλ έξι κομματιών (με τετράγωνα κομμάτια)	√			√			
6.	Ταυτίζει εικόνες	√			√			
	Χρώματα	√			√			
	Σχήματα	√			√			
	Σύμβολα	√			√			
	Λέξεις με εικόνες	√			√			
	Προτάσεις με εικόνες	√			√			
7.	Φτιάχνει έναν άνθρωπο με έξι ή δώδεκα κομμάτια	√			√			
8.	Δίνει ή μετρά έξι κύβους τουλάχιστον	√			√			
9.	Εκτελεί απλές εντολές: δώσε μου, κάθισε, άνοιξε την πόρτα			√			√	
10.	Εκτελεί εντολές σε σχέση με τον χώρο ή τον χρόνο π.χ.: βάλε ή πήγαινε							
	Πάνω- κάτω	√			√			
	Αριστερά- δεξιά	√			√			
	Μπροστά από- πίσω από	√			√			

	Μέσα- έξω	√		√		
	Τώρα- πριν- μετά	√		√		
11.	Ομαδοποιεί:					
	Αντικείμενα πραγματικά	√		√		
	Γεωμετρικά σχήματα	√		√		
	Χρώματα	√		√		
	Μεγέθη	√		√		
	Γράμματα και αριθμούς	√		√		
12.	Διατάσσει αντικείμενα ή γεωμετρικά σχήματα, από το μικρότερο στο μεγαλύτερο ή και αντίστροφα					
13.	Διατάσσει νομίσματα ανάλογα με την αξία τους	√		√		1 ^η Εκτίμηση: Δεν γνωρίζει την αξία, την χρήση και την ονομασία των χρημάτων
14.	Βάζει σε λογική σειρά εικόνες που βλέπει	√		√		
15.	Βρίσκει και δίνει τουλάχιστον τέσσερα αντικείμενα μέσα από μια σακούλα χωρίς να βλέπει	√		√		
16.	Παριστάνει πέντε ενέργειες που βλέπει σε κάρτες (παντομίμα) όταν του ζητηθεί	√		√		
17.	Ομαδοποιεί κάρτες επιλέγοντας χρώμα και σχήμα ή μέγεθος: (εντολή: Βάλε μαζί αυτά που είναι μπλε και μεγάλα)	√		√		
18.	Δίνει το αντικείμενο που θα του ζητηθεί με λεκτική εντολή (από ένα καλάθι με διαφορετικά αντικείμενα)	√		√		
19.	Δείχνει τη χρήση τεσσάρων τουλάχιστον αντικειμένων	√		√		1 ^η Εκτίμηση: Χτένα, οδοντόβουρτσα, πιρούνι, ποτήρι
20.	Δείχνει ή αναγνωρίζει τουλάχιστον τέσσερις εικόνες			√		√ 1 ^η Εκτίμηση: μπάλα, ψωμί, ποτήρι, παπούτσια
21.	Διαβάζει και εκτελεί μια εντολή	√		√		1 ^η Εκτίμηση: Δεν διαθέτει την αναγνωστική λειτουργία
22.	Κάνει αντιστοιχίσεις	√		√		
23.	Συναρμολογεί παιχνίδια και					

εικόνες βλέποντας ένα πρότυπο	√			√			
-------------------------------	---	--	--	---	--	--	--

Πίνακας 9 (αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων)

Δ.	Γνωστικός- εκφραστικός τομέας	1 ^η Εκτίμηση			2 ^η Εκτίμηση			Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 5/11/13			Ημ/νία 17/03/14			
		O	A	N	O	A	N	
1.	Αναγνωρίζει και ονομάζει γεωμετρικά σχήματα π.χ.: κύκλος, τετράγωνο, τρίγωνο...	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Δεν τα αναγνωρίζει καθόλου
2.	Κατανοεί και ονομάζει ημιτελή ζωγραφικά σχήματα π.χ.: κύκλος	√			√			
3.	Αναγνωρίζει και ονομάζει μεγέθη							
	μεγάλος- μικρός	√			√			
	ψηλός- κοντός	√			√			
	φαρδύς- στενός	√			√			
	χονδρός- λεπτός	√			√			
4.	Αναγνωρίζει και ονομάζει χρώματα	√			√			
5.	Ονομάζει το φύλο του	√			√			
6.	Αναγνωρίζει και ονομάζει τις έννοιες ένα- πολλά	√			√			
7.	Μετρά και ονομάζει αντικείμενα (π.χ.: κύβους, - Πόσα είναι;)	√			√			
8.	Μετρά χωρίς αντικείμενα μέχρι το δέκα	√			√			
9.	Ονομάζει αριθμούς μέχρι το δέκα	√			√			
10	Ονομάζει αντικείμενα καθημερινής χρήσης	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Οδοντόβουρτσα, χτένα, ομπρέλα, πιρούνι
11	Αναγνωρίζει και ονομάζει αντικείμενα ή ενέργειες σε εικόνες	√			√			
12	Γνωρίζει και ονομάζει τις ημέρες της εβδομάδας	√			√			
13	Γνωρίζει και ονομάζει τους μήνες του χρόνου	√			√			

14	Γνωρίζει και ονομάζει τις εποχές	√			√			
15	Γνωρίζει και ονοματίζει το σήμερα, χθες, αύριο, μεθαύριο, προχθές ή τώρα, πριν, μετά	√			√			
16	Γνωρίζει και ονοματίζει το πρωί, μεσημέρι, απόγευμα, βράδυ	√			√			
17	Γνωρίζει και ονομάζει την εναλλαγή της ημέρας- νύχτας	√			√			
18	Γνωρίζει και ονομάζει την ώρα	√			√			

Πίνακας 10 (αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων)

Ε.	Μίμηση	1 ^η Εκτίμηση			2 ^η Εκτίμηση			Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 6/11/13			Ημ/νία			
		O	A	N	O	A	N	
1.	Μιμείται αδρές κινήσεις του εκπαιδευτικού ή των συνομηλίκων του με τα χέρια, πόδια, κεφάλι, σώμα			√				
2.	Μιμείται απλές κινήσεις όταν του ζητείται από τον εκπαιδευτικό(αντίο, φιλάκια, παλαμάκια)			√				
3.	Μιμείται ήχους και συλλαβές (μία- μία)	√						
4.	Μιμείται ήχους και συλλαβές (μία- μία)	√						
5.	Μιμείται κινήσεις με οικεία παιχνίδια (αυτοκινητάκια, αεροπλανάκια, αλογάκια)			√				
6.	Μιμείται πράξεις με αντικείμενα καθημερινής χρήσης (οδοντόβουρτσα, χτένα)	√						
7.	Μιμείται ενέργειες χωρίς το αντικείμενο	√						
8.	Μιμείται πράξεις χρησιμοποιώντας παιχνίδια: κούκλα, μαριονέτα	√						
9.	Μιμείται κινήσεις του							

	εκπαιδευτικού με κομμάτια κατασκευαστικών παιχνιδιών βήμα- βήμα: κύβοι, μαγνητικός πίνακας	√					
10	Μιμείται σχέδια με πλαστελίνη ή ζυμάρι	√					
11	Μιμείται κινήσεις με αντικείμενα και ταυτόχρονη παραγωγή ήχων (π.χ. τρενάκι που κινείται και ταυτόχρονα κάνει τσαφ τσουφ)	√					
12	Μιμείται κινήσεις ακούγοντας παιχνιδοτράγουδα (κεφάλι, ώμοι, γόνατα και πόδια, ή πλάθω κουλουράκια)	√					

Πίνακας 11 (αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων)

ΣΤ.	Οπτική μνήμη	1 ^η Εκτίμηση			2 ^η Εκτίμηση			Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 7/11/13 Ημ/νία 17/03/14						
		O	A	N	O	A	N	
1.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει αντικείμενα που είδε ή εικόνες αντικειμένων	√			√			
2.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει χρώματα που είδε	√			√			
3.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει σχήματα που είδε	√			√			
4.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει ψηφία στη σειρά που είδε τέσσερα ή πέντε	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Δεν αναγνωρίζει καθόλου τα ψηφία
5.	Επαναλαμβάνει γράμματα που είδε στην σειρά τέσσερα ή πέντε	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Δεν αναγνωρίζει καθόλου τα γράμματα
6.	Επαναλαμβάνει λέξεις που είδε τέσσερις ή πέντε	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Δεν κατέχει την αναγνωστική ικανότητα
7.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει απλές προτάσεις που είδε π.χ.: θέλω χαρτί	√			√			-»-
8.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει σύνθετες προτάσεις,	√			√			-»-

φράσεις που είδε π.χ.: θέλω ένα άσπρο χαρτί							
--	--	--	--	--	--	--	--

Πίνακας 12 (αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων)

Ζ.	Λειτουργική μνήμη	1 ^η Εκτίμηση			2 ^η Εκτίμηση			Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 7/11/13			Ημ/νία 17/03/14			
		O	A	N	O	A	N	
1.	Ανησυχεί και ψάχνει για ένα αντικείμενο που χάθηκε	√			√			
2.	Ονομάζει ή δείχνει φωτογραφία του εαυτού του και των συμμαθητών του	√			√			
3.	Ονομάζει ή δείχνει φωτογραφίες οικείων προσώπων			√			√	1 ^η Εκτίμηση: Αναγνωρίζει την φωτογραφία της μητέρας του
4.	Ονομάζει ή δείχνει ονόματα οικείων προσώπων	√			√			
5.	Λέει ή δείχνει κάρτα με το όνομά του	√			√			
6.	Λέει η δείχνει κάρτα με το τηλέφωνό του	√			√			
7.	Λέει ή δείχνει κάρτα με την διεύθυνσή του	√			√			
8.	Λέει πόσο χρονών είναι ή δείχνει κάρτα με την ημερομηνία γέννησης του	√			√			

Πίνακας 13 (αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων)

Η.	Ακουστική μνήμη	1 ^η Εκτίμηση			2 ^η Εκτίμηση			Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 7/11/13			Ημ/νία 17/03/14			
		O	A	N	O	A	N	
1.	Επαναλαμβάνει αντικείμενα που άκουσε ή εικόνες αντικειμένων	√			√			
2.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει χρώματα που άκουσε	√			√			
3.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει σχήματα που άκουσε	√			√			
4.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει ψηφία στη σειρά που άκουσε τέσσερα ή πέντε	√			√			
5.	Επαναλαμβάνει γράμματα που άκουσε στην σειρά	√			√			

	τέσσερα ή πέντε						
6.	Επαναλαμβάνει λέξεις που άκουσε τέσσερις ή πέντε	√			√		
7.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει απλές προτάσεις που άκουσε π.χ.: θέλω χαρτί	√			√		
8.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει σύνθετες προτάσεις, φράσεις που άκουσε π.χ.: θέλω ένα άσπρο χαρτί	√			√		

Πίνακας 14 (αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων)

Οπτικοκινητικός συντονισμός

Α.	Δραστηριότητες	1 ^η Εκτίμηση Ημ/νία: 8/11/13			2 ^η Εκτίμηση Ημ/νία 17/03/14			Παρατηρήσεις
		Ο	Α	Ν	Ο	Α	Ν	
1.	Κάνει εσφηνώματα	√			√			
2.	Κάνει πάζλ	√			√			
3.	Τοποθετεί καρφάκια (ψηφιδωτά)	√			√			
4.	Καρφώνει καρφή σε συγκεκριμένο σημείο χρησιμοποιώντας σφυρί	√			√			
5.	Χρησιμοποιεί κατσαβίδι για να βιδώσει	√			√			
6.	Βάζει το κλειδί στην κλειδαριά			√			√	
7.	Κόβει πάνω σε ίσιες γραμμές	√			√			
8.	Κόβει καμπύλες γραμμές	√			√			
9.	Κόβει περίπλοκα σχήματα	√			√			
10.	Μπορεί με το δάχτυλό του να πατήσει κουμπί σε παιχνίδι ή πιάνο			√			√	
11.	Έχει την δυνατότητα να φέρει το δάχτυλό του (δείκτη) στα χείλη, μύτη, αυτιά			√			√	
12.	Χρωματίζει σχέδιο χωρίς να ξεφεύγει από το περίγραμμα	√			√			
13.	Τοποθετεί κύβους τον έναν πάνω στον άλλον	√			√			

14	Αντιγράφει κάθετες γραμμές ή οριζόντιες	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Ζωγραφίζει ότι εκείνος θέλει. Δείχνει να μη καταλαβαίνει την εντολή
15	Αντιγράφει κύκλο, τετράγωνο, τρίγωνο, ρόμβο	√			√			
16	Αντιγράφει γράμματα ή αριθμούς	√			√			
17	Κλείνει μαρκαδόρους			√			√	

Πίνακας 15 (αξιολόγηση οπτικοκινητικού συντονισμού)

Κοινωνικές δεξιότητες

Δ.	Γνωστικός- εκφραστικός τομέας	1 ^η Εκτίμηση 2 ^η Εκτίμηση						Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 8/11/13			Ημ/νία 17/03/14			
		O	A	N	O	A	N	
I.	Εγγύτητα (η ικανότητα του να βρίσκεται κοντά σε άλλους, πόσο κοντά, και κατά την διάρκεια ποιόν δραστηριοτήτων)							
1.	Ανέχεται την φυσική επαφή π.χ.: αγκάλιασμα, γαργάλημα, κατά την διάρκεια της δουλειάς ή της ξεκούρασης.	√			√			
2.	Αναζητά την παρηγοριά όταν έχει χτυπήσει ή είναι στεναχωρημένος	√			√			
3.	Ανέχεται θορύβους ή κινήσεις των άλλων που δουλεύουν ή παίζουν δίπλα του			√			√	
4.	Αναγνωρίζει τα όρια χώρων διαφορετικών δραστηριοτήτων	√			√			
5.	Έχει κατάλληλη απόσταση σώματος από άλλα πρόσωπα σε διαφορετικό περιβάλλον			√			√	
6.	Κινείται ανάμεσα στο πλήθος, αποφεύγοντας να αγγίξει ανθρώπους που είναι κοντά του	√			√			
II.	Βλεμματική επαφή							

1.	Έχει βλεμματική επαφή			√			√	
2.	Παρατηρεί τα πρόσωπα των άλλων			√			√	
3.	Παρατηρεί τους άλλους γύρω του ενώ ασχολούνται με κάποια δραστηριότητα	√			√			
4.	Αντιλαμβάνεται οπτικά ότι ένα οικείο πρόσωπο έρχεται ή φεύγει	√			√			
II	Παράλληλη δραστηριότητα							
I.	(πόσο είναι ικανό το παιδί να απασχολείται με δραστηριότητες κοντά στους άλλους, χωρίς να τους ενοχλεί ή να αλληλεπιδρά μαζί τους)							
1.	Μπορεί να δουλεύει μόνος του μια δραστηριότητα, όρθιος ή καθιστός χωρίς να ενοχλεί τους άλλους			√			√	1
2.	Απασχολείται στον ελεύθερο χρόνο μόνος και ανεξάρτητα, ενώ παράλληλα παίζουν δίπλα του οι άλλοι, μεγάλοι ή μικροί			√			√	
3.	Παραμένει στην ομάδα κατά την διάρκεια ομαδικών δραστηριοτήτων, χωρίς να συμμετέχει σε αυτές	√			√			
4.	Μετακινείται μαζί με την ομάδα σε διαφορετικούς χώρους			√			√	
IV	Κοινωνική ανταπόκριση	O	A	N	O	A	N	
1.	Ανταποκρίνεται με βλεμματική επαφή ή με προσανατολισμό:							
	σε οικείους ενήλικες			√			√	
	σε οικείους συνομήλικες			√			√	

	σε αγνώστους			√			√
2.	Ανταποκρίνεται και ακολουθεί γνωστές οδηγίες όταν οι άλλοι χρησιμοποιούν:						
	υλικές παροτρύνσεις (αντικείμενα)			√			√
	νοήματα ή χειρονομίες	√			√		
	οπτικές παροτρύνσεις (εικόνες)	√			√		
	λεκτικές οδηγίες			√			√
3.	Ανταποκρίνεται και ακολουθεί καινούριες οδηγίες όταν οι άλλοι χρησιμοποιούν:						
	υλικές παροτρύνσεις (αντικείμενα)	√			√		
	νοήματα ή χειρονομίες	√			√		
	οπτικές παροτρύνσεις (εικόνες)	√			√		
	λεκτικές παροτρύνσεις			√			√
4.	Αντιδρά με διαφορετικό τρόπο σε γνωστούς απ' ότι σε αγνώστους	√			√		
5.	Ανταποκρίνεται σε οδηγίες παροτρύνσεις ώστε να απασχοληθεί στον ελεύθερο χρόνο του			√			√
6.	Συμμετέχει σε ομαδικές δραστηριότητες όταν του δίνονται απλές οδηγίες από οικεία πρόσωπα			√			√
7.	Συμμετέχει σε ομαδικές δραστηριότητες μιμούμενος άλλους	√			√		
8.	Ανταποκρίνεται όταν του ζητηθεί βοήθεια	√			√		

9.	Ανταποκρίνεται στο χαμόγελο	√			√			
10	Κάνει χειραψία			√			√	
V.	Κοινωνική πρωτοβουλία	O	A	N	O	A	N	
1.	Επιλέγει και συμμετέχει σε ομαδικές δραστηριότητες ρουτίνας (και χαιρέται γι' αυτό)	√			√			
2.	Παίρνει πρωτοβουλία και αρχίζει μια δραστηριότητα ή παιχνίδι με ένα ή και περισσότερα πρόσωπα αυθόρμητα	√			√			
3.	Αναλαμβάνει πρωτοβουλία να βοηθήσει κάποιον χωρίς να του ζητηθεί	√			√			
VI	Εναλλαγή σειράς	O	A	N	O	A	N	
1.	Περιμένει την σειρά του σε ομαδικές δραστηριότητες με ένα ή περισσότερα οικεία πρόσωπα			√			√	
	Χωρίς να αγγίζει τους άλλους	√			√			
	Χωρίς να φεύγει από την γραμμή	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Συνήθως τον προσανατολίζει ο εκπαιδευτικός
	Κάνοντας επιλογές	√			√			
	Χρησιμοποιώντας αντικείμενα και υλικά	√			√			
	Εκτελώντας οδηγίες			√			√	
	Συμμετέχοντας σε επιτραπέζιες δραστηριότητες			√			√	
VI I	Κανόνες	O	A	N	O	A	N	
1.	Είναι ικανός να ακολουθεί απλούς κανόνες κοινωνικής συμπεριφοράς, π.χ.: χαιρετάω	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Χρειάζεται παρότρυνση για να ενεργήσει ανάλογα με την παρούσα

	όταν συναντώ κάποιον							συνθήκη
2.	Μπορεί να θέσει κανόνες για καινούργιες καταστάσεις	√			√			
3.	Δέχεται επαναπροσδιορισμό διαφορούμενων κανόνων	√			√			
IX	Αμοιβαιότητα- μοίρασμα							
1.	Είναι ικανός να περιμένει να ολοκληρωθεί μια δραστηριότητα αλληλεπίδρασης χωρίς να διακόψει	√			√			
2.	Ανέχεται σύντομη διακοπή δραστηριοτήτων			√			√	
3.	Δείχνει σεβασμό για τα προσωπικά αντικείμενα και τον προσωπικό χώρο των άλλων			√			√	
4.	Παρακολουθεί τις αντιδράσεις των άλλων και χρησιμοποιεί αυτήν την πληροφορία για να μεταβάλλει την δική του συμπεριφορά (όχι με την έννοια της τιμωρίας)	√			√			
5.	Συμμορφώνεται με κάτι που του ζητά κάποιος σε θέση εξουσίας (ενήλικας ή μαθητής)			√			√	
6.	Μπορεί να χρησιμοποιεί μια οριοθετημένη περιοχή μαζί με τους συμμαθητές του π.χ.: χώρος παιχνιδιού, χώρος εργασίας			√			√	
7.	Μπορεί να δώσει αντικείμενα στους γύρω του			√			√	
8.	Μπορεί να μοιράζεται υλικά με άλλους όταν υπάρχει:			√			√	
	Δομημένο περιβάλλον εργασίας			√			√	

	Ομαδικές δραστηριότητες ρουτίνας			√			√	
	Ανεξάρτητες δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου			√			√	
X.	Προσαρμογή στις αλλαγές	O	A	N	O	A	N	
	Προσαρμόζεται και ανέχεται αλλαγές:							
	Στο πρόγραμμα			√			√	
	Στα υλικά			√			√	
	Στα πρόσωπα			√			√	
	Στις δραστηριότητες			√			√	
	Στις αλλαγές χώρου			√			√	

Πίνακας 16 (αξιολόγηση κοινωνικών δεξιοτήτων)

Λεπτή κινητικότητα

A.	Δραστηριότητες	1 ^η Εκτίμηση 2 ^η Εκτίμηση						Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 7/11/13			Ημ/νία 17/03/14			
		O	A	N	O	A	N	
1.	Περνά χάνδρες ή κρίκους σε στυλό, σύρμα, κορδόνι ή κλωστή	√			√			
2.	Κολλά ή ξεκολλά αυτοκόλλητα ή ετικέτες			√			√	
3.	Ανοιγοκλείνει φερμουάρ	√			√			
4.	Πιάνει και μετατοπίζει ένα-ένα μικρά αντικείμενα π.χ.: φασόλια			√			√	
5.	Μπορεί να κάνει μικρά μπαλάκια με μαλακό χαρτί	√			√			
6.	Κρατά σωστά γραφικά μέσα	√			√			
7.	Βιδώνει ξεβιδώνει	√			√			
8.	Κουμπώνει ξεκουμπώνει	√			√			

9.	Κλειδώνει ξεκλειδώνει			√			√
10.	Κολλά διαφορετικά υλικά			√			√
11.	Κόβει με το ψαλίδι διαφορετικά υλικά: χαρτί ύφασμα, κλωστή σπάγκο	√			√		
12.	Χρησιμοποιεί μανταλάκια, τοιμπίδες, συνδετήρες, σούστες	√			√		
13.	Γυρίζει σελίδες στο βιβλίο	√			√		
14.	Τραβά σχοινάκι σε παιχνίδι με μουσική	√			√		
15.	Κάνει με το δείκτη σχέδια σε ζυμάρι ή πλαστελίνη	√			√		
16.	Φτιάχνει απλά σχέδια με ζυμάρι ή πλαστελίνη	√			√		
17.	Βάζει ή βγάζει με από σακούλα αντικείμενα	√			√		
18.	Μουτζουρώνει αυθόρμητα στο χαρτί	√			√		
19.	Ανοιγοκλείνει διακόπτες			√			√
20.	Διπλώνει ξεδιπλώνει χαρτί ή ύφασμα						

Πίνακας 17 (αξιολόγηση λεπτής κινητικότητας)

ΜΟΗΤΡΙΑ Δ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΜΑΘΗΤΗ: Βασίλης Λ.....

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: 16/10/2013

Συμπεριφορά	Πλαίσιο	Λειτουργία της επικοινωνίας	Σύστημα επικοινωνίας και Λεξιλόγιο	Παρατηρήσεις
Είναι πολύ ήσυχο παιδί	Στο διάλειμμα, στην τάξη	Δεν πλησιάζει τους συμμαθητές της, ούτε ζητά την προσοχή τους		Δεν ενοχλεί τους υπολοίπους κατά την διάρκεια του διαλείμματος

Παρατηρεί δραστηριότητες μέσα στην τάξη αλλά δεν συμμετέχει	Μέσα στην τάξη	Δεν ενοχλείται εάν την αποσπάσουν από την δραστηριότητά του	Βλεμματικό	Περιμένει οδηγίες για την κάθε δραστηριότητα. Δεν παίρνει πρωτοβουλίες για εκκίνηση κάποιας δραστηριότητας
Συμμετέχει σε δραστηριότητες, μόνο μετά από παρότρυνση του εκπαιδευτικού	Μέσα στην τάξη και γενικότερα στον χώρο του σχολείου	Αποζητά την βοήθεια με την βλεμματική επαφή	Βλεμματικό Κινητικό	Δεν συμμετέχει χωρίς παρότρυνση και καθοδήγηση διότι αδυνατεί να πραγματοποιήσει μόνος του μια δραστηριότητα
Δεν ζητά άδεια για να κάνει κάτι επειδή ο λόγος του είναι απών	Στο σπίτι και στο σχολείο	Ζητά βοήθεια με κραυγές	-	Δεν δημιουργεί ποτέ προβλήματα και είναι υπάκουω σε εντολές και οδηγίες
Αυτοεξυπηρετείται	Στο σπίτι και στο σχολείο			
Δεν απαντάει σε ερωτήσεις, βγάζει μόνο κραυγές	Σε όλους γνωστούς κι αγνώστους			

Πίνακας 1(πρώτο στάδιο αξιολόγησης: πρωτόκολλο παρατήρησης)

A.	Λειτουργίες της Επικοινωνίας	Πλαίσιο(τόπος/ πρόσωπα/ δραστηριότητα)	Σύστημα επικοινωνίας	Λεξιλόγιο (έννοιες)	Παρατηρήσεις
1.	Δήλωση αιτήματος	Με κραυγές		Απών	
1.	Ζητά αντικείμενο / δραστηριότητα	Όχι δεν ζητά			
2.	Ζητά βοήθεια	Ναι	Κραυγές		
3.	Ζητά άδεια	Υποδεικνύει και βγάζει κραυγές	Κινητικό		
4.	Ζητά από κάποιον να επαναλάβει μια δραστηριότητα	Όχι			
5.	Ζητά από κάποιον διάλειμμα ή να σταματήσει μια δραστηριότητα				

Πίνακας 2 (δεύτερο στάδιο αξιολόγησης: λειτουργίες της επικοινωνίας)

A.	Λειτουργίες της Επικοινωνίας	Πλαίσιο(τόπος/ πρόσωπα/ δραστηριότητα)	Σύστημα επικοινωνίας	Λεξιλόγιο (έννοιες)	Παρατηρήσεις
2.	Προσέλκυση της προσοχής				
1.	Τραβά την προσοχή των άλλων που βρίσκονται κοντά του όταν θέλει να επικοινωνήσει	Ναι με τραβήγματα από τα ρούχα και κραυγές	κινητικό		
2.	Τραβά την προσοχή των άλλων που βρίσκονται μακριά του όταν θέλει να επικοινωνήσει	Όχι			
3.	Τραβά την προσοχή των άλλων που τον κοιτούν ή	Όχι			

	όχι				
4.	Καθοδηγεί την προσοχή των άλλων σε κάτι που θέλει να προσέξουν	Ναι			
3.	Άρνηση- Απόρριψη				
1.	Αρνείται αντικείμενο	Όχι			
2.	Αρνείται εργασία	Όχι			
3.	Αρνείται να εκτελέσει μια οδηγία	Όχι θα την εκτελέσει.	κινητικό		

Πίνακας 3 (δεύτερο στάδιο αξιολόγησης: λειτουργίες της επικοινωνίας)

A.	Λειτουργίες της Επικοινωνίας	Πλαίσιο(τόπος/ πρόσωπα/ δραστηριότητα)	Σύστημα επικοινωνίας	Λεξιλόγιο (έννοιες)	Παρατηρήσεις
4.	Σχόλια				
1.	Σχολιάζει τον εαυτό του	Όχι			
2.	Σχολιάζει άλλα πρόσωπα	Όχι			
3.	Σχολιάζει αντικείμενα	Όχι			
4.	Σχολιάζει ενέργειες	Όχι			
5.	Σχολιάζει το απροσδόκητο ή το λάθος	Όχι			

6.	Δηλώνει ότι τελείωσε μια δραστηριότητα	Όχι			
5.	Παροχή πληροφοριών				
1.	Ανταποκρίνεται σε ερωτήσεις και δίνει πληροφορίες για τον εαυτό του	Όχι			
2.	Ανταποκρίνεται σε ερωτήσεις και δίνει πληροφορίες για αντικείμενα ή πρόσωπα	Όχι			
3.	Δίνει πληροφορίες για γεγονότα ή ενέργειες (προσωπικές εμπειρίες ή μη) από το παρελθόν ή που θα πραγματοποιηθούν στο μέλλον(π.χ: απαντά σε ερωτήσεις: Που πήγες; Τι έκανες; Που θα πας;)	Όχι			
4.	Απαντά σε ερωτήσεις (ναι, όχι δεν ξέρω)	Όχι			
5.	Δίνει διευκρινήσεις	Όχι			
6.	Περιγράφει αντικείμενα, εικόνες, πρόσωπα(που δεν είναι παρόντα)	Όχι			
7.	Παρέχει πληροφορίες σχετικά με τον χώρο ή τον χρόνο;	Όχι			
8.	Βάζει σε σειρά γεγονότα	Όχι			

6.	Αναζήτηση πληροφοριών				
1.	Ζητά πληροφορίες σχετικά με αντικείμενα, πρόσωπα ή ενέργειες	Όχι			
2.	Ρωτάει ποιος; Που; Πότε; Τι; Γιατί;	Όχι			
3.	Ζητά διευκρινήσεις σχετικά με πρόσωπα, πράγματα, ενέργειες	Όχι			
7.	Έκφραση συναισθημάτων				
1.	Εκφράζει συναισθήματα(χαρά, λύπη, θυμός, φόβος)	Όχι			
2.	Εκφράζει ανάγκες	Ναι	Κινητικό		
3.	Εκφράζει επιθυμίες, επιλογές	Ναι	Κινητικό	Θα διαλέξει αν θα πάρει τον χυμό πορτοκάλι ή την κόκα κόλλα που της αρέσει περισσότερο	
8.	Χρήση κοινωνικών εκφράσεων ρουτίνας				
1.	Χαιρετά	Δεν θα χαιρετήσει αυτοβούλως, όταν κάποιος την χαιρετήσει θα χαιρετήσει			
2.	Συστήνεται (λέει το όνομα του)	Όχι			
3.	Ευχαριστεί	Όχι			
4.	Συγχαίρει	Όχι			
5.	Λέει «παρακαλώ»	Όχι			

6.	Άλλο...				

Πίνακας 4 (δεύτερο στάδιο αξιολόγησης: λειτουργίες της επικοινωνίας)

B.	Δεξιότητες συζήτησης	Πλαίσιο (τόπος, πρόσωπα)	Μορφή Περιγραφή	Παρατηρήσεις
1.	Απευθύνει τον λόγο σε κάποιον	Όχι		
2.	Κατανοεί όταν του απευθύνουν τον λόγο	Συνήθως αν έχει το βλέμμα της προς το μέρος σου ή αν τον αποκαλέσεις με το όνομά της		
3.	Δίνει προσοχή (παρακολουθεί) όταν κάποιος άλλος μιλάει	Γενικά ναι, θα διατηρήσει την προσοχή της μόνο με παρότρυνση	Όταν της ζητάς να σε κοιτάξει	
4.	Προσέχει τα πρόσωπα (εστιάζει) όταν απευθύνεται σε κάποιον	Όχι		
5.	Διατηρεί κατάλληλη απόσταση από τον συνομιλητή του	Συνήθως ναι, πολλές φορές μπορεί να πλησιάσει περισσότερο χωρίς όμως να έρθει σε άμεση επαφή με τον συνομιλητή του		
6.	Εισάγει ένα θέμα για συζήτηση με κατάλληλο τρόπο	Όχι		
7.	Διατηρεί μια συζήτηση κάνοντας σχόλια ή υποβάλλοντας ερωτήσεις σχετικές με το θέμα της συζήτησης	Όχι		
8.	Αλλάζει θέμα σε μια συζήτηση	-		
9.	Κλείνει μια συζήτηση με κατάλληλο τρόπο	-		
10.	Περιμένει την σειρά του για να μιλήσει. Κατανοεί την εναλλαγή σειράς των συνομιλητών	-		
11.	Διακόπτει ευγενικά μια	Όχι		

	συζήτηση για να ρωτήσει ή πει κάτι σχετικό			
12.	Αφηγείται μια προσωπική ή όχι εμπειρία με μια λογική σειρά	Όχι		
13.	Χρησιμοποιεί κατάλληλο λεξιλόγιο σχετικά με την θεματολογία της συζήτησης	Όχι		
14.	Εστιάζει την προσοχή του και αναφέρεται στο κυρίως θέμα της συζήτησης και όχι σε άσχετες λεπτομέρειες	Όχι , απόντας λόγος		
15.	Κάνει κατάλληλη χρήση του χρόνου όταν μιλάει χωρίς να κουράζει τον συνομιλητή	Όχι		
16.	Ανταποκρίνεται σε ερωτήσεις του συνομιλητή του μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα	Όχι		
17.	Κατανοεί το χιούμορ ή αυτό που υπονοείται	Όχι		

Πίνακας 5 (αξιολόγηση δεξιοτήτων συζήτησης)

Γ.	Βασικές μορφές μη λεκτικής επικοινωνίας	Πλαίσιο	Μορφή Περιγραφή	Κατανόηση: Κ Χρήση: X	Παρατηρήσεις
1.	Χειρονομίες και νοήματα				
	Ναι/ Κι άλλο/ Αποδοχή	Τάξη	Αρχικά παρακολουθήσαμε την συμπεριφορά της για να δούμε ποιο από αυτά εκφέρει αυθόρμητα και στην συνέχεια τα κάναμε εμείς να δούμε το κατά πόσο τα κατανοεί	-	
	Όχι / Δεν θέλω/ Άρνηση	Τάξη/ Διάλειμμα	-)-	X	

	Έλα/ Φύγε	Τάξη/ Διάλειμμα	-)-	-	
	Σήκω/ Κάθισε	Τάξη/ Διάλειμμα	-)-	-	
	Σταμάτα/ Περίμενε	Τάξη/ Διάλειμμα	-)-	-	
	Γεια σου	Τάξη/ Διάλειμμα	-)-	K, X	
	Ήσυχία	Τάξη/ Διάλειμμα	-)-	-	
	Άλλο...				
2.	Εκφράσεις προσώπου				
	Χαρούμενος	Τάξη/ Διάλειμμα	-)-	X	
	Λυπημένος	Τάξη/ Διάλειμμα	-)-	X	
	Φοβισμένος	Τάξη/ Διάλειμμα	-)-	X	
	Θυμωμένος	Τάξη/ Διάλειμμα	-)-	X	
3.	Στάση σώματος (που μπορεί να δείχνει:)				
	Προσμονή	Τάξη/ Διάλειμμα	-)-	-	
	Αποστροφή	Τάξη/ Διάλειμμα	-)-	-	
	Αναμονή	Τάξη/ Διάλειμμα	-)-	-	
	Περисυλλογή/ Σκέψη	Τάξη/ Διάλειμμα	-)-	-	
	Απορία/ Άγνοια	Τάξη/ Διάλειμμα	-)-	-	
	Επιθετικότητα/ Θυμό	Τάξη/ Διάλειμμα	-)-	-	
	Φιλικότητα/ Αγάπη/ Παρηγοριά	Τάξη/ Διάλειμμα	-)-	-	
	Πόνο	Τάξη/ Διάλειμμα	-)-	X	
	Χαρά	Τάξη/ Διάλειμμα	-)-	X	

Άλλο...				
---------	--	--	--	--

Πίνακας 6 (αξιολόγηση βασικών δεξιοτήτων μη λεκτικής επικοινωνίας)

Γνωστικές ικανότητες

Α.	Οπτική αντίληψη	1 ^η Εκτίμηση			2 ^η Εκτίμηση			Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 4/11/13			Ημ/νία 17/03/14			
		O	A	N	O	A	N	
1.	Ακολουθεί με το βλέμμα την κίνηση αντικειμένων: σαπουνόφουσκες, μπαλόνια	√			√			
2.	Ακολουθεί με το βλέμμα την συγκεκριμένη τροχιά ενός αντικειμένου	√			√			
3.	Τοποθετεί στην σωστή τους θέση εσφηνώματα με γεωμετρικά σχήματα ή αντικείμενα που βλέπει για πρώτη φορά	√			√			
4.	Ταυτίζει πέντε κύβους με τους αντίστοιχους δίσκους ανάλογα με το χρώμα	√			√			
5.	Βρίσκει κρυμμένο αντικείμενο κάτω από αναποδογυρισμένο φλιτζάνι, ανάμεσα σε τρία π.χ.: καραμέλα	√			√			

Πίνακας 7 (αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων

Β.	Ακουστική αντίληψη	1 ^η Εκτίμηση			2 ^η Εκτίμηση			Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 4/11/13			Ημ/νία 24/03/14			
		O	A	N	O	A	N	
1.	Παρατηρεί γύρω του όταν ένας ήχος παράγεται στο περιβάλλον του	√			√			
2.	Προσανατολίζεται σωστά προς την κατεύθυνση πηγής του ήχου	√			√			
3.	Αντιδρά στο όνομά του			√			√	
4.	Διαχωρίζει ήχους τριών ή τεσσάρων μουσικών οργάνων	√			√			

5.	Διαχωρίζει ήχους διαφορετικών ηχητικών πηγών	√			√			
----	--	---	--	--	---	--	--	--

Πίνακας 8 (αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων)

Γ.	Γνωστικός- εκτελεστικός τομέας	1 ^η Εκτίμηση Ημ/νία: 4/11/13			2 ^η Εκτίμηση Ημ/νία 24/03/14			Παρατηρήσεις
		O	A	N	O	A	N	
1.	Αγγίζει ή δείχνει όταν του ζητηθεί μέλη του προσώπου ή του σώματος (τουλάχιστον τρία)							
	αρχικά σε κούκλα	√			√			
	στον εαυτό του	√			√			
	σε καθρέφτη	√			√			
2.	Δείχνει ή δίνει γεωμετρικά σχήματα: κύκλο, τετράγωνο, τρίγωνο	√			√			
3.	Δείχνει ή δίνει αντικείμενα με διαφορετικά μεγέθη	√			√			
4.	Δείχνει ή δίνει χρώματα όταν του ζητηθεί	√			√			
5.	Ολοκληρώνει πάζλ έξι κομματιών (με τετράγωνα κομμάτια)	√			√			
6.	Ταυτίζει εικόνες	√			√			
	Χρώματα	√			√			
	Σχήματα	√			√			
	Σύμβολα	√			√			
	Λέξεις με εικόνες	√			√			
	Προτάσεις με εικόνες	√			√			
7.	Φτιάχνει έναν άνθρωπο με έξι ή δώδεκα κομμάτια	√			√			
8.	Δίνει ή μετρά έξι κύβους τουλάχιστον	√			√			
9.	Εκτελεί απλές εντολές: δώσε μου, κάθισε, άνοιξε την πόρτα			√			√	
10.	Εκτελεί εντολές σε σχέση με							

	τον χώρο ή τον χρόνο π.χ.: βάλε ή πήγαινε						
	Πάνω- κάτω	√		√			
	Αριστερά- δεξιά	√		√			
	Μπροστά από- πίσω από	√		√			
	Μέσα- έξω	√		√			
	Τώρα- πριν- μετά	√		√			
11.	Ομαδοποιεί:						
	Αντικείμενα πραγματικά	√		√			
	Γεωμετρικά σχήματα	√		√			
	Χρώματα	√		√			
	Μεγέθη	√		√			
	Γράμματα και αριθμούς	√		√			
12.	Διατάσσει αντικείμενα ή γεωμετρικά σχήματα, από το μικρότερο στο μεγαλύτερο ή και αντίστροφα						
13.	Διατάσσει νομίσματα ανάλογα με την αξία τους	√		√			1 ^η Εκτίμηση: Δεν γνωρίζει την αξία, την χρήση και την ονομασία των χρημάτων
14.	Βάζει σε λογική σειρά εικόνες που βλέπει	√		√			
15.	Βρίσκει και δίνει τουλάχιστον τέσσερα αντικείμενα μέσα από μια σακούλα χωρίς να βλέπει	√		√			
16.	Παριστάνει πέντε ενέργειες που βλέπει σε κάρτες (παντομίμα) όταν του ζητηθεί	√		√			
17.	Ομαδοποιεί κάρτες επιλέγοντας χρώμα και σχήμα ή μέγεθος: (εντολή: Βάλε μαζί αυτά που είναι μπλε και μεγάλα)	√		√			
18.	Δίνει το αντικείμενο που θα του ζητηθεί με λεκτική εντολή (από ένα καλάθι με διαφορετικά αντικείμενα)	√		√			
19.	Δείχνει τη χρήση τεσσάρων τουλάχιστον αντικειμένων	√		√			1 ^η Εκτίμηση: Χτένα, οδοντόβουρτσα, προύνι, ποτήρι
20.	Δείχνει ή αναγνωρίζει τουλάχιστον τέσσερις			√		√	1 ^η Εκτίμηση: μπάλα, ψωμί, ποτήρι, παπούτσια

	εικόνες						
21.	Διαβάζει και εκτελεί μια εντολή	√			√		1 ^η Εκτίμηση: Δεν διαθέτει την αναγνωστική λειτουργία
22.	Κάνει αντιστοιχίσεις	√			√		
23.	Συναρμολογεί παιχνίδια και εικόνες βλέποντας ένα πρότυπο	√			√		

Πίνακας 9 (αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων)

Δ.	Γνωστικός- εκφραστικός τομέας	1 ^η Εκτίμηση 2 ^η Εκτίμηση						Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 5/11/13			Ημ/νία 17/03/14			
		O	A	N	O	A	N	
1.	Αναγνωρίζει και ονομάζει γεωμετρικά σχήματα π.χ.: κύκλος, τετράγωνο, τρίγωνο...	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Δεν τα αναγνωρίζει καθόλου
2.	Κατανοεί και ονομάζει ημιτελή ζωγραφικά σχήματα π.χ.: κύκλος	√			√			
3.	Αναγνωρίζει και ονομάζει μεγέθη							
	μεγάλος- μικρός	√			√			
	ψηλός- κοντός	√			√			
	φαρδύς- στενός	√			√			
	χονδρός- λεπτός	√			√			
4.	Αναγνωρίζει και ονομάζει χρώματα	√			√			
5.	Ονομάζει το φύλο του	√			√			
6.	Αναγνωρίζει και ονομάζει τις έννοιες ένα- πολλά	√			√			
7.	Μετρά και ονομάζει αντικείμενα (π.χ.: κύβους, - Πόσα είναι;)	√			√			
8.	Μετρά χωρίς αντικείμενα μέχρι το δέκα	√			√			
9.	Ονομάζει αριθμούς μέχρι το δέκα	√			√			
10	Ονομάζει αντικείμενα καθημερινής χρήσης	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Οδοντόβουρτσα, χτένα, ομπρέλα, προύνι
11	Αναγνωρίζει και ονομάζει αντικείμενα ή ενέργειες σε	√			√			

	εικόνες						
12	Γνωρίζει και ονομάζει τις ημέρες της εβδομάδας	√			√		
13	Γνωρίζει και ονομάζει τους μήνες του χρόνου	√			√		
14	Γνωρίζει και ονομάζει τις εποχές	√			√		
15	Γνωρίζει και ονοματίζει το σήμερα, χθες, αύριο, μεθαύριο, προχθές ή τώρα, πριν, μετά	√			√		
16	Γνωρίζει και ονοματίζει το πρωί, μεσημέρι, απόγευμα, βράδυ	√			√		
17	Γνωρίζει και ονομάζει την εναλλαγή της ημέρας- νύχτας	√			√		
18	Γνωρίζει και ονομάζει την ώρα	√			√		

Πίνακας 10 (αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων)

Ε.	Μίμηση	1 ^η Εκτίμηση			2 ^η Εκτίμηση			Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 6/11/13 Ημ/νία						
		O	A	N	O	A	N	
1.	Μιμείται αδρές κινήσεις του εκπαιδευτικού ή των συνομηλίκων του με τα χέρια, πόδια, κεφάλι, σώμα			√				
2.	Μιμείται απλές κινήσεις όταν του ζητείται από τον εκπαιδευτικό(αντίο, φιλάκια, παλαμάκια)			√				
3.	Μιμείται ήχους και συλλαβές (μία- μία)	√						
4.	Μιμείται ήχους και συλλαβές (μία- μία)	√						
5.	Μιμείται κινήσεις με οικεία παιχνίδια (αυτοκινητάκια, αεροπλανάκια, αλογάκια)			√				
6.	Μιμείται πράξεις με αντικείμενα καθημερινής χρήσης (οδοντόβουρτσα, χτένα)	√						
7.	Μιμείται ενέργειες χωρίς το	√						

	αντικείμενο							
8.	Μιμείται πράξεις χρησιμοποιώντας παιχνίδια: κούκλα, μαριονέτα	√						
9.	Μιμείται κινήσεις του εκπαιδευτικού με κομμάτια κατασκευαστικών παιχνιδιών βήμα- βήμα: κύβοι, μαγνητικός πίνακας	√						
10	Μιμείται σχέδια με πλαστελίνη ή ζυμάρι	√						
11	Μιμείται κινήσεις με αντικείμενα και ταυτόχρονη παραγωγή ήχων (π.χ. τρενάκι που κινείται και ταυτόχρονα κάνει τσαφ τσουφ)	√						
12	Μιμείται κινήσεις ακούγοντας παιχνοδοτραγουδα (κεφάλι, ώμοι, γόνατα και πόδια, ή πλάθω κουλουράκια)	√						

Πίνακας 11 (αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων)

ΣΤ.	Οπτική μνήμη	1 ^η Εκτίμηση 2 ^η Εκτίμηση						Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 7/11/13			Ημ/νία 17/03/14			
		O	A	N	O	A	N	
1.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει αντικείμενα που είδε ή εικόνες αντικειμένων	√			√			
2.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει χρώματα που είδε	√			√			
3.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει σχήματα που είδε	√			√			
4.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει ψηφία στη σειρά που είδε τέσσερα ή πέντε	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Δεν αναγνωρίζει καθόλου τα ψηφία
5.	Επαναλαμβάνει γράμματα που είδε στην σειρά τέσσερα ή πέντε	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Δεν αναγνωρίζει καθόλου τα γράμματα
6.	Επαναλαμβάνει λέξεις που είδε τέσσερις ή πέντε	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Δεν κατέχει την αναγνωστική ικανότητα

7.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει απλές προτάσεις που είδε π.χ.: θέλω χαρτί	√			√			->-
8.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει σύνθετες προτάσεις, φράσεις που είδε π.χ.: θέλω ένα άσπρο χαρτί	√			√			->-

Πίνακας 12 (αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων)

Ζ.	Λειτουργική μνήμη	1 ^η Εκτίμηση			2 ^η Εκτίμηση			Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 7/11/13			Ημ/νία 17/03/14			
		O	A	N	O	A	N	
1.	Ανησυχεί και ψάχνει για ένα αντικείμενο που χάθηκε	√			√			
2.	Ονομάζει ή δείχνει φωτογραφία του εαυτού του και των συμμαθητών του	√			√			
3.	Ονομάζει ή δείχνει φωτογραφίες οικείων προσώπων			√			√	1 ^η Εκτίμηση: Αναγνωρίζει την φωτογραφία της μητέρας της
4.	Ονομάζει ή δείχνει ονόματα οικείων προσώπων	√			√			
5.	Λέει ή δείχνει κάρτα με το όνομά του	√			√			
6.	Λέει η δείχνει κάρτα με το τηλέφωνό του	√			√			
7.	Λέει ή δείχνει κάρτα με την διεύθυνσή του	√			√			
8.	Λέει πόσο χρονών είναι ή δείχνει κάρτα με την ημερομηνία γέννησης του	√			√			

Πίνακας 13 (αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων)

Η.	Ακουστική μνήμη	1 ^η Εκτίμηση			2 ^η Εκτίμηση			Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 7/11/13			Ημ/νία 17/03/14			
		O	A	N	O	A	N	
1.	Επαναλαμβάνει αντικείμενα που άκουσε ή εικόνες αντικειμένων	√			√			
2.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει χρώματα που άκουσε	√			√			
3.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει σχήματα που άκουσε	√			√			

4.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει ψηφία στη σειρά που άκουσε τέσσερα ή πέντε	√			√		
5.	Επαναλαμβάνει γράμματα που άκουσε στην σειρά τέσσερα ή πέντε	√			√		
6.	Επαναλαμβάνει λέξεις που άκουσε τέσσερις ή πέντε	√			√		
7.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει απλές προτάσεις που άκουσε π.χ.: θέλω χαρτί	√			√		
8.	Επαναλαμβάνει ή δείχνει σύνθετες προτάσεις, φράσεις που άκουσε π.χ.: θέλω ένα άσπρο χαρτί	√			√		

Πίνακας 14 (αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων)

Οπτικοκινητικός συντονισμός

Α.	Δραστηριότητες	1 ^η Εκτίμηση			2 ^η Εκτίμηση			Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 8/11/13 Ημ/νία 17/03/14						
		O	A	N	O	A	N	
1.	Κάνει εσφηνώματα	√			√			
2.	Κάνει πάζλ	√			√			
3.	Τοποθετεί καρφάκια (ψηφιδωτά)	√			√			
4.	Καρφώνει καρφή σε συγκεκριμένο σημείο χρησιμοποιώντας σφυρί	√			√			
5.	Χρησιμοποιεί κατσαβίδι για να βιδώσει	√			√			
6.	Βάζει το κλειδί στην κλειδαριά			√			√	
7.	Κόβει πάνω σε ίσιες γραμμές	√			√			
8.	Κόβει καμπύλες γραμμές	√			√			
9.	Κόβει περίπλοκα σχήματα	√			√			
10	Μπορεί με το δάχτυλό του να πατήσει κουμπί σε παιχνίδι ή πιάνο			√			√	
11	Έχει την δυνατότητα να φέρει το δάχτυλό του (δείκτη) στα χείλη, μύτη, αυτιά			√			√	

12	Χρωματίζει σχέδιο χωρίς να ξεφεύγει από το περίγραμμα	✓			✓		
13	Τοποθετεί κύβους τον έναν πάνω στον άλλον	✓			✓		
14	Αντιγράφει κάθετες γραμμές ή οριζόντιες	✓			✓		
15	Αντιγράφει κύκλο, τετράγωνο, τρίγωνο, ρόμβο	✓			✓		
16	Αντιγράφει γράμματα ή αριθμούς	✓			✓		
17	Κλείνει μαρκαδόρους			✓			✓

Πίνακας 15 (αξιολόγηση οπτικοκινητικού συντονισμού)

Κοινωνικές δεξιότητες

Δ.	Γνωστικός- εκφραστικός τομέας	1 ^η Εκτίμηση Ημ/νία: 8/11/13			2 ^η Εκτίμηση Ημ/νία 17/03/14			Παρατηρήσεις
		O	A	N	O	A	N	
I.	Εγγύτητα (η ικανότητα του να βρίσκεται κοντά σε άλλους, πόσο κοντά, και κατά την διάρκεια ποιόν δραστηριοτήτων)							
1.	Ανέχεται την φυσική επαφή π.χ.: αγκάλιασμα, γαργάλημα, κατά την διάρκεια της δουλειάς ή της ξεκούρασης.			✓			✓	
2.	Αναζητά την παρηγοριά όταν έχει χτυπήσει ή είναι στεναχωρημένος	✓			✓			
3.	Ανέχεται θορύβους ή κινήσεις των άλλων που δουλεύουν ή παίζουν δίπλα του			✓			✓	
4.	Αναγνωρίζει τα όρια χώρων διαφορετικών δραστηριοτήτων	✓			✓			
5.	Έχει κατάλληλη απόσταση σώματος από άλλα πρόσωπα σε διαφορετικό περιβάλλον			✓			✓	
6.	Κινείται ανάμεσα στο πλήθος, αποφεύγοντας να αγγίξει ανθρώπους που είναι κοντά του	✓			✓			

II.	Βλεμματική επαφή							
1.	Έχει βλεμματική επαφή			√			√	
2.	Παρατηρεί τα πρόσωπα των άλλων			√			√	
3.	Παρατηρεί τους άλλους γύρω του ενώ ασχολούνται με κάποια δραστηριότητα	√			√			
4.	Αντιλαμβάνεται οπτικά ότι ένα οικείο πρόσωπο έρχεται ή φεύγει	√			√			
II	Παράλληλη δραστηριότητα							
I.	(πόσο είναι ικανό το παιδί να απασχολείται με δραστηριότητες κοντά στους άλλους, χωρίς να τους ενοχλεί ή να αλληλεπιδρά μαζί τους)							
1.	Μπορεί να δουλεύει μόνος του μια δραστηριότητα, όρθιος ή καθιστός χωρίς να ενοχλεί τους άλλους			√			√	1
2.	Απασχολείται στον ελεύθερο χρόνο μόνος και ανεξάρτητα, ενώ παράλληλα παίζουν δίπλα του οι άλλοι, μεγάλοι ή μικροί			√			√	
3.	Παραμένει στην ομάδα κατά την διάρκεια ομαδικών δραστηριοτήτων, χωρίς να συμμετέχει σε αυτές	√			√			
4.	Μετακινείται μαζί με την ομάδα σε διαφορετικούς χώρους			√			√	
IV	Κοινωνική ανταπόκριση	O	A	N	O	A	N	
1.	Ανταποκρίνεται με βλεμματική επαφή ή με προσανατολισμό:							
	σε οικείους ενήλικες			√			√	

	σε οικείους συνομήλικες			√			√
	σε αγνώστους			√			√
2.	Ανταποκρίνεται και ακολουθεί γνωστές οδηγίες όταν οι άλλοι χρησιμοποιούν:						
	υλικές παροτρύνσεις (αντικείμενα)			√			√
	νοήματα ή χειρονομίες	√			√		
	οπτικές παροτρύνσεις (εικόνες)	√			√		
	λεκτικές οδηγίες			√			√
3.	Ανταποκρίνεται και ακολουθεί καινούριες οδηγίες όταν οι άλλοι χρησιμοποιούν:						
	υλικές παροτρύνσεις (αντικείμενα)	√			√		
	νοήματα ή χειρονομίες	√			√		
	οπτικές παροτρύνσεις (εικόνες)	√			√		
	λεκτικές παροτρύνσεις			√			√
4.	Αντιδρά με διαφορετικό τρόπο σε γνωστούς απ' ότι σε αγνώστους	√			√		
5.	Ανταποκρίνεται σε οδηγίες παροτρύνσεις ώστε να απασχοληθεί στον ελεύθερο χρόνο του			√			√
6.	Συμμετέχει σε ομαδικές δραστηριότητες όταν του δίνονται απλές οδηγίες από οικεία πρόσωπα			√			√
7.	Συμμετέχει σε ομαδικές δραστηριότητες μιμούμενος άλλους	√			√		

8.	Ανταποκρίνεται όταν του ζητηθεί βοήθεια	√			√			
9.	Ανταποκρίνεται στο χαμόγελο	√			√			
10	Κάνει χειραγία			√			√	
V.	Κοινωνική πρωτοβουλία	O	A	N	O	A	N	
1.	Επιλέγει και συμμετέχει σε ομαδικές δραστηριότητες ρουτίνας (και χαίρεται γι' αυτό)	√			√			
2.	Παίρνει πρωτοβουλία και αρχίζει μια δραστηριότητα ή παιχνίδι με ένα ή και περισσότερα πρόσωπα αυθόρμητα	√			√			
3.	Αναλαμβάνει πρωτοβουλία να βοηθήσει κάποιον χωρίς να του ζητηθεί	√			√			
VI	Εναλλαγή σειράς	O	A	N	O	A	N	
1.	Περιμένει την σειρά του σε ομαδικές δραστηριότητες με ένα ή περισσότερα οικεία πρόσωπα			√			√	
	Χωρίς να αγγίζει τους άλλους	√			√			
	Χωρίς να φεύγει από την γραμμή	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Συνήθως την προσανατολίζει ο εκπαιδευτικός
	Κάνοντας επιλογές	√			√			
	Χρησιμοποιώντας αντικείμενα και υλικά	√			√			
	Εκτελώντας οδηγίες			√			√	
	Συμμετέχοντας σε επιτραπέζιες δραστηριότητες			√			√	
VI I	Κανόνες	O	A	N	O	A	N	

1.	Είναι ικανός να ακολουθεί απλούς κανόνες κοινωνικής συμπεριφοράς, π.χ.: χαιρετάω όταν συναντώ κάποιον	√			√			1 ^η Εκτίμηση: Χρειάζεται παρότρυνση για να ενεργήσει ανάλογα με την παρούσα συνθήκη
2.	Μπορεί να θέσει κανόνες για καινούργιες καταστάσεις	√			√			
3.	Δέχεται επαναπροσδιορισμό διαφορούμενων κανόνων	√			√			
IX	Αμοιβαιότητα- μοίρασμα							
1.	Είναι ικανός να περιμένει να ολοκληρωθεί μια δραστηριότητα αλληλεπίδρασης χωρίς να διακόψει	√			√			
2.	Ανέχεται σύντομη διακοπή δραστηριοτήτων			√			√	
3.	Δείχνει σεβασμό για τα προσωπικά αντικείμενα και τον προσωπικό χώρο των άλλων			√			√	
4.	Παρακολουθεί τις αντιδράσεις των άλλων και χρησιμοποιεί αυτήν την πληροφορία για να μεταβάλλει την δική του συμπεριφορά (όχι με την έννοια της τιμωρίας)	√			√			
5.	Συμμορφώνεται με κάτι που του ζητά κάποιος σε θέση εξουσίας (ενήλικας ή μαθητής)			√			√	
6.	Μπορεί να χρησιμοποιεί μια οριοθετημένη περιοχή μαζί με τους συμμαθητές του π.χ.: χώρος παιχνιδιού, χώρος εργασίας			√			√	
7.	Μπορεί να δώσει αντικείμενα στους γύρω του			√			√	
8.	Μπορεί να μοιράζεται υλικά με άλλους όταν υπάρχει:			√			√	
	Δομημένο περιβάλλον εργασίας			√			√	

	Ομαδικές δραστηριότητες ρουτίνας			√			√
	Ανεξάρτητες δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου			√			√
X.	Προσαρμογή στις αλλαγές	O	A	N	O	A	N
	Προσαρμόζεται και ανέχεται αλλαγές:						
	Στο πρόγραμμα			√			√
	Στα υλικά			√			√
	Στα πρόσωπα			√			√
	Στις δραστηριότητες			√			√
	Στις αλλαγές χώρου			√			√

Πίνακας 16 (αξιολόγηση κοινωνικών δεξιοτήτων)

Δεπτή κινητικότητα

A.	Δραστηριότητες	1 ^η Εκτίμηση 2 ^η Εκτίμηση						Παρατηρήσεις
		Ημ/νία: 7/11/13			Ημ/νία 17/03/14			
		O	A	N	O	A	N	
1.	Περνά χάνδρες ή κρίκους σε στύλο, σύρμα, κορδόνι ή κλωστή	√			√			
2.	Κολλά ή ξεκολλά αυτοκόλλητα ή ετικέτες			√			√	
3.	Ανοιγοκλείνει φερμουάρ	√			√			
4.	Πιάνει και μετατοπίζει ένα-ένα μικρά αντικείμενα π.χ.: φασόλια			√			√	
5.	Μπορεί να κάνει μικρά μπαλάκια με μαλακό χαρτί	√			√			
6.	Κρατά σωστά γραφικά μέσα	√			√			
7.	Βιδώνει ξεβιδώνει	√			√			
8.	Κουμπώνει ξεκουμπώνει	√			√			

9.	Κλειδώνει ξεκλειδώνει			√			√
10.	Κολλά διαφορετικά υλικά			√			√
11.	Κόβει με το ψαλίδι διαφορετικά υλικά: χαρτί ύφασμα, κλωστή σπάγκο	√			√		
12.	Χρησιμοποιεί μανταλάκια, τσιμπίδες, συνδετήρες, σούστες	√			√		
13.	Γυρίζει σελίδες στο βιβλίο	√			√		
14.	Τραβά σχοινάκι σε παιχνίδι με μουσική	√			√		
15.	Κάνει με το δείκτη σχέδια σε ζυμάρι ή πλαστελίνη	√			√		
16.	Φτιάχνει απλά σχέδια με ζυμάρι ή πλαστελίνη	√			√		
17.	Βάζει ή βγάζει με από σακούλα αντικείμενα	√			√		
18.	Μουτζουρώνει αυθόρμητα στο χαρτί	√			√		
19.	Ανοιγοκλείνει διακόπτες			√			√
20.	Διπλώνει ξεδιπλώνει χαρτί ή ύφασμα						

Πίνακας 17 (αξιολόγηση λεπτής κινητικότητας)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική & Ξένη Βιβλιογραφία

American Speech- Language- Hearing Association. 2003. Retrieved from <http://www.asha.org/>

Andersen-Wood, L. A & Smith, B. R. (1997). *Working with Pragmatics* . Bicester,U.K.: Winslow Press.

Bauman, M. & Kemper, T. (1985). Histo-anatomic observations of the brain in early infantile autism. *Neurology*, 35, 383-396.

Charlop-Christy, M. H., Carpenter, M., Le, L., LeBlanc, L. A. & Kellet, K. (2002). Using the Picture Exchange Communication System (PECS) with children with autism: Assessment of PECS acquisition, speech, social-communicative behavior and problem behavior. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 35(3), 213-231.

Chugani, D. C., Muzik, O., Behen, M., Rothermel, R., Janisse, J. J., Lee, J. & Chugani, H. T. (1999). Developmental Changes in Brain Serotonin Synthesis Capacity in Autistic and Non autistic Children. *Annals of Neurology*, 45(3), 287-295.

Delion, P. (2000). *Τα βρέφη σε αυτιστικό κίνδυνο*. Θεσσαλονίκη: University studio press

- DeLong, G. R. (1992). Autism, Amnesia, Hippocampus and Learning. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 16, 63-70.
- Folstein S. & Rosen-Sheidley B. (2001) Genetics of autism: complex aetiology for a heterogeneous disorder. *Nature Reviews: Genetics*. 2, 943–955.
- Grandin, T. (1995). *Διάγνωση: Αυτισμός*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα (8' έκδοση).
- Hartley, S. L., Sikora, D. M., & McCoy, R. (2008). Prevalence and risk factors of maladaptive behaviour in young children with autistic disorder. *Journal of Intellectual Disability Research*, 52, 1–11.
- Hausman, N., Kahng, S., Farrell, E., & Mongeon, (2009). Idiosyncratic functions; severe problem behaviour maintained by access to ritualistic behaviours. *Education and Treatment of Children*, 32, 77–88.
- ICD-10.(1992).*Ταξινόμηση Ψυχικών Διαταραχών και διαταραχών Συμπεριφοράς*. Αθήνα: Βήτα.
- Keith Landis. Judith Vander Woude. Arthur E. Jongsma. Jr. (2010). *ΟΛΗΓΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ*. Εκδόσεις Ρόδων. Θεσσαλονίκη.
- Leboyer, M., Philippe, A., Bouvard, M., Guilloud-Bataille, M., Bondoux, D., Tabuteau, F., Feingold, J., Mouren-Simeoni, M. C. & Launay, J. M. (1992). Whole Blood Serotonin and Plasma Beta-Endorphin in Autistic Proband and Their First-Degree Relatives. *Biological Psychiatry*, 45, 158-163.
- Loveland, K. A. (2005). Social-emotional impairment and self-regulation in autism spectrum disorders. In J. Nadel & D. Muir (Eds.), *Emotional Development* (p.p. 365-371). Oxford, UK: Oxford University Press.
- Matson, J. L., Matson, M. L. & Rivet, T. T. (2007). Social-skills treatments for children with Autism Spectrum Disorders. *Behavior Modification*, 31(5), 682-707.
- Nelson K. B. (1991). Prenatal and perinatal factors in the aetiology of autism. *Pediatrics*. 87, 761–766.
- Quill, K. A. (2005). *_ιδάσκοντας τα αυτιστικά παιδιά. Τρόποι για να αναπτύξετε την επικοινωνία και την κοινωνικότητα*. Περιστέρι: Έλλην
- Rundblad, G. & Annaz, D. (2010). The atypical development of metaphor and metonymy comprehension in children with autism. *Autism*, 14 (1), 29-46.
- Sodhi, M. S. K. & Sanders-Bush, E. (2004). Serotonin and brain development. *International Review of Neurobiology*, 59, 111-174.
- Tager-Flusberg, H., Joseph, R. & Folstein, S. (2001). Current Directions in Research on Autism. *Mental Retardation and Developmental Disabilities Research Reviews*, 7, 21-29.
- Turner, M. (1999). Annotation: Repetitive behaviour in autism: A review of psychological
- Watson, L., Lord, C., Schaffer, B., Schopler, E. (1989). *Teaching Spontaneous*
- Weiss, M. J. & Harris, S. L. (2001). Teaching Social Skills to People With Autism. *Behavior Modification*, 25(5), 785-802.
- Wing, L. (2000). *Το Αυτιστικό Φάσμα. Ένας οδηγός για γονείς και επαγγελματίες*. Αθήνα: Ελληνική Εταιρία Προστασίας Αυτιστικών Ατόμων.
- research. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 40, 839–849.
- Communication to Autistic and Developmentally handicapped children*. Austin: PROED
- Γκονέλα, Ε.(2006). *Αυτισμός, αίνιγμα και πραγματικότητα, από τη θεωρητική εκπαίδευση στην παρέμβαση*. Αθήνα: Οδυσσέας
- Γενά, Α. (2002). *Αυτισμός και Διάχυτες Αναπτυξιακές Διαταραχές. Αξιολόγηση – Διάγνωση Αντιμετώπιση*. Αθήνα: Έκδοση συγγραφέως.

- Καμπανάρου, Μ. (2007). *Διαγνωστικά Θέματα Λογοπαθολογίας*. Εκδόσεις "ΕΛΛΗΝ" - Γ. Παρίκος & ΣΙΑ Ε.Ε., Περιστέρι.
- Κολλιιάδης, Ε. (2002). *Γνωστική Ψυχολογία. Γνωστική Νευροεπιστήμη και εκπαιδευτική Πράξη*. Αθήνα: ΣΥΝΘΕΣΗ.
- Κρουσταλάκης, Γ. (2005). *Παιδιά με ιδιαίτερες ανάγκες*. Αθήνα: Έκδοση συγγραφέως.
- Μαδιανός, (2000). *Εισαγωγή στην Κοινωνική Ψυχιατρική*. Αθήνα: Καστανιώτη
- Μάνος, Ν.(1997). *Βασικά στοιχεία κλινικής ψυχιατρικής*. Θεσσαλονίκη: university studio press.
- Μαυροπούλου, Σ. (2006). *Αυτισμός – Διάχυτες Αναπτυξιακές Διαταραχές*. Ολιστική Διεπιστημονική Προσέγγιση. Αθήνα: Εκδόσεις ΒΗΤΑ.
- Νότας, Σ. (2006). *Το φάσμα του αυτισμού. Διάχυτες Αναπτυξιακές Διαταραχές*. Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Π.Ν.Α.
- Πανελλήνιος Σύλλογος Λογοπεδικών (2007). *Αυτισμός: Θέσεις και προσεγγίσεις*. Αθήνα: Ταξιδευτής.

Δημοσιεύσεις

Κοΐλιαρη

- Κωτσόπουλος, Σ. (2007). *Η Νευροβιολογία του Αυτισμού*. ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ, 2007, 18(3), 225-238
(Αναθεώρηση 15/01/2011). Ε.Ε.Π.Α.Α.

Ηλεκτρονική Βιβλιογραφία

<http://www.autism.org.uk/>

<http://www.autismeducationtrust.org.uk/>

<http://www.knap.gr/mPage.aspx?p=85>

<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20120820205334/http://www.autismclassroom.com/autism/>